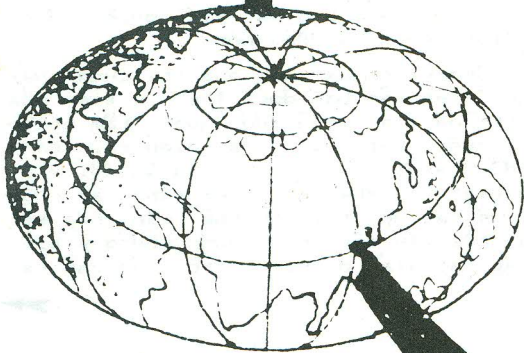

DIỄN ĐÀN

SỐ 14

ngày 30-1

91

NỘI DUNG

TIN TỨC - - - - -	4
KINH TẾ - CHÍNH TRỊ - XÃ HỘI - - -	8
Liên xô - sự sụp đổ toàn diện - -	8
Lũ chuột trong kho - - - - -	9
Những người lo sợ hòa bình - - -	10
Tại sao máy điện toán làm xí nghiệp nhỏ lại - - - - -	11
Dân chủ cho Cu ba - - - - -	12
Nạn nhân của hòa bình - - - - -	12
Eurotunnel - đồ án lớn nhất thế kỷ	13
Lời hứa hẹn đầu mùa của VN - - -	13
Chuyện cô thật ở Mladá Boleslav - -	15

DIỄN ĐÀN BẠN ĐỌC

Chiến tranh và suy nghĩ của tôi - -	16
Chúng ta chờ đợi gì ở năm 1991 - -	17

VĂN HÓA - VĂN NGHỆ

Phong tục đón xuân - - - - -	19
Năm dê nói chuyện dê - - - - -	19
Ông táo về trời - - - - -	20
Những bài học nông thôn - - - - -	21
Việt nam - xứ sở của nghịch lý - -	24
Trắc nghiệm tâm lý - - - - -	14

THƠ

Hoa xuân (Kin Kin) * Cánh cửa (Cù Lân)* Thu và xuân (Nguyễn Công Thắng)* Không dê (Nguyễn Vĩ) * Chúc tết (Cù Lân- Trần Cùn) * Tâm sự cùng chị Dậu (Kin- Kin)	
--	--

THƯ BẠN ĐỌC - - - - -	25
-----------------------	----

Thư từ, bài vở, tiền ủng hộ xin các bạn gửi về địa chỉ:

Mr. Lê Thanh Nhân (Samizdat Diễn Đàn)
PEN CLUB
Národní 11
110 00 Praha 1
(Tầng II, phòng 35)

Telex Văn phòng, từ 10 đến 16g
232 09 24 - xin linka 339
Nhà o: 22 26 51 - linka 04
Fax: (42)(02) 22 23 04

Lời đầu năm

cùng bạn đọc

Các bạn thân mến,

Năm hết tết đến, vào thời điểm này người ta thường cố gắng hoàn tất những công việc còn dở dang của năm cũ, tổng kết những việc đã làm được trong năm để bước vào năm mới không còn bị vướng bận bởi những chuyện cũ, công việc cũ. Trước khi có vài điều tâm sự đầu năm với bạn đọc, bạn biên tập Diễn Đàn, xin trân trọng kính chúc các bạn một cái Tết vui vẻ, sang năm Tân Mùi thăng lợi và tràn trề hạnh phúc.

Các bạn thân mến,

Diễn đàn đến tay các bạn đã hơn 7 tháng. Ứng với thời gian như thế với 14 số báo và 1 số Đặc san mùa thu, thiết nghĩ cái chỉ tiêu "bán nguyệt san" đã không làm các bạn thất vọng.

Bên cạnh sự nỗ lực trong thời gian qua, BBT đã không thực hiện được một số công việc do một số bạn yêu cầu giúp đỡ cũng như một số việc có lợi cho cộng đồng. Mong rằng các bạn sẽ thông cảm cho thời gian quá hạn chệ của chúng tôi. Gần đây chúng tôi đang cố gắng sắp xếp lại công việc của "tòa soạn", hy vọng là sẽ có thời gian để đến tiếp xúc với các bạn và giải quyết được nhiều công việc cho cộng đồng hơn.

Nhắc tới công việc của năm qua thì cũng phải nhắc tới mục "Diễn Đàn bạn đọc". Theo ý kiến của nhiều bạn thì đây là phần được quan tâm nhiều nhất. Nhiều cuộc "bút chiến" đã diễn ra, chẳng hạn về vấn đề "ra đi hay ở lại", "quân đội Việt nam ở Campuchia"... Phải nói thêm rằng các cuộc tranh luận về các đề tài như thế vẫn chưa kết thúc. Chúng tôi vẫn còn nhận được những ý kiến khác của các tác giả đã viết hoặc của các tác

Kể từ ngày 6.1.1990 đến nay chúng tôi đã nhận được:

- Bài của các bạn:

Hữu Hoàng, Lăng Du, Hoàng Thanh Nhân (Pra ha), Đờ Q T (Canada), Jiří Vinš, Từ Thiện (Sušice), Đờ Quyên, Trần Quốc Anh, Nguyễn Công Thắng, Hoài Hương, Lan Anh, Vương Lê Văn (Đức).

- Thư và bưu ảnh của các bạn:

Hoàng Thanh Nhân (Praha), Phan Văn Đạo Ostrava), Trần Đình Tông (Olomouc), Cao (Košice), Phạm Xuân Đạo, Không Minh Nam, Hoàng Nguyễn (Mladá Boleslav), Huỳnh Hà (Jablonec), Hà Bá (Zvolen), František Marek (Horní Brusnice), Từ Thiện (Sušice), Nguyễn Văn Ngọc (Pečky), Tập thể sinh viên nhạc viện Leningrad, Hoàng T.N. (Liên xô), Tài Nam, Đặng Hoàng Hiền, Lê Quốc Khánh, Nguyễn Minh Phượng, Nguyễn Công Thắng, Hoài Hương, Vương Lê Văn, Lan Anh, Mạnh Việt (Đức), Đờ Q T (Canada), Bùi Minh Cường, Tuy Le (Mỹ), Hương Giang, một bạn đọc.

- Tiền ủng hộ của các bạn:

Lê Thu Hà-100K, Nguyễn Quốc Soạn-50K, bạn đọc Praha 5-50K (Praha), Không Minh Nam-100K (Ml. Boleslav) Nguyễn Hồng Thái - 100 K (Košice), Lai Ánh Hào-20K (Lovosice), P. Smrň-50K (Liberec), Nguyễn Hương Sơn-100K (Pardubice), Hoàng Đình- 25K (Jičín), Hà Cường-50K (Voskovice) Trần Ngọc Sơn-70K (Lysá n/L), Nguyễn Dũng Ham-150K (Beroun), T.H. Nam-30K, Nguyễn Văn Thắng-50K (Trutnov), Vera Gálo và-50K (Bohumín), Đờ Q T -20USD (Canada), Tuy Le-10USD (Mỹ), Tài Nam-10LM, Đặng Hoàng Hiền-100K, Lê Quốc Khánh-10LM (Đức)

Ban biên tập diễn đàn xin chân thành cảm ơn sự ủng hộ, cộng tác và giúp đỡ của các bạn. Mong nhận được bài viết, thư từ của các bạn trong thời gian tới.

gia khác chưa được đăng, nhưng vì khuôn khổ của tờ báo và vì tính thời sự của vấn đề nên chúng tôi đã mạo phép các tác giả chỉ đăng những ý kiến tiêu biểu. Mong rằng các bạn thông cảm. Hy vọng rằng dù không đăng những ý kiến của các bạn đã được thể hiện trong các bài khác.

Một công tác viên của báo đã viết: "ĐTBCT Thời Mới, Diên Đản không còn chỉ là "vấn đề" ở Tiệp khác nữa mà đã được cộng đồng người Việt ở khắp nơi biết đến". Có lẽ vì vậy mà thời gian gần đây Diên Đản đã mang màu sắc hơi khác. Tuy mục tiêu vẫn là củng cố thông tin và làm môi trường cho người Việt ở Tiệp thể hiện quan điểm những các sơ vấn đề đã có những bài muốn vượt qua biên giới của Tiệp để tranh luận, phát biểu gì đó, hay ngược lại củng cố hã của các bạn đã "bùng" sang Đức, sang Canada quí về. Nhưng điều đáng nói là một vài bài đã gây "dị ứng từ tượng" cho một số người và BBT Diên Đản cũng phải chịu họa lây. Thật là điều đáng tiếc, nhưng thiết nghĩ rằng mỗi ý kiến cần phải được xét ở cả mặt tích cực lẫn tiêu cực của nó và đã là "diễn đàn hạn chế" thì cũng chẳng nên hạn chế sự phát biểu của người khác nếu người viết có thiện chí và không có mưu đồ cá nhân muốn lợi dụng "diễn đàn để" đã kích cá nhân, và tất nhiên là bài viết phải đạt chất lượng nhất định. Đó cũng là chủ trương của

BBT Diên Đản ngay từ số đầu.

Cũng cần nói thêm là mỗi bài viết trong phần Diên Đản bạn đọc không nhất thiết phải nêu quan điểm của BBT dù là bài viết do của một cá nhân trong BBT. Mọi quan điểm chính thức của BBT từ trước đến nay được đăng ngoài phần ĐBBB và ký tên BBT.

Sở dĩ chúng tôi có thể tồn tại được đến ngày hôm nay là nhờ một phần quyết định ở sự ủng hộ về tinh thần cũng như vật chất của tất cả các bạn. Chúng tôi xin chân thành cảm ơn. Mong rằng sẽ được các bạn nhiệt tình giúp đỡ trong tương lai.

Trong thời gian vừa qua Diên Đản đã cố gắng mở rộng tầm hoạt động sang các nước Đông Âu và đặc biệt là Liên xô, chúng tôi đã gặp nhiều người tâm huyết, nhưng anh em trong

BBT vẫn than phiền các bạn bên đó im lặng quá, trong 14 số báo qua chúng tôi chỉ nhận được vài lá thư từ Liên xô. Thông cảm cho các bạn ở một hoàn cảnh khác nhưng mong rằng dưới mọi hình thức dù là trực tiếp hay nhắc danh các bạn hãy lên tiếng cũng chúng tôi, hãy nói lên quan điểm của các bạn, như bạn Minh Kiên và Thế Vinh ở Moskva đã góp bài cho chúng tôi. Qua các bạn trong BBT trở về từ LX chúng tôi được biết các bạn ở Moskva có tổ chức một buổi hội thảo về chủ đề Việt nam hiện tại - tương lai, giống như đề tài của mục diễn đàn 90-91. Nhưng rất tiếc do điều kiện thời gian chúng tôi vẫn chưa có được nội dung của buổi hội thảo nói trên. Mong rằng các bạn sẽ dành chút thời gian gửi cho chúng tôi nội dung buổi hội thảo. Diên Đản mong chờ tiếng nói của các bạn.

Các bạn thân mến,

Năm Tân Mùi sẽ là năm có nhiều sự kiện quan trọng có tầm cỡ quốc tế cũng như liên quan đến tương lai của Việt nam chúng ta. Diên Đản mong muốn rằng trong năm mới này số độc giả sẽ nhiều hơn và có được nhiều cộng tác viên hơn. Hy vọng chúng tôi sẽ được giới thiệu trên Diên Đản báo của các bạn ở Liên xô, Ba lan và Hungary như đã từng giới thiệu báo của các bạn ở Hungary.

Ngày tết cũng là dịp để người Việt nam chúng ta xóa bỏ những bất đồng để "nói vòng tay lớn", cùng hướng tới ngày mai. Với tinh thần truyền thống đó chúng ta có thể hy vọng rằng người Việt nam dù ở đâu, làm gì, có khác nhau vì lý do gì đi nữa trong năm Tân Mùi này sẽ cùng thật sự bắt tay vào xây dựng một nước Việt nam dân chủ, giàu mạnh. □

Ban biên tập

TIN VIỆT NAM

KUẤT KHẨU NHÂN CÔNG

Theo Bộ lao động Việt nam trong 10 năm cuối có 277 183 nhân công Việt nam ra nước ngoài lao động, trong đó chỉ từ năm 1987 đến năm 1989 có 184 000 người. 85% trong số đó là nhân công mới không có tay nghề. Ở Liên xô và các nước Đông Âu 40% nhân công Việt nam làm trong ngành công nghiệp nhẹ, 20% trong công nghiệp nặng. Ở Irak đa số làm việc tại các công trường xây dựng và thủy lợi, ở Lybia 100% nhân công làm trong các nhà máy. Thu nhập về cho gia đình - dưới dạng tiền mặt lần hàng hóa - ước đoán vào khoảng 700 tỷ đồng. Nhà nước nhận được khoảng 263 tỷ đồng và 60 triệu đô la.

(Nhân dân 30.11.90)

VIỆT NAM SA THẢI NỬA TRIỆU CÁN BỘ CÔNG NHÂN VIÊN

Đảng CSVN, trong khi chiến đấu để tiếp tục sống cho nền kinh tế kế hoạch hóa tập trung bị kế hoạch hóa tập trung, đã sa thải gần nửa triệu người trong biên chế nhà nước. Các xí nghiệp nhà nước, bất buộc phải tìm con đường riêng của mình với nền kinh tế thị trường, đã nhận thấy không thể bao cấp được lúc lượng sản xuất - di sản của chế độ bao cấp XHCN. Hàng triệu người lao động sống vất vả, trông chờ vào vài đôla cơ quan trả cho.

Trong năm qua đã có 90 nghìn người về hưu và 360 nghìn người từ nguyện nghỉ không lương. 20% xí nghiệp bị đóng cửa vì thua lỗ, 40% các xí nghiệp khác cũng chỉ hòa vốn.

(Reuter 29.12.90)

LUẬT VỀ KINH DOANH TƯ NHÂN

Hai luật đầu tiên về kinh doanh tư nhân vừa được công bố đã cho thành phần kinh tế tư nhân một sự đảm bảo tối cần thiết từ phía chính quyền. "Luật về kinh doanh tư nhân" công bố ngày 3.1 và "Luật công ty mở rộng" ngày 4.1 là hai phần quan trọng nhất của việc ra luật trong cái cách kinh tế thị trường ở Việt nam, phó tổng thư ký Văn phòng thương mại và công nghiệp của chính phủ nói. "Đây là lần đầu tiên nhà nước công nhận kinh doanh tư hữu công khai của nền sản xuất tư bản," Phạm Chí Lan nói với phóng viên hãng Reuter.

Trong khi Luật kinh doanh tư nhân đặt ra các nguyên tắc chung bảo vệ quyền lợi của người kinh doanh, luật công ty hướng vào việc điều hòa và cấu trúc hợp pháp cho các cam kết giới hạn và công ty cổ phần. Luật kinh doanh cá thể cho phép các tư nhân từ 18 tuổi trở lên đều được phép kinh doanh. Tuy nhiên nó cấm các cán bộ lãnh đạo và sĩ quan quân đội tham gia để đề phòng nạn tham nhũng. Cả hai luật được thông qua tại Quốc hội trong tháng 12 và sẽ có hiệu lực từ ngày 15.4.91.

(Reuter 4.1.91)

TIN TIẾP KHÁC

SKINHEADS TẤN CÔNG "NGƯỜI ẢRẬP"

"Bọn Ảrập đây! Giết chết chúng nó đi", cùng với tiếng hét trên, một nhóm khoảng chục tên đầu troc nhẩy xổ vào đám đá túi bụi ba người nước ngoài khi họ đang chuẩn bị gọi điện thoại trên quảng trường Vaslav. Sự kiện xảy ra vào bảy giờ tối ngày 18.1.91. Ba nạn nhân là người dân tộc Kudr, họ đã trốn thoát khỏi sự đàn áp, diệt chủng bằng hơi độc hóa học của Irax nhưng lại không thoát khỏi tệ phân biệt chủng tộc ở đây.

Ngày 25.1.91 một nhóm thanh niên Tiệp đã tấn công một nhà ngoại giao Palestine ở ga tàu điện ngầm Florenc vì nghĩ rằng đó là một tên Ảrập, bọn chúng đòi kiểm tra giấy tờ của nhà ngoại giao đó.

(Theo Mladá Fronta dnes 21.1.91 và Lidová Demokracie 26.1.91)

LỄ CẦU NGUYỆN CHO NẠN NHÂN

Ngày thứ bảy 19.1.91 hàng chục người đã đến nghĩa địa Olsanský để tưởng niệm và cầu nguyện cho sinh viên Jan Palach, người cách đây 22 năm đã tự thiêu trên quảng trường Vaslav để phản đối cuộc xâm lược vào Tiệp khắc của quân đội LX. Hành động đở của Palach là muốn thức tỉnh lương tâm của chúng ta và chúng ta rằng không có gì là không thể thay đổi được, theo như lời cha Jakub Trojan, trưởng khoa thần học trường đại học UK, người cách đây 22 năm trước cũng đã đứng trước quan tài cầu nguyện cho Palach.

(Theo Mladá Fronta dnes 21.1.91)

NHỮNG ĐIỂM MỚI TRONG THUẾ

Bắt đầu từ ngày 1.2 sẽ có những điểm mới trong thuế được áp dụng. Thuế được tính trên cơ sở giá trị của hàng hóa mua ở nước ngoài, sau khi trừ đi thuế tiêu dùng (7 hoặc 14%) và nhân với tỷ giá hối đoái chính thức để ra giá tiền Tiệp. Thuế đối với công dân Tiệp, kể cả những nhà kinh doanh tư nhân vẫn được tính theo mức cũ. Khách du lịch sẽ có thêm được những ưu tiên sau: hàng hóa có giá trị dưới 3000 Kčs thì được miễn thuế, từ 3000 đến 8000 thì có thể bị đánh thuế 5% hoặc theo tỷ lệ cũ cao hơn tùy theo ý muốn của người có hàng (chẳng hạn đối với máy tính thì tỷ lệ cũ có lợi hơn chỉ 1,8%), còn trên 8000Kčs thì lại theo mức cũ.

(Theo Svobodné Slovo 24.1.91)

CHIẾC MÁY BAY CUỐI CÙNG CỦA QUÂN ĐỘI XÔ VIỆT

Trung đoàn máy bay chiến đấu cuối cùng của LX thuộc nhóm quân Trung tâm rời khỏi lãnh thổ Tiệp khắc ngày 21.1 bao gồm 40 máy bay tiêm kích trong đó có 10 máy bay mới nhất MIG-29. Hiện nay ở Tiệp khắc chỉ còn lại 7 máy bay vận tải và 21 máy bay lên thẳng không có chức năng chiến đấu của quân đội LX.

(Theo Lidové Noviny 22.1.91)

BỘ TRƯỞNG B. MOLDAN BỊ CÁCH CHỨC

Chủ tịch đoàn của Hội đồng dân tộc Séc (Quốc hội của nước Cộng hòa Séc) đã quyết định bãi chức bộ trưởng bộ môi trường sống của ông Bedřich Moldan trên cơ sở kết quả điều tra của ban thanh tra về vấn đề điệp viên của cơ quan an ninh quốc gia StB. Đoàn chủ tịch cũng nhận định rằng tuy ông B.Moldan có tên trong danh sách nhân viên StB nhưng chưa bao giờ làm điệp viên cho cơ quan đó.

(Theo Svobodné Slovo 25.1.91)

DIỄN ĐÀN CÔNG DÂN OF TRỞ THÀNH MỘT ĐẢNG

Ngày 13.1.91 Nghị hội Diễn đàn Công dân (OF) đã họp và quyết định biến OF từ một phong trào quần chúng thành một đảng chính trị cạnh hữu với 126 phiếu thuận, 26 phiếu chống và 23 phiếu trắng. Đảng sẽ giữ đường lối chính trị và chương trình hành động như hồi đầu phong trào OF. Cơ cấu của đảng OF sẽ dựa trên cơ sở đảng kỷ gia nhập của riêng từng cá nhân. Thành viên của đảng không được phép gia nhập các đảng hoặc phong trào khác. Các nhân viên hoặc cộng tác viên của cơ quan an ninh (StB) và dân vệ (Lidové Milice) không được phép gia nhập đảng. Cùng ngày nghị hội đã bầu ra Hội đồng Đảng OF gồm 17 người trong đó có 10 người từ các địa phương, 6 người trong quốc hội và 1 chủ tịch. Nghị hội cũng đã quyết định ông V. Klaus vẫn tiếp tục là chủ tịch đảng OF.

Những xung đột vẫn âm ỉ lâu nay trong nội bộ OF đã không bùng ra dư dội như dự luận vẫn dự đoán. Câu lạc bộ Tự do, một lực lượng đáng kể trong OF và có nhiều bất đồng với khuynh hướng thiện hữu của OF đã không tách ra và tuyên bố ủng hộ đường lối chính trị cũng như các cái cách kinh tế của OF. Chủ tịch Klaus nói rằng đó là dấu thuận thông thường xảy ra trong thời kỳ cuối cách mạng và dấu giai đoạn bình thường hóa hoạt động của nhà nước.

(Theo các báo chí Tiệp khác 9-17.1)

LÍNH TIỆP Ở ARAB SAUDI (ARẬP XÊÚT)

Tiếp khắc tham gia khối liên minh chống Iraq với một đơn vị gồm 200 lính thuộc binh chủng phòng chống hóa học. Nhiệm vụ của các nhà hóa học đó là trong trường hợp xảy ra xung đột sẽ tiến hành nghiên cứu trên phương diện hóa học và phóng xạ, khử độc cho các phương tiện, người và đất đai bị nhiễm chất độc hóa học, huấn luyện và chuẩn bị cho binh lính cũng như thường dân Arab Saudi về các phương pháp phòng chống chất độc hóa học. Đơn vị Tiếp khắc này được bố trí trên lãnh thổ Arab Saudi cách biên giới với Cô-oét khoảng 30 km. Tiếp khắc cũng đã tuyên bố rằng đơn vị chỉ có nhiệm vụ tham gia bảo vệ Arab Saudi theo thỏa thuận giữa hai nước, vì vậy nó sẽ không tham gia các cuộc tấn công vào Cô oét cũng như Iraq. Từ khi chiến sự ở Vịnh nổ ra đến nay đơn vị hóa học của Tiếp khắc được đặt trong tình trạng báo động cao nhất nhưng chưa phải hoạt động gì ngoài việc ngồi trong hầm trú ẩn và dọn dẹp hằng ngày.

Tôn thất đầu tiên đến với đơn vị này vào sáng ngày 18.1.91 khi một hạ sĩ quan bị tử thương do súng bị cướp có lúc mặc quần áo báo động chiến đấu, trước đó đã có hai người lính tử đơn vị này trở về Tiếp khắc. Chính phủ Tiếp cũng dự định sẽ gửi tiếp sang Arab Saudi khoảng 30 lính tình nguyện nữa.

(Theo các báo Mladá Fronta dnes, Lidové Noviny và Svobodné Slovo)

ĐỀ PHÒNG KHỦNG BỐ

Cùng với sự bùng nổ chiến tranh ở vùng Vịnh và do lời tuyên bố của tổng thống Iraq Saddam Hussein là sẽ tiến hành những hành động quân sự để chống lại các nước tham gia vào liên minh chống Iraq, trong đó có Tiếp khắc, chính phủ Tiếp khắc đã bắt đầu tiến hành các biện pháp cần thiết nhằm ngăn chặn làn sóng khủng bố đó: tăng cường canh gác bảo vệ các đại sứ quán các nước trong khối liên minh (Mỹ, Anh, Pháp...), các nhà máy, công sở và cơ sở sản xuất quan trọng (nhà máy điện nguyên tử...), tăng cường kiểm tra những người nước ngoài sống tại Tiếp khắc nhất là người Ả-rập, thi hành những biện pháp kiểm soát ngặt nghèo trên các cửa khẩu biên giới kể cả đối với khách du lịch và đặc biệt là các xe vận tải qua cảnh TIR... Cho đến giờ chưa có hành động khủng bố nào xảy ra trên đất Tiếp khắc.

(Theo các báo Mladá Fronta dnes, Lidové Noviny và Svobodné Slovo)

TIN THẾ GIỚI

NHẬT BÁN LẠI DẪN ĐẦU

Sản xuất công nghiệp trong mùa hè năm ngoái, cụ thể là các tháng 7, 8, 9 so với cùng kỳ năm trước tăng nhiều nhất ở Nhật bản, 5,8%. Thống kê này do Quỹ tiền tệ quốc tế công bố tại Washington. Đứng thứ hai sau Nhật là Đức với tỷ lệ tăng 5,4%. Trong khi đó ở Mỹ chỉ có 2,7%, ở Anh thậm chí còn giảm 1,8%. Còn nếu nói về mức tăng dài hạn thì từ năm 1985 đến năm 1990 sản xuất công nghiệp Nhật bản tăng 25%, Đức 18%, Mỹ 16% và Anh 9%.

(Svobodné slovo 16.1)

SADDAM HUSSEIN ĐỊNH KHỦNG BỐ TOÀN THẾ GIỚI ??

Chỉ mấy ngày sau khi chiến tranh ở vùng Vịnh bắt đầu những hành động khủng bố các nước trong liên minh chống Iraq đã xảy ra tại nhiều nơi trên thế giới. Tại Manila ngày 19.1 một tên khủng bố Iraq đã bị chết và tên khác bị thương do bom nổ trước giờ trong lúc bọn này định đặt bom cạnh ngôi nhà của các nhà ngoại giao. Tại Bangkok cảnh sát cũng đã đập tan một vụ khủng bố tương tự.

(Svobodné slovo 21.1)

BESSMERNYCH THAY THẾ SHEVARDNAZDE

Ngày 15.1 Quốc hội Liên xô bỏ phiếu thông qua đề Alexandr Bessmernych, 57 tuổi, nguyên đại sứ Liên xô tại Mỹ, giữ chức bộ trưởng Bộ ngoại giao Liên xô. Bessmernych do Gorbachov đề cử. Tổng thống Liên xô coi Bessmernych là "người có văn hóa, nghiệp vụ cao với tầm nhìn rộng, đồng thời rất khiêm tốn". Gorbachov cũng bày tỏ sự biết ơn đối với Eduard Shevardnadze, người vừa từ chức bộ trưởng Bộ ngoại giao. Theo Gorbachov, Shevardnadze là "người ở đúng vị trí của mình", đã "góp phần không nhỏ vào bước ngoặt quan trọng trong chính sách đối ngoại của Liên xô".

(Mladá fronta Dnes 16.1.91)

NẠN THẤT NGHIỆP TRÊN THẾ GIỚI

Tình hình thất nghiệp ở một số nước cuối năm 1990 tính theo phần trăm

Italia	11,1	Đức	4,7
Canada	8,8	Thụy điển	2,5
Pháp	8,8	Áo	2,1
Ba lan	8,3	Nhật bản	2,1
Mỹ	5,9	Tiếp khắc	0,7
Anh	5,9		

(Lidové noviny 24.1)

BỆNH SIDA HOÀNH HÀNH

Số lượng những người mắc bệnh SIDA trên thế giới đã lên đến con số 314 610 vào cuối năm ngoái. Tổ chức y tế thế giới thông báo như vậy tại Giơ-ne-vơ ngày 3.1.1991 đồng thời cho rằng con số này chưa phải đầy đủ. Con số thực tế ước đoán phải lớn hơn 800 000.

(Mladá fronta Dnes 9.1)

CHÂU ÂU LO SỢ LÀN SÓNG TỶ NẠN

Ngày 24.1.1991 tại Viên, thủ đô Áo vừa bắt đầu cuộc họp ở cấp bộ trưởng các nước châu Âu bàn về các vấn đề di tản và tỷ nạn. Cuộc họp do Cộng đồng châu Âu tổ chức với sự tham gia của 34 nước kể cả Mỹ, Canada và Úc. Ngoài gia tham dự cuộc họp còn có đại biểu của một số tổ chức quốc tế như Cao ủy tỵ nạn LHQ. Theo phỏng đoán của các chuyên gia sẽ có khoảng 5 triệu người thất nghiệp ở Ba lan và 40 triệu ở Liên xô. "Loại bỏ nguyên nhân của sự di tản hàng loạt có nghĩa là phải phát triển những nỗ lực lớn nhất để đảm bảo sự ổn định chính trị, kinh tế cũng như xã hội ở mỗi nước. Điều đó được đảm bảo nhờ chế độ dân chủ, đa nguyên chính trị, đảm bảo quyền con người và một nền kinh tế thị trường hiệu quả," bộ trưởng Bộ ngoại giao Tiếp khắc Jiří Dienstbier nói tại cuộc họp.

(Lidové noviny 25.1)

CHÍNH PHỦ ALBANI NHƯỜNG BỐ

Chính phủ Albani đã chấp nhận yêu cầu của Đảng dân chủ Albani và quyết định hoãn cuộc bầu cử tự do đầu tiên sau 46 năm ở Albani. Cuộc bầu cử lúc đầu định thực hiện vào ngày 10.2.91. Đảng dân chủ là đảng đối lập vừa được thành lập vào tháng 12 năm ngoái sau những cuộc biểu tình và bãi khóa của sinh viên. Đảng này yêu cầu hoãn bầu cử với lý do không thể kịp chuẩn bị vận động bầu cử.

(Svobodné slovo 16.1)

TRUNG QUỐC - SỰ CINH ĐỀ

Một vấn đề rất lớn đối với Trung quốc trong những năm chín mươi sẽ là sự tăng dân số. Chủ nhiệm ủy ban chiến lược về kế hoạch hóa gia đình bà Peheng dự đoán rằng trong mười năm cuối của thế kỷ này dân số Trung quốc sẽ tăng thêm 17 triệu mỗi năm. Cuối năm ngoái sống trên lục địa Trung quốc 1 tỉ 140 triệu người và cuối thế kỷ ít nhất là 1 tỉ 310 triệu. Những nhà kinh tế Trung quốc vẫn chưa rõ là làm thế nào có thể nuôi nổi từng ấy con người.

(Mladá fronta Dnes 26.1)

TIN TỨC

ĐÈ MÁU TẠI CÁC NƯỚC ĐỒNG HÒA BALTIC

Trong khi dư luận thế giới tập trung sự chú ý vào vùng vịnh Péc-xích, tình hình ở các nước cộng hòa Baltic đã xấu đi trầm trọng. Với lý do để lũng bắt nhữn' kẻ trở nghĩa vụ quân sự, nhiều đơn vị quân đội xô viết được đưa vào tăng cường cho đội quân sẵn có ở Litva, Látvia và Estonia. Mặc dù tổng thống Mikhaïl Gorbachov hứa hẹn nhiều lần rằng mâu thuẫn giữa các nước này và Mátxcôva sẽ được giải quyết bằng con đường hòa bình, thông qua thường lượng, nửa đêm rạng sáng ngày 13.1.91 lính xô viết tấn công chiếm đài truyền hình và đài phát thanh ở Vinius, thủ đô Litva. Theo số liệu của Bộ y tế Litva trong cuộc tấn công có 13 người chết và 146 người bị thương nặng chưa kể hàng chục người bị mất tích. Sáng sớm ngày 15.1 các đội lính xô viết mang mũ nồi đen lại tấn công chiếm Học viện cảnh sát tại Riga, thủ đô Látvia và tước vũ khí của cảnh sát. Sau đó lính mũ nồi đen tấn công vào các xe ô tô dân Látvia dùng làm chiến lũy để bảo vệ nhà quốc hội. Lính xô viết thậm chí dùng cả xe tăng để chống lại dân thường tay không hoặc chỉ được trang bị bằng các vũ khí tự tạo hay cũng lắm là bằng súng săn. Theo báo chí thế giới dựa theo lời kể của các nhân chứng tại Vinius, có người đã bị nghiền nát dưới xích xe tăng. Tại Litva và Látvia xuất hiện tổ chức bí hiểm với tên gọi Ủy ban giải thoát dân tộc. Không ai rõ ủy ban này gồm có những ai và đại diện cho ai. Theo lời bộ trưởng Bộ nội vụ Liên xô Boris Pugo và bộ trưởng Bộ quốc phòng Liên xô Dmitri Jazov các hoạt động của lính Liên xô tại Litva do tổng chỉ huy quân đội khu vực tại Vinius quyết định dựa trên lời yêu cầu của Ủy ban giải thoát dân tộc Litva. Ngày thứ hai, 14.1.1991 bị thủ trung ương ECS Litva Ojars Potrki thay mặt cho Ủy ban giải thoát dân tộc Litva trao cho Chủ tịch Quốc hội Látvia Anatolij Gorbunov bản tối hậu thư đòi chính phủ, quốc hội và xô viết tất cả các cấp ở Látvia phải từ chức. Nếu không ủy ban này sẽ tự tay giành lấy chính quyền ở nước cộng hòa này.

Nhân dân Litva, Látvia và Estonia đều thể hiện quyết tâm sẵn sàng chiến đấu bảo vệ nền độc lập, chính phủ và quốc hội của mình. Nhà quốc hội được những người tình nguyện ngày đêm bảo vệ. Ngày 16.1, hơn nửa triệu người đổ ra đường phố Vinius để tham dự đám tang 13 nạn nhân bị giết trong cuộc tấn công của quân đội xô viết ngày 13.1. Quốc hội Litva thông qua đạo luật cho phép thành lập chính phủ lưu vong tại nước ngoài. Chính phủ lưu vong sẽ bắt đầu làm việc một khi chính phủ tại Vinius vì lý do nào đó không thể hoạt động được.

Các sự kiện đẫm máu tại Vinius và Riga đã làm dấy lên làn sóng phản đối tại Liên xô và trên thế giới. Ngày 20.1 hàng trăm nghìn người đã biểu tình tại Mátxcôva đòi phải chấm dứt ngay tức khắc sự can thiệp quân sự tại các nước Baltic yêu cầu Gorbachov từ chức và ủng hộ đường lối của Jelcin. Chính phủ nhiều nước trên thế giới bày tỏ sự lo ngại trước tình hình tại ba nước này và đề nghị phải xem xét lại vấn đề giúp đỡ kinh tế Liên xô. Chính phủ Tiệp, khác cùng ra bản tuyên bố phản đối các sự kiện đẫm máu vừa xảy ra tại Litva và Látvia.

(Dựa theo báo chí TK)

CHIẾN TRANH TẠI VÙNG VỊNH

Khoảng 1 giờ sáng giờ Praha (tại Irak khoảng 3 giờ sáng), 19 tiếng sau khi thời hạn rút quân Irak ra khỏi Cô-ôét của LHQ hết hiệu lực, chiến tranh tại vùng Vịnh đã bắt đầu. Trước đó ~~hơn~~ một tuần, ngày 9/1, tại Geneve, bộ trưởng ngoại giao hai nước Mỹ và Irak đã gặp nhau hy vọng một giải pháp hòa bình cho cuộc khủng hoảng tại vùng Vịnh. Sau thất bại của cuộc gặp mặt này,

Tổng thư ký LHQ, ông Perez de Cuella có trực tiếp bay sang Irak gặp S. Husajn. Nhưng mọi nỗ lực của ông và của nhiều nhà ngoại giao khác đã không đem lại một kết quả gì. S. Husajn cương quyết không chịu rút quân khỏi Cô-ôét và tích cực chuẩn bị cho cuộc chiến tranh với Mỹ và quân đội đồng minh.

Cuộc chiến tranh giải phóng Cô-ôét bắt đầu bằng chiến dịch Desert Storm (Bão sa mạc). Mục tiêu của chiến dịch này là tiêu diệt những căn cứ hạt nhân và hóa học, tuyến phòng thủ của xe tăng và pháo binh, và làm tê liệt mối liên lạc giữa trung tâm chỉ huy với các đơn vị. Các máy bay của Mỹ và đồng minh (Anh, Pháp, Ả-rập Xê-út, Ý và Cô-ôét) đã tiến hành các cuộc ném bom rộng lớn nhằm vào các vị trí chiến lược của Irak như căn cứ tên lửa, nhà máy sản xuất vũ khí hóa học sản bay quân sự và nhiều cơ sở quân sự khác. Cuộc ném bom Irak của quân đội đồng minh trong ngày đầu tiên này theo các nhà nghiên cứu quân sự Anh là lớn nhất trong lịch sử chiến tranh. Chỉ trong một ngày, 18 ngàn tấn chất nổ đã được ném xuống Irak, bằng 1,5 lần quả bom nguyên tử Mỹ đã ném xuống Hiroshima (Nhật) năm 1945. Theo bộ quốc phòng Mỹ thì chiến dịch Desert Storm bước đầu đã được thực hiện theo đúng kế hoạch. Nhiều căn cứ tên lửa và quân sự đã bị phá hủy. Phần lớn không quân Irak đã bị tiêu diệt trước khi kịp cất cánh. Do đó hệ thống phòng không của Irak đã không thể đánh trả các máy bay của đồng minh một cách mạnh mẽ được và thiệt hại của Mỹ và đồng minh là nhỏ nhất - chỉ mất có một máy bay F18 của Mỹ và một Tornado của Anh. Cũng chỉ vì điều đó mà sau này tổng tư lệnh lực lượng phòng không Irak để bị tử hình theo lệnh của S. Husajn.

Khoảng 2 giờ sau khi chiến tranh bắt đầu, qua ti vi tổng thống Mỹ G. Bush đã phát biểu với nhân dân Mỹ. Ông nói rằng việc bao vây kinh tế Irak đã không đem lại kết quả như mong đợi, mà ngược lại còn làm hại lớn cho nền kinh tế không chỉ của các nước đang phát triển. Trong khi cả thế giới nỗ lực cho hòa bình thì S. Husajn lại nỗ lực cho một cuộc chiến tranh. Và vì thế chỉ có vũ lực mới giải quyết được tình hình và Bush nhấn mạnh rằng cuộc chiến tranh này sẽ không thể là một Việt nam mới. Cũng vào sáng sớm ngày 17-1, tổng thống Irak Husajn kêu gọi nhân dân của mình trên đài phát thanh. Ông ta nói rằng Thánh đi cùng với chúng ta, những người luôn tin tưởng và không giao động, chúng ta sẽ thắng và con quỷ Bush cùng chủ nghĩa sionis sẽ thất bại và rằng chúng ta sẽ dạy cho Mỹ cùng đồng bọn một bài học. Khi chiến sự xảy ra nhiều nước trên thế giới đã tỏ ý đả đốn, Fidel Castro thì cho rằng kẻ có lỗi là kẻ nổ súng đầu tiên, đó là nước Mỹ. Cũng trong ngày 17/1, 5 ngàn du kích Palestin đã được lệnh tấn công vào các căn cứ quân sự của Mỹ ở tất cả mọi nơi. Các nhóm khủng bố A-rập cũng bắt đầu hoạt động. Và vì thế các sứ quán, các cơ quan, các sân bay, ... của các nước có quân đội tham gia liên minh chống Irak được tăng cường, bảo vệ nghiêm ngặt. Số lượng hành khách của các hãng hàng không Mỹ, Anh, ... vì thế cũng giảm đi một cách đáng kể.

Ngay sau khi nổ ra chiến tranh, tại nhiều nơi trên thế giới đã xảy ra những cuộc biểu tình phản đối chiến tranh, đòi cuộc chiến tại vùng Vịnh phải chấm dứt ngay tức khắc. Tuy vậy phần lớn nhân dân Mỹ vẫn ủng hộ đường lối của tổng thống G. Bush.

Trong những ngày tiếp theo không quân Mỹ và đồng minh tiếp tục ném bom các thành phố chiến lược của Irak. Và từ ngày 18/1, Mỹ đã bắt đầu sử dụng cả tên lửa được bắn từ tàu chiến ngoài Vịnh. Theo người phát ngôn của quân đội Mỹ thì hiệu quả của các trận ném bom rất lớn (80%) và đã tiêu diệt phần lớn các cơ sở quân sự của Irak đồng thời thiệt hại rất nhỏ. Cũng theo lời ông ta thì chiến sự diễn biến theo đúng kế hoạch và quân đội đồng minh sẽ tiếp tục ném bom để có thể phá tan hệ thống phòng thủ của Irak rồi sau đó mới tiến hành chiến tranh trên đất liền nhằm giảm đến mức tối đa thiệt hại về quân lính.

Hai một ngày không có những phản ứng đáng kể nào đối với các đợt ném bom của quân đội Đồng minh, ngày 13/1 Iraq đã bắn tên lửa Scud, cải tiến từ tên lửa của LX) vào Izrael và Ả-rập Xêút. Những tên lửa bắn sang Ả-rập Xêút đã bị hệ thống tên lửa chống tên lửa Patriot (người yêu nước) bắn rơi. Riêng có tên lửa Iraq bắn sang Izrael là tới được đích tuy không gây thiệt hại lớn. Iraq tấn công Izrael bằng tên lửa nhằm mục đích lôi Izrael vào cuộc chiến tranh vì điều đó có thể làm tan vỡ khối liên minh chống Iraq bởi vì lúc đó tính chất cuộc chiến có thể trở thành chiến tranh Ả-rập - Izrael. Và vì thế ngay sau đó Mỹ đã đem sang Izrael hệ thống Patriot (mỗi cái trị giá 1 triệu dollar) và Izrael đã không trả đũa hành động gây chiến của Iraq.

Trong suốt một tuần qua không quân của Mỹ và đồng minh vẫn tiếp tục đánh phá Iraq tuy mức độ hiệu quả và sự lạc quan không còn cao như những ngày đầu tiên. Trên biển cũng đã xảy ra các cuộc đụng độ giữa hai bên và một số tàu chiến của Iraq đã bị bắn chìm. Trên đất liền quân đội của cả hai bên đã bắt đầu di chuyển đến biên giới Ả-rập Xêút - Cô-oét và Ả-rập Xêút - Iraq. Từ ngày 20/1, Mỹ bắt đầu sử dụng lực lượng máy bay ném bom của mình xuất phát từ căn cứ quân sự Incirlik tại Thổ Nhĩ Kỳ, phía bắc Iraq (tại Thổ Nhĩ Kỳ, thành viên của khối NATO cũng có căn cứ của Đức những Đức chỉ tham chiến khi nào Thổ Nhĩ Kỳ bị Iraq tấn công. Phạm thời Đức chỉ đóng góp tài chính cho chiến tranh (3 tỷ dollar) cũng như nhả bốn (4 tỷ)). Baghdad thông báo là đã bắt trên 20 phi công của Đồng minh. Iraq cũng đã đưa lên tivi một số phi công bị bắt của Mỹ và Anh. Họ như đã bị trải qua những cuộc tra tấn và bị bắt phải nói những bài định sẵn, phần đối cuộc chiến của Mỹ chống Iraq. Cũng theo Iraq, những phi công này sẽ được dùng làm "lá chắn" bảo vệ cho các mục tiêu khoa học, kỹ thuật và quân sự quan trọng của Iraq. Mỹ và đồng minh phản đối kịch liệt hành động này vì nó đã vi phạm hiệp ước Gieneve năm 41 về tù binh chiến tranh.

Iraq vẫn tiếp tục bắn tên lửa Scud vào Izrael và Ả-rập Xêút. Tạm thời nhng tên lửa này vẫn chưa mang đầu đạn hóa học. Theo thông báo của quân đội Mỹ thì phần lớn số tên lửa này đã bị hệ thống Patriot phá hủy và một số rơi xuống biển. Tuy thế vẫn có một số vượt qua được hệ thống bảo vệ, gây cho Izrael một số thiệt hại về người và của. Trong những ngày cuối cùng, Iraq đã đốt một số giếng khai thác dầu ở Cô-oét hông gây khó khăn cho các máy bay của Đồng minh. Iraq cũng đã thả xuống biển một lượng dầu lớn. Lớp dầu trên biển kéo dài tận 15km và có thể Iraq sẽ đốt và dùng nó như là một vũ khí chống lại sự đổ bộ của Hải quân Mỹ vào Cô-oét. Theo tờ El Mundo quốc hội Iraq đã họp bí mật và thông qua việc cho phép các phi công Iraq quyết tử lao vào các tàu sân bay của Mỹ.

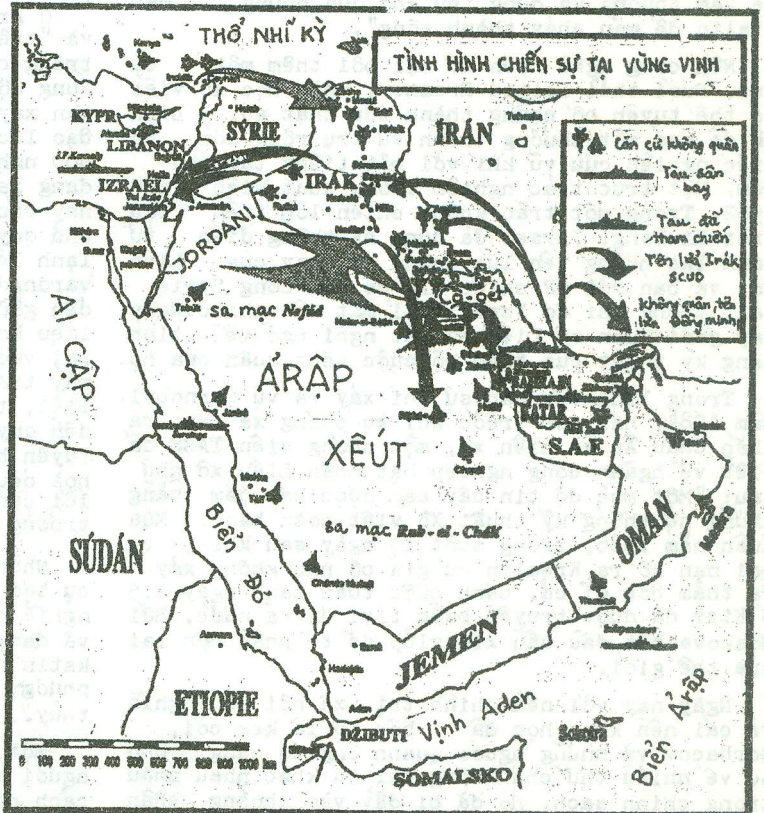
Hàng ngày cả hai bên đều công bố sự thiệt hại của mình và của đối phương những những con số khác nhau rất xa. Số máy bay của Đồng minh bị Iraq bắn rơi do Iraq đưa ra bao giờ cũng gấp 10 lần số liệu của Mỹ. Tính đến 18h ngày 24/1 số thiệt hại của hai bên đưa ra như sau:

- Phía Iraq: theo Iraq: 231 người chết theo Mỹ: 48 người chết, bị bắt 57 và rơi 19 máy bay.
- Phía Đồng minh: theo Iraq: bắt trên 20 phi công, bị rơi 172 máy bay, 36 tên lửa Tomahaw bị phá hủy.
- theo Mỹ: mất tích (bị bắt) 25 phi công, bị rơi 24 máy bay (Mỹ - 15, Anh - 6, Cô-oét - 1, - 1, Ả-rập Xêút - 1).

Tin cuối cùng: theo đài BBC (Anh), ở Iraq vẫn còn một số cơ vận quân sự LX giúp đỡ quân đội Iraq sử dụng nung vũ khí hiện đại. Cũng theo đài này thì LX đã thông báo là toàn bộ cơ vận LX đã được rút hết khỏi Iraq. Theo thông báo của Mỹ, mỗi ngày của cuộc chiến Mỹ tốn gần nửa tỷ dollar. Khi nào đánh nhau trên bộ bắt đầu thì con số này lên đến khoảng 1 tỷ dollar.
(Theo các báo chí Tiếp)

SỐ LƯỢNG LÍNH VÀ VŨ KHÍ CỦA CÁC BÊN TẠI VÙNG VĨNH

Nước	lính	tăng	máy bay	tàu chiến
Mỹ	450 000	2 000	1300	55
Thổ Nhĩ Kỳ	100 000	50	50	
Ả-rập Xêút	65 700	550	180	3
Tiểu vương quốc Ả-rập	40 000	200	80	15
Ải cập	32 000	300		
Oman	25 000		63	4
Anh	35 000	160	48	16
Syrie	20 000	270		
Pháp	+50 000 ở biên giới với Iraq			
Marok	10 000	40	40	12
Marok	5 000			
Pakistan	7 000			
Bahrain	2 300			
Bangladesh	2 000			
Senegal	500			
Xanada	450		18	3
Tiếp khác	200			
Ý			8	5
Bỉ			6	3
Đan mạch				3
Đức				3
Hy Lạp				1
Hà Lan				3
Ba Lan				3
Bồ Đào Nha				1
Tây Ban Nha				3
Nga				1
Argentina				2
Úc				2
Iraq	730 000	4 800	800	15

Mục tin tức kỹ này do Triệu Đức Tuấn phụ trách

LIÊN XÔ - sự sụp đổ toàn diện

Gabriel Schoehfeld
The New Republic 21.1.91

Nếu như đại hội đại biểu nhân dân hôm độn vừa qua (ở Liên xô) cho ta biết điều gì, thì đó là: Liên bang Cộng hoà xã hội chủ nghĩa Xô viết không còn nữa. Nói như kiểu Voltaire từng nói về đế chế La Mã thân thánh, thì nó không còn là liên bang nữa, không còn là Xô viết nữa, và không còn là xã hội chủ nghĩa. Chỉ còn lại các nước cộng hoà, nhưng một số là ra đi và đang trong nguy cơ tan vỡ...

Sự sụp đổ chủ nghĩa xã hội đã khởi đầu một qua trình mà đến nay vẫn còn đang tiếp diễn cho dù đại hội đại biểu nhân dân hôm đây bỏ phiếu giữ lại từ "xã hội chủ nghĩa" trong tên của Liên xô, học thuyết trên đang bị phá hủy... Hồi đầu người ta định xét lại mà thôi. Cũng như Nikita Khrushchev xưa kia cố bài trừ chủ nghĩa Stalin, việc M. Gorbachov khám phá những nguyên tác của những tiền bối của ông là một phần của chiến dịch muốn trở lại với những chuẩn mực của Lenin. Nhưng khi những kho tư liệu được mở ra và kiểm duyệt sách báo bị bãi bỏ, sách báo chống đối vốn dĩ bị cấm đoán đã gây ảnh hưởng không thể đảo ngược. Những người cộng sản thật lòng và lương thiện thì nay không thể lý giải những gì mà đang đã làm. Alexander Jakovlev, người cấp tiên tin của Gorbachov công nhận rằng: "chúng tôi bị hành hạ bởi sự luẩn quẩn rối rắm về việc làm sao đất nước này và đảng Lenin-nít lại có thể chấp nhận cách độc tài của một kẻ tâm thường và dung thứ cho qua những năm Stalin để máu chảy thành sông".

Nền công nghệ Liên xô lại bồi thêm một cú nữa. Dưới thời Leonid Breznev, khoa học xã hội viết có thể tuyên bố những thành tựu thật sự. Liên xô đã có một chương trình vũ trụ rộng lớn và việc nghiên cứu vũ khí với một tiếng tăm ghê gớm. Một trục trặc nghiêm trọng xuất hiện năm 1982. Trong một trận không chiến lớn trên bầu trời Li-băng, Izrael đã dùng hệ thống tên lửa đánh lạc hướng tên lửa chống máy bay của Liên xô, và bắn rơi 92 chiếc MIG do phi công Syrie lái, trong khi đó Izrael chỉ mất một chiếc. Ngày nay giới quân sự Liên xô rất nghi ngờ về tính năng kỹ thuật của toàn bộ cuộc hành quân của họ.

Trong lĩnh vực dân sự thì xảy ra vụ Chernobyl. Năm 1984, hai năm trước khi vụ phóng xạ lan ra khắp Châu Âu và Liên xô, một phóng viên TASS đã viết về ngành công nghiệp hạt nhân Liên xô như sau: "Một mức độ tin cậy cao được bảo đảm bằng những hệ thống kỹ thuật Xô viết hoàn hảo". Mùa xuân năm 1986, trong suốt 10 ngày sau khi vụ tai nạn nổ ra, Kremlin cử giá bộ như không xảy ra thảm họa gì cả. Cảnh quốc tuần hành ngày 1.5 ở Kiev đã được truyền bằng tivi đi cả nước. Rồi Moskova bắt đầu cầu xin giúp đỡ từ phân cộn lại của thế giới.

Ngày nay với nền chính trị xã hội chủ nghĩa và cái nền khoa học đã bộc lộ là kém cỏi, Gorbachov và những người quanh ông ta càng khó xử về nhiều thứ chứ không chỉ sự khác nhau trong chính sách. Họ đã bị đẩy vào khoảng chân không trí tuệ. Cái "thị trường xã hội chủ nghĩa" mà Gorbachov nói đến là thứ đồ vay mượn. Gorbachov nói ông ta ủng hộ thị trường, tuy nhiên ông ta không thể chấp nhận sự hữu tư nhân. Ông muốn giữ tinh thần than tập thể của xã hội xô viết,

muốn gieo trồng chủ nghĩa cá nhân như ở Mỹ, muốn thiết lập kỷ luật lao động như của Đức, muốn đạt mức độ tăng trưởng như của Nhật và muốn hưởng một nhà nước đầy phúc lợi như Thụy Điển. Nếu như ông đạt được một trong những điều đó thì thế cũng là điều kỳ diệu lắm rồi. Bằng việc tháo van sự đàn áp và nỗi sợ hãi, ông Gorbachov đã làm khô cạn mất thứ nhiên liệu dùng cho hệ thống xã hội cũ hoạt động.

Kỷ xảo thành công của hệ thống chính trị Stalin - Breznev là: bác bỏ mọi tổ chức chính trị, xã hội và kinh tế độc lập ở các nước cộng hoà và mọi nơi. Sau khi bùng nổ suốt 7 thập kỷ rằng vấn đề đa dân tộc đã được "giải quyết", cuối cùng thì Kremlin đã công nhận rằng tình anh em giữa các dân tộc được dựa trên khủng bố và đối trả. Nhưng chính các cố gắng muốn kể lại một cách trung thực về sự diệt chủng kiểu Stalin trong các văn bản chính thức của Moskva thì bao gồm cả việc khám phá những huyền thoại khác nhau mà lâu nay gắn Liên xô lại thành một. Moskva và nhận thấy rằng thay vào hạ thấp áp lực đòi ly khai trong các nước vùng Baltic, sự hiểu biết về lịch sử chỉ làm cho nó bùng lên thôi.

Cái gì đã xảy ra ở các nước vùng Baltic thì nay đang lặp lại trên toàn cõi Liên xô. Gorbachov đang thảo ra một hiệp ước liên bang mới thay cho hiệp ước từ 1922. Nhưng ông công nhận rằng hiệp ước cũ là một sự lừa gạt nên toàn liên bang đang tan rã...

Ở Armenia có chừng 70 đảng phái và phong trào, và "trên thực tế tất cả đều có lực lượng vũ trang của riêng mình" - theo một tờ báo ở Liên Xô. Xung đột vũ trang giữa người Armenia và Azerbaijan xảy ra như cơn bão gây nhiều thương vong... Báo lực giữa các dân tộc vùng Trung Á đã buộc 600 nghìn người phải ra đi tị nạn. Sự tan rã đang xảy ra ngay cả ở nước Nga. Từ mùa hè đến nay các lãnh thổ "tự trị" đang vỡ và tuyên bố chủ quyền... thậm chí người Eskimo ở phương Bắc lạnh lẽo cũng muốn ra khỏi nước Nga. Mặc dù Shevardnadze có vẻ tin rằng một cuộc đàn áp đang đến gần, hiện nay vẫn là một câu hỏi bỏ ngỏ: liệu Moskva có ý muốn hoặc có đủ sức để lập lại vương quốc yên bình xưa hay không? Trong mấy tháng qua Gorbachov đã nắm lấy mặt trận khốc liệt, tích tụ vào tay quyền lực khẩn cấp này đến quyền lực khác. Moskva tuyên bố rằng các tuyên bố độc lập và chủ quyền của các nước cộng hoà đều không có giá trị. Hai người theo đường lối cứng rắn được cử làm bộ trưởng và thứ trưởng bộ nội vụ.

Nhưng ở đây đã có một yếu tố khác. Các cộng cụ bao lực mà một thời là niềm tự hào của chủ nghĩa chuyên chế Xô viết hiện tại bị phá vỡ và đang sa sút. Cựu bộ trưởng nội vụ Vadim Bakatin nói rằng lực lượng dân quân tự vệ địa phương bị tiêm nhiễm "chủ nghĩa dân tộc nguyên thủy"...

Một bầu không khí thù địch bao quanh những người mặc quân phục. Tướng Michail Movsejev cảnh cáo rằng những hành vi còn đối với sĩ quan và hạ sĩ quan đã trở nên thường xuyên hơn trên đường phố Moskva và Leningrad. Cùng với việc thanh thế của giới quân sự bị hạ thấp hơn bao giờ hết, dân chúng coi thường luật nghĩa vụ quân sự. Theo trưởng ban tuyên truyền của nước

cộng hòa Gruzia, ở Gruzia có 10 nghìn lính đảo ngũ. Đài phát thanh Moskva cho biết ở vùng Lvov "tình hình đặc biệt khó khăn đã nổi lên, không một ai triển diện trong đợt tuyên truyền hàng năm tổ chức gần đây nhất".

Trung tướng Juri Shatalin chỉ huy quân bộ nội vụ thủ nhân rang, cả ông ta lẫn lính của ông đều "không được chuẩn bị về mặt tâm lý" để đi dẹp các vụ xung đột giữa các dân tộc. Họ được trang bị kém, thậm chí không có cả công tay vì nhà máy làm công tay ngưng sản xuất vì "lý do đặc biệt".

Ngay cả KGB, con dao găm của Đảng cộng sản đang chứng tỏ những dấu hiệu han rỉ. KGB đã và đang cái thiện bộ mặt của nó trước công chúng... Theo TASS ngày 14.12, các nhân viên KGB hiện nay đang tập trung vào việc khám phá những vụ lợi dụng trong việc báo quan vận chuyển và phân phối thực phẩm. Trong vai trò mới này họ cũng đã đạt được những thành công anh hùng. Những cho dù họ có tài tình thế nào đi nữa trong chuyên lường thực phẩm, cho tới nay KGB vẫn chưa thấy xuất sắc gì trong việc dự báo, hoặc ít ra đập tắt những vụ rối loạn giữa các dân tộc.

Hơn thế nữa một loạt những chuyện bê bối trước đây của KGB đang bị vỡ lở từ miệng "những kẻ" đảo ngũ của KGB như tướng Oleg Kalugin...

Khi mà khả năng của một cuộc đàn áp tăng dần, câu hỏi đứng trước Kremlin vẫn y nguyên như hồi tháng 2 năm 1917: binh lính sẽ tuân lệnh bán vào đám đông hay không? cho dù câu trả lời là: có. Câu hỏi thứ hai còn đi thẳng vào vấn đề hơn: Sau đó thì sao? Không còn cái gì gọi là chủ nghĩa cộng sản nữa để mà biện hộ cho việc máu chảy thành sông. Chủ nghĩa dân tộc Nga trong cả mặt lạnh lẫn mặt dù của nó là một hệ tư tưởng hùng mạnh có thể thể chân chủ nghĩa cộng sản, nhưng nó không có tác dụng gì làm đối với những vùng không phải Nga, nơi các loại chủ nghĩa dân tộc khác nhau đang hừng thịnh.

Kinh nghiệm của tướng Jaruzenski ở Ba lan từ 1981 cho thấy việc dù ng sức mạnh để giữ bộ máy

cộng sản là không thành công được lâu. Cuộc cải cách của Gorbacov đã xảy ra bởi vì con người ưu tú đã nhận ra sự phá sản của thực trạng hiện tại tại. Nếu Gorbacov - hoặc thậm chí một người thừa kế bảo thủ nào đó - thử trở lại những phương tiện và cách thức cũ, sự phá sản đó vẫn sẽ còn lại.

Chính quyền Xô viết, đã xuy xục bên ngoài cũng như bên trong. Vừa rồi đội cận vệ già, Moskva giải thích những thiếu thốn trong nước bằng cách chỉ ra rằng đó là sự hi sinh cần thiết để đẩy lùi nguy cơ của chủ nghĩa đế quốc. Bộ sưu tập những bản sao của nhà nước Xô viết từ Appaganistan đến Angola được dù ng như bằng chứng rằng chế độ ưu việt XHCN của Liên xô cuối cùng sẽ chiến thắng. Nhưng rồi các nước cộng sản Đông Âu anh em theo chỉ thị của Moskva tổ chức bầu cử và hé mở những bức tường ngăn cách với thế giới bên ngoài. Cũng như ở Liên xô, Gorbachov đã lạc quan tin rằng chủ nghĩa cộng sản ở Đông Âu sẽ lấy lại được sức mạnh sau khi tắm mình trong những cải cách. Khi mỗi đảng cộng sản đi lối mòn này và trượt ngã, Moskva bắt buộc phải ngậm bồ hòn làm ngọt, hoặc phải gây chiến tranh.

Trước khi Gorbachov, kẻ phá hoại lớn nhất của chủ nghĩa cộng sản bước lên vũ đài chính trị, không một nhà quan sát Tây phương nào dự đoán nội phạm vi lấn tiến độ của sự biến đổi ở đất nước Liên xô. Gần 6 năm sau, một thói đại rõ ràng đã đến chỗ kết thúc. Nhà xã hội học Xô viết Juri Levada nói: "Tất cả các nguyên lý thâm mỹ, chính trị và tư tưởng cộng sản đã xuy xục. Nước Nga bây giờ là một dạng "đất hoang", trên đó những chuẩn mực để làm nền tảng và kiểm soát các xã hội thị trường hoàn toàn biến mất". Dấu cho bây giờ điều gì xảy ra đi nữa, chán g hạn sự tan rã không ngừng diễn ra ngoài sự kiểm soát, hoặc Moskva cố lập lại trật tự cũ, hoặc Gorbachov sống ở đây hay ở ngoài - chúng ta đang trong một thế giới mới.

CD lược dịch

LỬ CHUỘT TRONG KHO

Murray Hiebert
Far Eastern Economic Review 3.1.92

Cuộc truy quét tham nhũng của chính phủ Việt nam đã phát giác ra một vụ lừa đảo lớn trong cơ quan dự trữ lương thực quốc gia. Các kho dự trữ bị trống rỗng nghiêm trọng và điều này đã góp phần làm tăng nhanh giá gạo trong nhiều tháng gần đây.

Lại Văn Cự, thủ trưởng mới của cục dự trữ quốc gia, tức cơ quan có trách nhiệm cất trữ lúa để phân phối trong thời kỳ chiến tranh hoặc thiên tai, nói trước quốc hội hồi đầu tháng 12 năm 1990 rằng cục ông ta bị thiếu hụt gần 184 ngàn tấn lúa. Người ta tin rằng VN muốn dự trữ cả thảy khoảng 400 ngàn tấn lúa.

Ông Cự nói rằng 90 quan chức của cục dự trữ cấp nhà nước và cấp tỉnh đã bị trừng phạt trong chiến dịch thanh lọc được dự định kéo dài đến cuối tháng 1 năm 91. Bậc tiền bối của ông

Cự và 2 viên chức cấp phó đã bị sa thải vào hồi tháng 10 vì tội gây nên "những mất mát lớn tài sản XHCN" - theo tổ Nhân Dân.

Nhiều kẻ trong số những quan chức bị sa thải đã lấy tiền mua thóc dự trữ của chính phủ để gửi vào các tổ hợp tín dụng tư nhân và bị mất sau vụ hàng trăm tổ hợp bị phá sản hồi đầu năm 1990.

Mặc dù vụ bê bối trên không tạo ra sự thiếu lương thực nghiêm trọng, các nhà kinh tế Việt nam nói rằng cuộc thanh lọc cục dự trữ đã góp phần làm tăng nhanh giá gạo. Giữa tháng 12 giá gạo ở Hà nội đã lên tới 1800 đồng/kg, gần bằng 3 lần hồi đầu năm 90.

Ông Lê Xuân Nghĩa, biên tập tờ "Thị trường và giá cả" của ủy ban và vật giá nhà nước nói: "Khi cơ quan dự trữ nghe tin có cuộc điều tra, các quan chức vội vã đi mua thóc và nhu cầu lớn đột ngột này đẩy giá địa phương lên cao. Khi giá bắt đầu tăng nông dân tăng giá vì hi vọng rằng giá sẽ lên cao nữa". Ông Nghĩa nói rằng cù ng với sự cắt giảm viện trợ từ Liên xô, việc tăng cường xuất khẩu gạo để trả tiền nhập khẩu nhiên liệu và phân hóa học cũng làm cho giá lương thực trong nước tăng.

CD lược dịch

những người

lo sợ hòa bình

The Economist 12.1.1991

Trong cuộc chiến tranh Việt Nam, các nhà chỉ huy quân sự Mỹ đã từng nói đến ánh sáng cuối con đường hầm dẫn thẳng tới sự sụp đổ của Sài Gòn. Những lời nói tương tự về ánh sáng cuối con đường hầm Campuchia khiến khổ ngày nay cũng được nhắc lại với một giọng đầy lo ngại. Tình hình chiến hiện nay của chính phủ Phnompenh đã làm cho đường hầm dài thêm và tia sáng mờ nhạt đi.

Ngày 7.1 các nhà lãnh đạo đã tổ chức lễ kỷ niệm lần thứ mười hai ngày Việt Nam dựng lên chính phủ của họ với những lời phát biểu bốc lửa. Chủ tịch Heng sam rind nói rằng, kế hoạch hòa bình do năm thành viên cố định của HĐBALHQ đề ra là một lời kêu gọi chính phủ của ông tự sát. Có lẽ ông ta còn muốn thử tiên hành một cuộc phản công mùa khô nữa để xem quân đội của ông có làm được việc mà quân đội Việt Nam đã không thành công - nhớ tên rết Khmer đỏ bằng, quân sự hay không? Trong cùng ngày Hun Sen, thủ tướng, đã nói đùa rằng "các thủ lĩnh phiến loạn Pôn pốt phải bị xét xử vì các tội phạm chiến tranh". Một tá quan chức cao cấp nhất của Khmer đỏ bị cầm trở về Campuchia chúng nào chính phủ của ông ta vẫn còn nắm quyền.

Rất nhiều người Campuchia muốn rằng những kẻ đã gây ra cái chết của ít nhất là một triệu đồng bào của họ trong thời gian cuối thập kỷ 70 phải bị trừng trị. Nhưng ngài Hun Sen biết rằng những cuộc bàn bạc về vấn đề này trên nguyên tắc là ngược lại với kế hoạch hòa bình của LHQ mà chính phủ ông ta đã đồng ý. Kế hoạch này được đưa ra lần đầu tiên vào cuối tháng 9.1990, và đã được khẳng định tại hội nghị Paris kết thúc đúng vào ngày lễ Noen.

Ưu điểm lớn nhất của hội nghị Paris mà có thể nói tới là nó đã không kết thúc một cách thất bại. Khi đó ba phe đối lập đã đồng ý với toàn bộ kế hoạch, điều này phản ánh lại áp lực mạnh mẽ tác dụng lên họ từ phía chính phủ các nước.

• VUI VUI

Một cuộc hội nghị khoa học về y dược được tổ chức tại Genève. Tại đây người ta thấy có mặt đông đủ các bác sĩ nổi tiếng từ khắp thế giới, các chuyên viên từ các học viện danh...

Sau bài báo cáo của tiến sĩ Michail người Nga về công trình thay toàn bộ xương cốt cho những người đã bị lao hóa và công trình của giáo sư George từ Mỹ về ca phẫu thuật thay óc cho những người bảo thủ, tiến sĩ Lê Văn K người Việt nam bước lên bục diễn đàn:
- Thưa các quý vị, một ca phẫu thuật cắt a-mi-đan do tôi thực hiện đã thành công lần đầu tiên ở Việt nam.

Cả hội trường ngồi lặng lẽ - một người nói:
- Việc này trên thế giới người ta đã làm được từ cách đây hơn trăm năm rồi!

Tiến sĩ K vẫn bình thản:
- Ấy các ông để tôi nói hết. Tôi cắt a-mi-đan từ hậu môn, chả là người nước tôi có bao giờ được phép mở miệng ra đầu.

phương Tây và Trung quốc, hoặc là nó được chấp nhận vì họ tin rằng chính phủ Campuchia sẽ không đồng ý. Nhưng họ đã phải ngạc nhiên giống như ngài Hafeenden Ahmed, một quan chức của LHQ, được cử ra phụ trách bộ máy hành chính cai quản đất nước họ cho đến bầu cử tự do, chính phủ Campuchia sẽ không bị "chặt đầu" như các phe đối lập mong đợi.

Về phía mình, chính phủ Campuchia đồng ý với kế hoạch hành chính của LHQ, nhưng nó vẫn kháng cự quân đội của nó sẽ không bị giải giáp, và vẫn ban ký kết cuối cùng phải bao gồm cả những kết luận về chế độ diệt chủng của Khmer đỏ. Nó biết rằng các phe đối lập sẽ không thể nào chấp nhận được điểm nào trong những đề nghị trên.

Những người thân cận của thủ tướng Hun Sen, người có vẻ rất nhiệt thành cho một giải pháp hòa bình, đã đánh mất nhiều ảnh hưởng của mình trước những người vẫn muốn duy trì quan hệ kháng cự với Việt nam, hoặc hướng tới một giải pháp nào đây nhằm duy trì quyền lợi của họ. Sự kiện ngài Hun Sen cần được điều trị khi vừa đến Paris do một mối thân kinh quá mức đã lộ ra rằng ông ta phải chịu đựng một áp lực lớn như thế nào.

Những người chống đối lại giải pháp trên ở Phnompenh và những người bạn của họ ở Việt nam, thì nhìn thấy những hậu quả sẽ dẫn đến như sau: trong cuộc bầu cử tự do phe cộng sản sẽ bị đánh nặng nề và nó sẽ gây nên một làn sóng đòi bầu cử tự do ở miền Nam Việt nam. Nhưng đồng thời một giải pháp ở Campuchia cũng sẽ dẫn đến bình thường hóa quan hệ giữa Việt nam và Mỹ, điều đó sẽ tăng thêm can đảm cho những nhà kinh doanh Nhật bản và Mỹ đầu tư vào Việt nam, chủ yếu là phía Nam, nơi mà chủ nghĩa cộng sản không bao giờ có thể bám rễ được.

Cuối cùng, các đảng hiện đang lãnh đạo ở Phnompenh và Hà nội sẽ bị mất nhiều quyền lợi của mình. Triển vọng tồi tệ nhất đến với họ (nếu không còn ai hơn nữa) là sự kết thúc của chủ nghĩa cộng sản ở Đông dương. Điều đó giải thích tại sao chính phủ Phnompenh lại có vẻ tiếp tục đánh nhau với Khmer đỏ hơn là giang tay ra đón nhận hàng tỉ dollar do LHQ tài trợ cùng với kế hoạch hòa bình.

Hoa Xuân

Kính Kính

- Ban mai rục rịch một nhánh sương
- Quán chi gió lạnh vẫn lên hương
- Lý của mùa xuân : là nhựa sống
- Lạc xao bóng nguyệt cuối đêm trường.
- Động đến cánh xuân nghe gió hát
- Thiếu hoa môi đỏ của em ta
- Trách em không để hoa tim nở
- Nhiệm mầu tình ấy chắc phổi pha
- Cửa sổ phòng anh thăm gọi nắng
- Quyên lăm thi sĩ được đam mê
- Quan sơn xuân đến anh nhào vội
- Cách mặt lòng xa chớ bội thề

* : Thơ đọc chữ đầu, BẠN THƯ GỢP LẠI

TẠI SAO MÁY ĐIỆN TOÁN LÀM XÍ NGHIỆP NHỎ LẠI

(Theo The Economist, 15.12.1990)

Năm 1958 báo Harvard Business Review, phân tích những suy nghĩ của các giáo sư ngành quản lý, đã tiên đoán rằng máy điện toán (computer) dùng trong nền kinh tế sẽ gây hai ảnh hưởng: các xí nghiệp sẽ lớn hơn, đe dọa các xí nghiệp nhỏ; và quyền quyết định ở các xí nghiệp sẽ tập trung vào cấp quản đốc ở cao nhất. Cả hai điều trên không xảy ra. Trong thập kỷ 1950, 60, người ta chỉ có các computer lớn, mỗi xí nghiệp có một cái và chỉ các cấp quản đốc trên cao mới dùng được các dữ kiện do máy tính toán.

Hồi đó người ta không ngờ rằng từ thập kỷ 1980 máy computer nhỏ, dễ bán, lại lan tràn khắp nơi, mọi nhân viên có một cái riêng trên bàn giấy.

Do đó có hai hiện tượng xảy ra: tầm vóc của các xí nghiệp nhỏ lại, và quyền quyết định được phân tán, được ủy thác cho cấp dưới nhiều hơn.

Giáo sư Brynjolfsson ở đại học MIT đã nghiên cứu các xí nghiệp ở Mỹ trong quãng 1975 - 1985 và nhận thấy rằng các xí nghiệp giảm bớt trung bình 20% số nhân viên, và số tiền đầu tư vào kỹ thuật điện biên dữ kiện (information technology) đã tăng gấp ba.

Tại sao lại có hiện tượng trên?

Một lý do hiển nhiên là với một số ít người nhỏ computer, xí nghiệp vẫn làm được nhiều việc những điều đó không đúng hẳn. Ông Brynjolfsson tìm ra lý do khác là các xí nghiệp thu hẹp phạm vi sản xuất của họ. Thí dụ trước kia xí nghiệp tu làm tất cả các bộ phận, bây giờ họ làm các cái chính, còn cái phụ mua ở xí nghiệp khác. Thí dụ khác là các xí nghiệp lớn mua những dịch vụ của các xí nghiệp nhỏ. Chẳng hạn các hãng máy bay hồi 1960 bán 2/3 số vé trực tiếp cho khách hàng, bây giờ về bán trực tiếp cho khách hàng chỉ còn 1/3, hai phần kia do các văn phòng du lịch bán.

Tại sao các tiên đoán của Harvard Business Review?

Giáo sư Tom Malone cũng ở MIT giải thích lý thuyết về tổ chức. Ông nêu lên một điều ai cũng biết là loài người có hai cách phối hợp những hoạt động của nhau, một là dùng thị trường trao đổi, hai là dùng hệ cấp chỉ huy. Ở thị trường thì người mua sẽ tự do lựa chọn, so sánh và mua được rẻ hơn - ví dụ hãng làm xe đạp mua dây xích, hãng máy bay mua dịch vụ bán vé bằng cách trả hoa hồng cho văn phòng du lịch. Nhưng trong hệ thống thị trường người ta mất thời gian đi tìm kiếm, thảo giá, và điều đáng lo nhất là nhà cung cấp nhiều khi không đúng hạn, không làm đúng mẫu hàng. Ngược lại với hệ thống thị trường, các xí nghiệp hay quốc gia theo hệ cấp chỉ huy các hoạt động kinh tế sẽ giảm bớt thời gian đi tìm kiếm, khảo sát, sẽ bảo đảm sự cung cấp đúng giao kèo (điều thứ hai này không chắc, nhiều khi có giao kèo rồi họ vẫn làm sai). Nhưng vì thiếu cạnh tranh, thì quả, người ta không lo cắt giảm phí tổn trong lúc sản xuất, nên giá thành cao quá và tất cả cùng phí phạm tài nguyên.

Các computer đã giúp cho lối làm việc theo hệ thống thị trường có hiệu quả hơn. Với các computer nối liền với nhau qua đường dây điện thoại, việc tìm kiếm, khảo giá, đối chiếu giao kèo nhân và không tốn kém như trước. Các hãng máy bay ở Mỹ có thể tìm mua rất nhanh đồ phụ

tung nhờ dịch vụ của một công ty chuyên về tin tức The Inventory Locator Service (dịch vụ tìm hàng hóa, phụ tùng nào đang tồn kho ở hãng nào). Nhờ có computer mà thị trường hoạt động với tin tức mau lẹ và chính xác hơn. Vì thế các xí nghiệp không cần tự cung cấp các sản phẩm dùng cũ, phụ tùng và dịch vụ, thay vì thế họ sẽ đi mua ở ngoài. Đó là lý do chính tại sao các xí nghiệp nhỏ lại.

Nhưng tại sao các xí nghiệp lại tan quyền hơn trước? Nếu nhờ computer mà tin tức đầy đủ hơn, nhanh hơn, thì các quản đốc trên cao càng dễ thu lượm tin tức và đưa vào đó mà quyết định trừ sao lại tan quyền xuống dưới?

Câu trả lời nằm ở khả năng có giới hạn của con người khi nhận tin tức, phân tích, đánh giá và giải thích tin tức để từ đó đưa ra quyết định. Một ông, bà quản đốc có thêm nhiều tin tức, nhanh và đúng hơn, nhưng sức của họ có giới hạn. Vì vậy họ chia bớt trách nhiệm cho cấp dưới, thành ra cũng phải chia bớt quyền quyết định cho cấp dưới.

Nhưng khi ủy quyền cho nhiều quản đốc ở cấp dưới thì làm cách nào để thúc đẩy, kiểm soát họ làm cho tốt nhất? Sự tan quyền sẽ gây thêm gánh nặng về quản lý nhân viên cung cấp, mà các vị quản đốc cao cấp.

Các nhà kinh tế nhận thấy có hai loại "giao kèo" để thúc đẩy nhân viên làm việc cho tốt nhất. Một là loại giao kèo ép buộc (forcing contract). Đại cương viết: "Nếu anh chịu làm đúng như thế này, xí nghiệp sẽ trả công thế này" loại giao kèo này thích hợp với nhà máy ráp xe, ráp bàn ghế chẳng hạn.

Nhưng muốn cho loại giao kèo ép buộc có hiệu quả, ban quản đốc phải tiêu liệu được tất cả các tình huống khác nhau trong khi nhân viên của mình làm việc để ấn định trong hoàn cảnh nào phải làm gì thì tốt nhất.

Loại giao kèo thứ hai gọi là "giao kèo khích lệ" (incentive contract) chỉ cần xác định là người hành động sẽ được thưởng nếu có kết quả tốt. Nhưng chi tiết thế nào là tốt, làm mà sao thì có kết quả tốt có thể thay đổi, không cần nói rõ. Loại giao kèo khích lệ tối ưu chính là cho người ta làm chủ được thì ăn, thu thì chịu lấy.

Loại giao kèo ép buộc không thích hợp đối với các người trong hoạt động kinh tế. Chính họ phải đi tìm và sử dụng tin tức, phải quyết định. Các nghề trong ngành hoạt động trí thức (knowledge workers) thường phải dùng loại giao kèo thứ hai: làm được thì hưởng, còn thua thì chịu lấy. Kết quả là các xí nghiệp lớn ở Âu Mỹ tìm cách quản lý, tác động nhân viên theo lối chia lời, nghĩa là khiến cho họ hạnh sự như chính họ là chủ nhân.

Với kỹ thuật truyền thông, điện biên dữ kiện ngày càng phát triển, các công ty lớn sau này sẽ dần dần trở thành các tổ chức liên hiệp của nhiều công ty nhỏ.

BÀI HỌC CHO NGƯỜI VIỆT NAM TRONG VIỆC ĐỔI MỚI KINH TẾ

Trên đây là các ý chính trong bài "The Incredible Shrinking Company" trong báo The Economist. Chúng ta có thể rút ra các bài học sau đây:

NẠN NHÂN CỦA HÒA BÌNH

1- Phải gia tăng lãnh vực tư doanh, tư nhân chịu trách nhiệm về xí nghiệp, của hàng của mình, lối ăn, lối chịu. Cách phối hợp nền kinh tế quốc dân để làm cho ai cũng hết sức làm việc.

2- Phải tư hữu hóa các xí nghiệp quốc doanh. (học kinh nghiệm của Hungary, Ba Lan, Tiệp Khắc) Trong khi chưa tư hữu hóa được thì cũng phải bỏ chế độ bao cấp dần dần, đặt ra các cơ chế có tính cách "giáo kéo khiêu lệ", do đó, bỏ bớt bộ máy trung ương, trao quyền cho các xí nghiệp quốc doanh. Các xí nghiệp đó phải cạnh tranh ngang hàng về mọi mặt với lãnh vực tư thì họ mới tự cải thiện. Cạnh tranh trên các mặt nào? Về tiến ngan hàng, trả lương công nhân viên, mua máy móc, nguyên liệu, và bán hàng, mặt nấc cũng có cạnh tranh.

3- Việc thông tin kinh tế là huyết mạch của thị trường. Việc thông tin phải theo chiều ngang thay vì tập trung theo hàng dọc. Các xí nghiệp, công cộng như tư, phải có tự do mua bán, khảo giá, ký giao kèo với nhau. Trong thị trường cần nhất là chủ tín. Vì vậy luật pháp về thương mại phải được thi hành để bảo đảm chủ tín. Các xí nghiệp được đối xử công bằng, không thiên vị, cũng là bảo đảm chủ tín. Các xí nghiệp được tự do, các vùng được tự do trao đổi với nhau. Công nhân tài giỏi có tự do đối số làm, đổi chỗ ở thì mới có cạnh tranh tự do. Khi đó ai làm sai, làm hỏng, xí nghiệp nào bị mất tín nhiệm sẽ bị thị trường "phạt", có như thế họ mới lo giữ tín nhiệm. Không tự do thông tin thì không xác định được ai có tín nhiệm, ai không có.

Bộ tin tức ngoài
Bụng đen ám đạm đang trập lên những sân bay thứ đầy bún của nhà máy sản xuất máy bay Aero Vodochody gần Praha. Từ những năm 60, nhà máy này sản xuất máy bay tập luyện, xuất khẩu 90 o/o sang các nước trong khối Varsava, Libya, Syria và Irak. Một nửa trong số máy bay tập luyện trên thế giới được sản xuất hoặc lắp ráp tại Tiệp Khắc. Đầu năm nay Bộ trưởng ngoại giao mới của Tiệp Khắc thông báo rằng "Đất nước của ông sẽ ra khỏi cuộc buôn bán vũ khí quốc tế" mà không suy xét kỹ điều đó có liên quan đến những gì Aero Vodochody giờ đây xương sản xuất chính đã trở nên một nửa. Nhà máy Aero Vodochody năm nay chỉ sản xuất 160 máy bay và trong năm tới 1991 có thể sẽ ngưng hoạt động.

Aero Vodochody chỉ là một trong những nạn nhân của lập trường của Diensbier. Điều xấu hơn sẽ còn xảy ra, Cho tới nay, buôn bán vũ khí mang lại gần một nửa số ngoại tệ mạnh cho Tiệp Khắc. Phần lớn công nghiệp của nước này được trang bị để sản xuất thép, cao su, hóa chất phục vụ cho việc sản xuất bom và xe tăng. Đi đôi với sự tặng của gia đầu, quyết định của chính phủ Tiệp Khắc chấm dứt việc buôn bán vũ khí trên cơ sở đạo đức, thật là tai hại.

Phải làm gì đây? Các nhà chức trách về ra một cách lạc quan một danh sách các nhà kinh doanh nước ngoài, hoặc sắp xuất những mặt hàng khác thay thế tại các nhà máy quân sự. Một vài sang kiến kiểu "lấy kiếm làm cây" này cũng có vẻ dễ nghe: ví dụ như dây chuyền sản xuất súng bộ binh sẽ chuyển sang sản xuất súng săn. Những nơi khác tình hình có vẻ khó khăn hơn. Nhà máy sản xuất xe tăng nổi tiếng ở Martin (Slovensko) được nhiệm vụ chuyển sang sản xuất máy kéo. Có nhà máy thì sẽ sản xuất máy rửa ôtô. Thế còn những nhà máy sản xuất min thì sao? Hoặc là máy đó min

Ngay ở Mỹ, biệt một nhà máy sản xuất thiết bị quân sự sang sản xuất hàng tiêu dùng thường là chuyện không thể thực hiện được. Hơn nữa phần lớn các nhà manager TK không có chút khái niệm gì về việc tìm thị trường tiêu thụ hàng của họ. Việc chuyển đột ngột từ sản xuất vũ khí sang sản xuất hàng hóa sẽ nhiều phần làm phá sản các hàng trước khi nhà nước định ban cho các tư doanh.

Aero Vodochody, cũng như tất cả các hãng sản xuất vũ khí khác của Tiệp Khắc, đang tìm các bạn hàng quốc tế một cách tuyệt vọng. Và họ đã tìm được một chút may mắn: Hãng Airbus đang đàm phán để sản xuất một số bộ phận ở đó. Tuyệt vọng trong buồn bã, Aero Vodochody thậm chí chao hàng bán máy bay tập luyện cho quân đội Mỹ. Ông Diensbier tốt hơn hết là không nên biết chuyện đó.

dân chủ cho Cuba

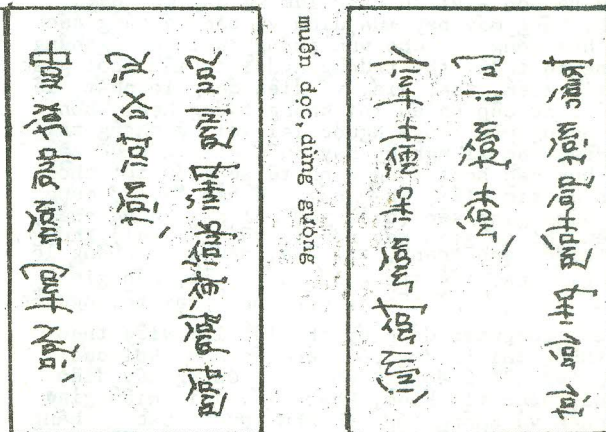
Theo Hospodářské Noviny

Trong giới trí thức Cu ba vừa xuất hiện một nhóm đối lập mới với tên gọi "Alternativni kriterium" (tạm dịch là: Đầu hiệu hòa hợp), nhóm này đưa ra một chương trình với những cái cách dân chủ. Cường lĩnh chính trị cơ bản của nhóm này là đạt được dân chủ và đối thoại dân tộc bằng con đường hòa bình trong việc liên kết tất cả các thành phần xã hội.

Trong lĩnh vực chính trị tổ chức này đòi hỏi bỏ điều năm hiến pháp Cu ba về vị trí lãnh đạo của đảng cộng sản Cuba, đòi thực hiện đa nguyên và cho phép thành lập các đảng phái chính trị mới. Tổ chức này còn đòi: hiến pháp Cu ba phải được xây dựng dựa trên cơ sở công ước quyền con người mà Cu ba là một nước tham gia. Nhóm đối lập này đòi bầu cử tự do và trực tiếp vào quốc hội và đưa tổ chức này thực sự thành cơ quan quyền lực tối cao trong nước. Trong vấn đề thông nhất dân tộc nhóm này đòi cho phép các tổ chức hải ngoại được tham gia vào đời sống chính trị trong nước, đòi thả tất cả các tù chính trị và mở rộng tự do tín ngưỡng.

Trong lĩnh vực kinh tế họ đòi cho phép kinh tế sở hữu tư nhân, mở xí nghiệp tư nhân nhằm thúc đẩy tính năng động để cải thiện tình hình kinh tế Cu ba hiện nay.

Trong đối ngoại, tổ chức này đòi không được phép can thiệp vào công việc nội bộ của nước khác, giữ vững quyền con người, quyền công dân và dần dần dân chủ hóa để Cu ba tiến tới một nền dân chủ trong tương lai. Tổ chức này kêu gọi bình thường hóa quan hệ với Hoa Kỳ.

EUROTUNEL- đồ án lớn nhất của thế kỷ

Châu Âu sát nhập vào quần đảo Anh hay là ngược lại?

Đầu tiên những người Anh cảm thấy thất vọng. Sau đó một ai đã nghĩ ra là đường ngầm dưới đáy biển La Manche nối châu Âu lại với nước Anh". Dù sao đi chăng nữa thì bắt đầu từ 15.6.1993 mọi người có thể đi đến quần đảo Anh bằng đường "khô" nằm dưới đáy biển trong "bất kỳ thời tiết nào. Giấc mộng một thời của Napoleon Bonapart là tấn công vương quốc Anh bằng "sự xuất hiện bất ngờ" sau lúc chui qua dưới biển La Manche sẽ trở thành hiện thực.

Trưa ngày 1.12 vừa qua ở độ sâu 40m dưới đáy La Manche, trong điều kiện nhiệt độ gần 50°C và độ ẩm không khí cao, hai người công nhân Anh và Pháp là Graham Fagg và Phillippe Cozette đã bắt tay nhau. Có lẽ bà Margaret Thatcher phải buồn lắm, vì không phải bà ta mà ông John Major, người thay thế bà ở Wall Street 10, sẽ gặp gỡ chính thức với tổng thống Pháp François Mitterrand trong tháng giêng năm tới, để củng cố chữ ký tương tự đánh dấu cho công trình chung Anh-Pháp này.

Công việc được bắt đầu tiến hành từ tháng 11. 1986 và cho đến nay chi phí đã lên đến 86 tỉ frank (8,6 tỉ đồng bằng Anh). Những người đại diện của công ty cổ phần Eurotunnel khẳng định rằng tổng số chi phí sẽ nhiều hơn chúng 60% so với dự tính ban đầu. Để có được một khoản tài chính lớn như vậy họ đã phải tập chung vay tiền từ 210 ngân hàng và hàng chục nghìn cổ phần tử từ nhân hai nước. Theo thành phần của các cổ phần này cũng thấy rõ ở nước nào sự tin cậy đối với công trình lớn hơn. Ở Pháp có 437 000 người bán cổ phần, còn ở Anh "chỉ" có 120 000 người. Những người trước đây phân vân lưỡng lự bây giờ mới tiếc re, bởi vì trên thị trường chứng khoán cổ phần của Eurotunnel tăng từ 24 frank ban đầu lên đến 125 frank và những chân động của cơn sốt đầu mớ vừa qua cũng không đe dọa sự gia tăng của nó.

Vở tuyên truyền hình của Pháp đã truyền một số bài phỏng vấn trực tiếp từ công trường. Các phát thanh viên đã không tiếc lời ca ngợi tinh thần làm việc của gần 4500 công nhân ca hải bên. Chúng ta cũng không thể không nói đến các chuyên gia điều khiển kỹ thuật của công trình. Các nhà xây dựng nói rằng đồ án đồ sộ này chỉ có thể so sánh được với công trình xây dựng kênh đào Xuyê.

Hai mũi khoan khổng lồ với đường kính 7,6m và trọng lượng 1200 tấn khoan xuyên qua lớp đá xanh dưới đáy biển với vận tốc 1Km trong một tháng. Những người công nhân gọi chúng theo hai tên: Brigitte và Catherine. Mọi con "quái vật" này được 50 người đàn ông "phục vụ". Ngoài ra còn có máy định hướng laser được kiểm tra bằng vệ tinh. Mũi khoan chỉ có thể lệch nhiều nhất là 8,6mm trong chiều dài đường khoan 8Km.

Những người châu Âu đang nóng lòng chờ đợi thông đường ngầm này. Nếu chính phủ Anh đồng ý với việc xây dựng tuyến đường sắt từ Dover đến London thì hành trình từ Paris đến London trên các chuyên tàu đặc biệt TGV của Pháp chỉ kéo dài ba tiếng đồng hồ và từ London đến Brusel cũng chỉ ba tiếng mười phút. Các xe ô tô sẽ được chở trong các toa tàu cùng với hành khách. Trong năm đầu tiên sẽ có chung 15 triệu người đi qua đường ngầm, song đến năm 2000 con số đó sẽ lên đến 45 triệu.

Hiện tại vẫn phải khoan nốt chừng 27Km trong tổng số 150Km chiều dài (hai đường ngầm cho đường sắt và một đường ngầm cho sửa chữa và bảo hành) cũng với hoàn tất hệ thống bao hiệu và kiểm tra, nhưng thiết bị này sẽ chưa có nơi nào trên thế giới có thể so sánh cùng được.

Theo ý kiến của nhiều người công trình này trở thành biểu tượng cho một châu Âu thống nhất. Thẳng ra không nên ngại tranh cãi là châu Âu sát nhập vào quần đảo Anh hay là ngược lại. Người Anh hãy đứng cầu giân nữa, sớm muộn gì nước Anh cũng sẽ không còn là hòn đảo cách biệt như bao năm trước đây.

Người dịch: Kim Đăng (Bratislava)

* Lời hứa hẹn dầu mỏ của Việt nam

Murray Hiebert
Far Eastern Economic Review 6.12

Một bầu không khí nào đó đang bao trùm lên những hoạt động nhộn nhịp quanh việc thăm dò khai thác dầu mỏ ở thềm lục địa của VN, một nơi được nhiều nhà phân tích dầu lửa coi là có hứa hẹn nhất ở châu Á cho các hãng dầu lửa tranh giành nhau. Năm hàng đầu lửa đã công bố là sẽ hoàn thành việc khoan ở tám khu mỏ mới vào cuối tháng 12, và cuối cùng bốn hãng khác dự định sẽ bắt đầu khoan thăm dò vào năm tới.

Một tài liệu nghiên cứu gần đây của viện Các nguồn tài nguyên của Trung tâm Đông Tây ở Hawaii nhận định rằng VN có trữ lượng dầu vào khoảng từ 1 đến 2,5 tỷ thùng (1 thùng = 159 l) điều đó có thể đưa VN lên ngang hàng với Úc và Brunei.

Nhưng các quan chức ngành dầu lửa của VN cũng như nước ngoài lại khẳng định rằng bây giờ còn là quá sớm để nói đến trữ lượng dầu của đất nước này. "Một vùng mà có lẽ sẽ có những mỏ với trữ lượng một tỷ thùng hoặc cũng có thể chẳng có cái gì cả." Một đại diện của một hãng

dầu lửa đang làm việc ở VN nói, "Đến giờ thì chỉ có Trời mới biết được con số chính xác là như thế nào!"

Vietsovpetro, một cơ quan hợp tác giữa VN và LX, bắt đầu hoạt động từ năm 1981, hiện đã bơm được 50 000 thùng mỗi ngày từ mỏ Bạch Hổ, do hãng Mobil của Mỹ phát hiện ra đầu tiên vào năm 1974. Nguyễn Hiệp, phó tổng cục trưởng của Tổng cục dầu khí VN nói rằng Vietsovpetro sẽ bắt đầu khai thác dầu từ mỏ Rồng cạnh đó trong vòng hai năm tới và từ mỏ Đại Hùng, do Royal Dutch/Shell Group phát hiện năm 1974, trong khoảng từ nay đến năm 1994.

Ông Hiệp nói rằng sản lượng dầu mỏ cả nước cho đến năm 1995 sẽ là 100 đến 150 nghìn thùng mỗi ngày. Tài liệu của Trung tâm Đông Tây đã chỉ ra rằng VN có thể bơm được 400 đến 600 nghìn thùng/ngày trong vòng 10 đến 15 năm tới, mặc dù nhiều nhà phân tích cho rằng con số đó là quá cao. Theo Trung tâm Đông Tây thì ba mỏ quen thuộc trên ở phía ngoài bờ biển miền nam VN có trữ lượng khoảng 500 đến 800 triệu thùng.

Cho đến tháng 5.1988, VN đã ký tám hợp đồng khai thác chung với các hãng Shell, Petrogina của Bỉ, Total của Pháp, British Petroleum (BP) của Anh, Ủy ban dầu mỏ và khí thiên nhiên ONGC của Ấn độ, tổ hợp dầu lửa của Thụy sĩ và hai hãng của Canada là Sceptre Resources và Petro-canada. Hợp đồng thứ chín chắc sẽ được ký với Broken Hill Proprietary của Úc.

Các hãng Total, Shell, BP, Enterprise Oil và ONGC đã bắt đầu khoan thăm dò các mỏ dầu và Tổng cục dầu khí VN thông báo vào giữa tháng 11 rằng hãng Enterprise Oil đã phát hiện được mỏ dầu ở ngoài khơi bờ biển miền nam VN. Mặc dù nó khá nhỏ, chỉ khoảng 300 thùng/ngày nhưng sự tồn tại của các mỏ dầu có thể khai thác được đã được khẳng định là một dấu hiệu đầy hứa hẹn đối với nền công nghiệp dầu lửa.

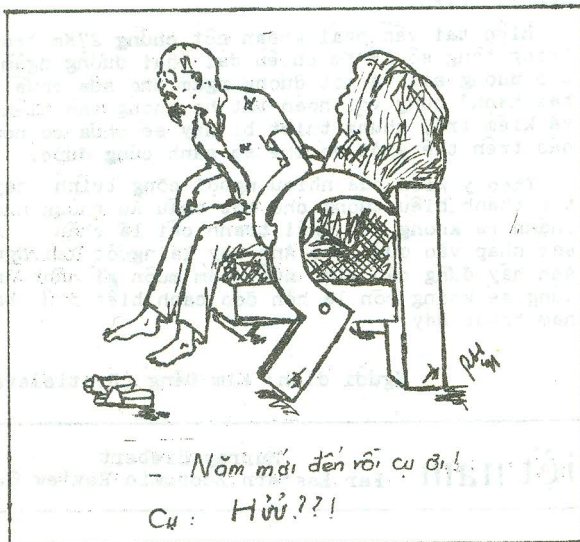
Ông Hiệp nói rằng các cuộc buôn bán các ô thêm lục địa để thăm dò khai thác dầu đang hướng tới Nhật bản, Nam Triều tiên, New Zealand và Malaysia. Mặc dù các hãng của Mỹ vẫn bị ngăn cản dầu từ do lệnh cấm vận của Mỹ, những các hãng Exxon, Chevron và Unocal đã tiến hành các cuộc đàm phán với VN và một phái đoàn sáu người của Amoco đã đến thăm Hà nội vào cuối tháng 10. Một vài nhà phân tích nhận định rằng Washington sẽ xóa bỏ lệnh cấm vận vào năm tới nếu các cố gắng ngoại giao nhằm kết thúc xung đột ở CPC thành công.

Theo các quan chức của các hãng dầu lửa nước ngoài thì trở ngại chính cho việc thăm dò là hạ tầng cơ sở quá yếu kém của VN, sự thiếu thốn trầm trọng những nhân viên có kinh nghiệm và một hệ thống quản lý thống nhất. Một người trong số họ nói: "Chính phủ vẫn giữ quyền hạn quyết định ngay cả sau khi chúng tôi đã ký hợp đồng, vì vậy mà chúng tôi không biết được là chúng tôi đang đứng ở đâu."

Một vài hãng nước ngoài đã bắt đầu nghĩ đến việc họ phải đối mặt với một sự trì hoãn dài khi tìm kiếm các phương tiện khoan dò thích hợp nếu như tất cả các hãng đã ký hợp đồng đều muốn bắt đầu công việc cùng một lúc. Theo thời hạn trong các hợp đồng thì các hãng này phải rời bỏ một phần vùng thăm dò sau ba năm và phần còn lại trong vòng năm năm dù họ không khai thác được dầu.

VN sẽ bán phần lớn trong số 2,5 triệu tấn dầu khai thác được trong năm nay cho Nhật bản và vẫn tiếp tục nhập khoảng 3 triệu tấn/năm từ LX và Singapore cho nhu cầu tiêu dùng trong nước.

Theo Far Eastern Economic Review
6.12.1990
Người dịch: HN

VUI

Đại diện cơ sở lên chúc tết cấp trên. Đồng chí lãnh đạo nổi tiếng "chỉ công vô tử" nên vừa thấy gói quà đã xua tay:

- Các đồng chí cứ về chuyện, tôi là tôi phê bình đó. Năm nay đón vị ta làm ạp ra sao?
- Dạ thưa anh, từ ngày đổi mới có chế độ nay, đến vị chúng em làm ăn có tiến bộ hơn trước đời sống công nhân viên chức là có lên anh ạ!

- Đây, các đồng chí thấy đây - đồng chí thủ trưởng bắt đầu vui vẻ - lãnh đạo, đảng ta rất sáng suốt, chủ trương ổn định để phát triển kinh tế - cơ sở này ắt dần sẽ giàu, nước sẽ mạnh (thủ trưởng nhân mạnh).

Chuyện trở rôm rả một hồi dẫn đến chuyện thời sự chiến tranh ở vùng vịnh Đồng chí thủ trưởng được dịp "ôn ở tri tấn":

- Các đồng chí thấy chiến tranh có ác liệt không? Nhưng so với ta thì chưa thấm vào đâu. Các đồng chí có hiểu dùng được không? Ngày ấy tháng ấy nó cứ bắn ạo ạo trên bom cuối đạn như thế mà tôi cứ vác hòm đạn chạy băng băng ấy. Cái hòm nó to và nặng lắm, băng mấy lần cái gói này này (!??)

Trắc nghiệm tâm lý

TRI KỶ TRI BÍ, Bách chiến bách thắng (*)

Nhiều khi con người ta sống mà không để ý xem mình sống như thế nào, mình coi cái gì là giá trị cao nhất của cuộc sống. Có người quá tử ti, luôn coi mình là kém cỏi - mà không dám làm gì mặc dù chưa bao giờ thử sức xem có làm nổi không

Có người quá đề cao khả năng mình nên thường phải trả giá đắt cho việc làm của bản thân. Xưa cha ông ta có câu: "Tri kỷ tri bí, bách chiến bách thắng". Để giúp cho các bạn phần nào hiểu mình hơn, lần này Diễm dẫn xin đưa ra bài trắc nghiệm do các chuyên gia ở đại học Lomonosov nghĩ ra. Qua thực nghiệm người ta thấy nó đúng tới 80%. Để bắt đầu xin bạn nghe câu chuyện sau:

"Một cô gái có người yêu ở phía bên kia sông. Vì người yêu của cô không thể qua sông nên cô quyết đi tìm anh. Đi dọc bờ sông, cô chợt thấy một chiếc cầu. Người gác cầu đối cô phải trả tiền thì mới cho qua, cô không có tiền xin mãi nhưng anh ta nhất định không nghe:

Cô gặp một chiếc đò. Anh lái đò đối cô phải hiến thân thì anh ta mới cho qua. Cô đắn đo mãi vì đây là cơ hội cuối cùng bởi qua dòng sông chỉ có một chiếc cầu và một con đò. Cuối cùng vì người yêu của mình cô đành đồng ý với người lái đò. Gặp được người yêu, cô mừng mừng tủi tủi đem chuyện đi tìm anh kể lại cho anh nghe, nghe xong anh nổi giận đuổi cô đi.

Đọc đường gặp một người đàn ông, cô đem câu chuyện đau buồn của mình ra kể cho anh ta nghe. Nghe xong anh cảm thông và lấy cô làm vợ."

Không suy nghĩ lâu, bạn hãy xếp thứ tự năm nhân vật: cô gái, người gác cầu, anh lái đò, người yêu, và người chồng theo ý thích của mình từ 1 đến 5. (Người bạn có cảm tính hơn lên trên)

(Kết quả xem trang 20)

(*) "Biết người biết ta, trăm trận trăm thắng"

CHÚNG TA CHỜ ĐỢI GÌ Ở NĂM 1991

● N. N.

Một năm nữa đã đi qua. Đông Âu đã có một năm làm dân chủ. Liên xô chờ đợi một mùa đông băng giá nhất trong suốt 70 năm qua và chiến tranh Iraq bước vào những ngày tháng khốc liệt... Việt nam năm 90, như đứng lại trước những biến động của thế giới, chúng ta chờ đợi gì ở năm 1991

Lạm phát bị chặn đứng hồi năm 1989 bằng những biện pháp của Ông Oanh- nhà kinh tế tốt nghiệp một đại học lung danh ở Mỹ và đã từng làm phó thủ tướng dưới chế độ Việt nam cộng hòa- đã bắt đầu được trả giá vào năm qua. Tiến sĩ Oanh đã tập trung ngoại tệ mua vàng của Thụy sĩ rồi tung ra thị trường trong nước, lạm phát được chặn đứng ngay lập tức. Nhưng đến giai đoạn hai của kế hoạch chống lạm phát, giai đoạn quan trọng nhất để giữ vững khả năng chống lạm phát là tăng nhanh sản xuất, thì Ông Oanh đành chịu. Dù có được tha lòng nhưng với một nền sản xuất qua yếu, không có đủ ngoại tệ để nhập nguyên vật liệu, còn các công ty nước ngoài do tình hình chính trị bất ổn, luật đầu tư không rõ ràng và sau cùng là do lệnh cấm vận của Mỹ đã không đầu tư được bao nhiêu vào Việt nam. Kết quả là hàng loạt các cơ sở sản xuất bị phá sản, mở đầu bằng vụ nước hoa Thanh Hương. Trước đó hàng loạt các cơ sở sản xuất từng đứng vững hàng chục năm với hàng nghìn công nhân phải đóng cửa, do không đủ nguyên liệu và nhất là không thể cạnh tranh với hàng ngoại nhập lậu qua biên giới vô tội vạ. Những bộ mặt thành phố đã thay đổi, nhất là Hà nội, tràn ngập hàng hóa, các tiệm cà phê, vũ trường mọc lên như nấm, người ta có cảm tưởng cuộc sống đã lột xác, nhưng thật ra bóng đen đang tối gần kề. Lạm phát đã tăng trở lại sau khi chính phủ quyết định in tiền thêm để trả nợ cho dân. Bao Sai Gòn Giải Phóng than phiền rằng có ít nhất 70% cơ quan nhà nước đi buôn.

Tình hình sẽ còn bị đất hơn do viện trợ của Nga (từ 1986 - 1989 là 12,5 tỉ đôla) từ năm nay sẽ bị cắt giảm 70%. Mọi buôn bán trong khối Hội đồng tương trợ kinh tế chuyển sang bằng ngoại tệ mạnh. Việc giao thương với các nước trong khối XHCN cũ do vậy sẽ bị giam xúc nghiêm trọng và hầu như không có hy vọng sáng sủa hơn do các nước này đang đường đầu với những vấn đề nan giải trong việc chuyển nền kinh tế về phía Tây. Liên xô đang đứng bên bờ vực thẳm của một cuộc khủng hoảng toàn diện về kinh tế lẫn chính trị. Nhiều nhà quan sát cho rằng Gorbachov đang chầm dứt sự nghiệp chính trị của mình sau vụ Litva. Đầu tư nước ngoài vẫn còn là vấn đề nan giải, nhất là sau khi Mỹ quyết định gia hạn thêm một năm nữa lệnh cấm vận đối với Việt nam. Mặc dầu dầu lửa không phải là vấn đề sinh tử của Việt nam như đối với các nước công nghiệp Đông Âu, cuộc chiến Iraq sẽ gây thêm những khó khăn không nhỏ cho việc chân hưng kinh tế, nếu người ta nhớ rằng ngoại viện trợ dầu của Nga, Việt nam nhập khá nhiều dầu của Iraq bằng sức lao động của hơn 1,5 vạn công nhân Việt nam tại Iraq. Cuộc chiến Iraq sẽ chầm dứt trong năm nay nhưng hậu quả tai hại của nó đối với thế giới về cả hai mặt kinh tế và chính trị sẽ còn dai dẳng trong nhiều năm và Việt nam cũng sẽ chịu một phần ảnh hưởng.

Việt nam đang chịu một sức ép về cả kinh tế lẫn chính trị. Sức ép kinh tế buộc Việt nam phải tìm cách mở quan hệ với phương Tây, ráo riết vận động bình thường hóa quan hệ với Mỹ để thu hút đầu tư nước ngoài và vay tiền của các quỹ tiền tệ quốc tế. Việc bình thường hóa quan hệ với Mỹ trong năm nay hầu như là không tưởng, nhưng có thể hy vọng là Mỹ không gia hạn lệnh cấm vận thêm một

lan nữa. Ngược lại sức ép về chính trị dai dẳng của lãnh đạo dung trước hai con đường phải chọn: hoặc là chấp nhận một chế độ dân chủ đa nguyên như ở tất cả các nước XHCN châu Âu cũ, kể cả đất nước cùng ran nhất là Albanie, điều đó có nghĩa là tu bỏ sự độc quyền lãnh đạo của mình trong mấy chục năm qua với tất cả những bóng lờ do có chế một đảng tạo ra.

Hoặc là kiên trì giữ vững độc quyền của mình ngay nào hay ngày ấy. Điều đó dẫn đến việc bình thường hóa quan hệ với Trung quốc và xiết chặt những thành trì XHCN cuối cùng: Việt nam- Trung quốc- Triều tiên- Cuba. Nhưng việc bắt thân với Trung quốc với mức độ nhiều hơn việc bình thường hóa quan hệ giữa hai nước đang và sẽ gặp những phản ứng bất lợi của người dân nhất là tầng lớp trí thức và cả lớp đảng viên cấp dưới khi người ta nghĩ đến những quan hệ không mấy tốt lành với người anh em này và một tương lai không lấy gì làm sáng sủa lắm.

Tam thời thì Việt nam đang đi cả hai con đường, người ta thấy một số nhà lãnh đạo của cựu Hữu nghị quan và cả đơn xin của Việt nam vào khối ASEAN. Dù thờ ơ lắm với thời cuộc người ta cũng thấy một sự bất đồng trong giới lãnh đạo. Việc hạ bệ Trần Xuân Bách hồi đầu năm ngoài và sự kiện Bùi Tiến vừa rồi chứng tỏ sự tồn tại những phe phái trong giới lãnh đạo.

Sức ép kinh tế, sự bất bình của mọi tầng lớp nhất là tầng lớp trí thức sẽ tạo hậu thuẫn cho phe cải cách nhất là trong giai đoạn hiện nay khi Đảng đang cố bảo vệ những đặc quyền của mình mà ngày càng xa rời hay thậm chí còn cản trở sự phát triển của xã hội. Tuy nhiên phe bảo thủ vẫn là lực lượng chính yếu dù có giam xúc sau cái chết của Lê Đức Thọ. Một lực lượng đáng kể là phe quân sự, tạm thời đang an bình bất động nhưng sẵn sàng nhảy ra khi tình thế cần.

Nền kinh tế sẽ được chân hưng sớm nhất và theo thời gian một thể chế dân chủ cơ sở để thành hình khi nhóm cải cách thắng thế. Trong trường hợp này ngoài các công ty đầu tư nước ngoài người ta có thể tính đến một lực lượng 2 triệu người Việt đang sống ở phương Tây. Đây không phải là một lực lượng có thể thay đổi chế độ chính trị tại Việt nam, nhưng họ sẽ góp phần không nhỏ cho sự chân hưng kinh tế khi xã hội VN thực sự có tự do dân chủ.

Nếu nhóm bảo thủ thắng, Việt nam sẽ còn nhiều khó khăn, sẽ tiếp tục bị bao vây kinh tế, sẽ còn mất một thời gian dài để những mâu thuẫn trong giới lãnh đạo do sức ép của kinh tế và quân chủng gồm cả những đảng viên ở địa phương tạo ra một cuộc lột xác mà phần nhiều là đảo chính với sự tham gia của quân đội. Một viễn cảnh không mấy sáng sủa.

Một xã hội dân chủ, bình đẳng chắc chắn sẽ được dựng lên ở Việt nam. Vấn đề là thời gian và bằng cách nào. Cho đến bây giờ một sự thay đổi như thế chỉ có thể thực hiện từ ngay trong tầng lớp lãnh đạo do những sức ép khác nhau. Nhưng nhà lãnh đạo công sản này sẽ từ mâu thuẫn với mình nếu không tin rằng: Kinh tế sẽ thắng chính trị, như Karl Marx đã nói.

Vấn đề Campuchia sẽ chẳng còn là trở ngại đối với Việt nam. Việt nam đã rút ra những bài học của Mỹ ở VN ngày trước, của Nga ở Afganistan, Cuba ở Angola. Dù cả Mỹ lẫn Trung quốc cố đặt vấn đề Campu chia hay không trong việc bình thường hóa quan hệ với Việt nam, thì đối với VN Campuchia đã thuộc về quá khứ, một quá khứ không mấy tươi đẹp và không nên nhớ.

Tháng 5 tới đại hội Đảng lần thứ 7 sẽ được tổ chức với những vấn đề chính trị được sửa đi sửa lại nhiều lần. Nội dung bản luận cương mới của Đảng cũng như bản chiến lược kinh tế đến năm 2000 làm cho những người trông chờ những biến đổi lớn vào Đại hội 7 sẽ thất vọng. Nhưng chắc rằng sẽ có một số thay đổi về nhân sự trong bộ chính trị làm thay đổi tương quan lực lượng giữa các phe phái. Một trong những gương mặt sạch sẽ nhất được chờ đợi nhiều là tướng Võ Nguyên Giáp, người vừa dẫn phái đoàn Việt nam tham gia A vẫn hội hồi cuối năm.

Người ta cho rằng có may đến với một dân tộc nhược tiểu rất hiếm hoi. Việt nam đang đứng trước một cơ may như thế.

CHUYỆN CÓ THẬT Ở MLADÁ BOLESLAV

Hoàng Nguyễn (Mladá Boleslav)

Lời ban biên tập

Từ ngày tờ Diễn Đàn đầu tiên ra mắt bạn đọc BBT chúng tôi đã nhận được nhiều thư nói về những vụ bê bối của một số cán bộ tại chỗ, vi phạm đến quyền lợi của anh em. Trong đó có bốn trường hợp định lưu đến việc đóng thung gửi về Việt nam. Có trường hợp chúng tôi biết khá rõ. Lần này chúng tôi xin giới thiệu trường hợp ở Mladá Boleslav với hy vọng các bạn sẽ rút kinh nghiệm để tìm được những biện pháp thích ứng đối phó với những trường hợp tương tự. BBT Diễn Đàn sẽ cố gắng hỗ trợ các bạn trong điều kiện của chúng tôi.

Trước khi đi vào câu chuyện, xin giới thiệu vài nét về cộng đồng người Việt nam ở Mladá Boleslav. Ở Mladá Boleslav có khoảng 1500 người Việt nam là một trong những điểm đông người lao động Việt nam tại Tiệp khắc nhất. Mật độ tập trung có thể nói là cao nhất, vì tập trung ở một nhà máy và một thị trấn nhỏ, đến nỗi "Phủ" cũng không hoành hành dữ dội như ở các nơi khác. Con người Việt nam tại đây gồm đủ mọi thành phần. Trí thức cơ, công nhân cơ, cán bộ hành chính cơ và có các cơ vị đã từng là giám đốc, phó giám đốc, sĩ quan quân đội và có cả các cháu mới hết tuổi vị thành niên. Nghĩa là gồm các thế hệ anh em, cha con và đủ cả nam phụ lão ấu. Nhưng dù nơi gì thì nơi, tất cả cùng đều thuộc thế hệ được Đảng và Bác "trồng". Vì thế nó mang đủ mọi mùi vị, màu sắc của một xã hội Việt nam đương đại thụ nhờ lại. Về tổ chức thì cũng đủ lệ bộ của cái "tứ trụ triều đình" Đảng, chính công, thanh, nghĩa là y hệt Việt nam và nó cũng y hệt Việt nam ở chỗ là có đó, nhưng chẳng ai làm gì cho cái Việt nam nơi chúng mà giành giật hết "tài trí cho bản thân mình". Con các vị đội trưởng phiên dịch thì cũng đủ loại. Đối với những người với danh nghĩa là đi lao động thì đội trưởng đều được cử từ "phả" và 100 phần trăm là Đảng viên cộng sản vì đó là tiêu chuẩn hàng đầu mà! Con đối với những người với danh nghĩa là đi thực tập thì đội trưởng, phiên dịch, vung trưởng, hầu hết đều xuất thân từ học sinh học nghề, đều trẻ, khỏe "năng động", đã từng sống ở Tiệp 7, 8 năm. Có nhiều người đã "phấn đấu" trở thành đảng viên cộng sản Việt nam ngay trên đất Tiệp (!)

Câu chuyện xảy ra cũng y hệt Việt nam.

Vào tháng 9 năm 1990 khi Tiệp khắc tăng giá cước vận tải, thung hàng về Việt nam cũng tăng, nhưng cũng chỉ "vấn kỹ thanh, bất kiến kỳ hình" vì chẳng có thông báo, chẳng có ai phổ biến cho người lao động. Khoảng cuối tháng 10. 1990, bạn tin nhà tập thể số 837 xuất hiện một bản thông báo giá cước mới như sau:

- Giá vận tải biển 5420kcs/m³.

- Giá vận tải đường bộ ra cảng 1,5kcs/1kg. được viết bằng bút dạ, dưới đề tên Huy. Nhiều người thắc mắc, tại sao lượng không tăng mà giá cước vận chuyển khi đóng thung lại tăng?

(Giá cước cũ là 3800kcs/m³ và 1kcs/1kg)

Và tại sao thông báo kiểu gì lạ thế này? Vẫn bản chính thức mà lại viết bằng tay, mà lại là ông Huy thông báo (vì ông Huy là một trong hàng chục đội trưởng). Thắc mắc, phân anh thế thôi, chứ cũng chẳng được ai giải đáp (!) Con đóng thung thì vẫn phải trả theo giá mới y hệt thông báo.

Và một điều lạ nữa là ông Huy là người đứng ra bao giá thung, thu tiền thung rồi mang nộp cho nhà máy mà không có hóa đơn, không có phiếu thu của tài vụ. Nhiều người thắc mắc là chúng tôi không có cái gì trong tay, khi về Việt nam nộp thung hàng không về thì lấy cái gì để đi hỏi cơ quan vận tải? Ông Huy đưa ra một bản danh sách chúng thu tiền thung (chứ không có

từng người) do bà Marková người Tiệp, là người phụ trách người Việt nam ở nhà máy ký, mà bà này không có chức năng tại vụ cho nên vận bản này không có tính pháp lý, và những người đóng thung vẫn về nước tay không. Thôi đành phở thác cho số phận. Cụ thể hàng trăm thung hàng đã âm thầm từ giá đất Tiệp. Đến tháng 11.1990 có 60 khoảng 30 người đóng thung (họ đã về nước ngày 17.12.1990). Ông Huy cũng đưa ra 1 bản danh sách tiền thung như mọi khi và yêu cầu nộp với tổng số tiền là 385.000kcs. Anh em đề nghị với ông Huy là sẽ cử đại biểu cùng ông Huy đi trả tiền thung vì hai lý do:

- Đây là một số tiền lớn, đội trưởng cũng có người chạy sang Đức rồi, không phải là không tin anh, nhưng nhờ xảy ra trường hợp tương tự tại anh em lấy gì để trả tiền thung.

- Anh giữ một số tiền lớn qua đêm, lỡ có kẻ nào "đập hộp" thì lấy gì mà đền?

Ông Huy đồng ý, mai anh em cử đại biểu cùng ông Huy vào nhà máy trả tiền. Nhưng khi vào nhà máy thì ông Huy không đưa đến thẳng tại vụ mà lại đến phòng làm việc của bà Marková và bảo anh em đứng chờ ở ngoài để vào liên hệ trước, sau đó ra đưa anh em vào. Anh em hỏi bà ta về gia cước vận tải thì được bà trả lời đúng như ông Huy nói, và mọi người lên phòng tài vụ nộp tiền. Khi đến phòng tài vụ thì anh em phải đứng chờ ở ngoài để bà ta và ông Huy vào nộp. Lúc ra về anh em đòi hỏi hóa đơn hoặc phiếu thu của tài vụ thì ông Huy lại đưa ra bản danh sách như mọi khi do bà Marková ký và ngay trong bản danh sách bất hợp lệ đó, anh em cộng nhanh thì tổng số tiền chỉ có 358 nghìn korun chứ không phải là 385 nghìn korun như ông Huy đã thu, nghĩa là chênh lệch 27 nghìn korun. Anh em hỏi thì ông Huy đưa ra ba hóa đơn vận chuyển không ghi ngày tháng, chữ ký lèm nhèm với tổng số tiền 26.100 korun và nội dung là hóa đơn trung chuyển thung hàng từ nhà máy đi Praha 8. Anh em chất vấn là mấy tờ phiếu này lèm nhèm không có giá trị vì không có ngày tháng. Ông Huy thanh minh và thề thốt nhưng anh em không tin. Sau đó anh em họp lại và mọi người ủng hộ đến dự, anh em trình bày, chất vấn và nói thẳng là nếu không giải quyết vụ này, sẽ không nộp hộ phiếu để làm thủ tục về nước và bỏ chuyến bay ngày 17.12... và sau khi ông trưởng vung đã làm việc đã làm việc với ông Huy, đã đem trả lại anh em 27000kcs. Và màn một kết thúc, anh em ra về ngay 17.12 việc đó coi như là biệt tăm. Nhưng với người lao động Việt nam ở Mladá Boleslav thì nó đang là chuyện thời sự và nhiều câu hỏi được đặt ra:

Vụ việc quanh co này là thế nào? Vụ việc tiền cước thung này ai sẽ giải quyết, những ai định lưu vào đây? Vụ này mới có khoảng 30 thung, còn hàng trăm thung đã đóng rồi thì sao? Và con hàng nghiệp thung sẽ đóng thì sẽ thế nào. Việc làm này là sự không hiểu biết về nguyên tắc hành chính, tài vụ, hay sự trấn lột trắng trợn?

Anh em đang làm một kiến nghị gửi tổng hãng AZNP, bộ trưởng lao động Tiệp khắc, đại sứ quan Việt nam với nội dung sau:

- Yêu cầu tổng hãng AZNP công bố chính thức giá cước vận tải thung hàng về Việt nam bằng

vấn bản chính thức có chữ ký và dấu của tổ tổng giám đốc và được phổ biến đến tận tay người lao động Việt nam tại Mladá Boleslav.

- Nếu nhà nước Tiệp đã tăng giá cước vận chuyển, trong khi đó lương người lao động Việt nam không tăng thì đề nghị phía Tiệp khắc trả bù chênh lệch giá.

- Cho tiến hành thanh tra vụ tiền thù đã đóng rồi tại Mladá Boleslav để làm sáng tỏ và trách nhiệm thuộc về những ai?

Đây là sự thật làm đau lòng người, đề nghị Di ễn Đ ạn cho công bố trước dư luận, và cũng khẩn thiết mong Trung tâm Liên kết người VN tại Tiệp khắc và Di ễn Đ ạn tiến hành điều tra, can thiệp để làm sáng tỏ vụ này, nhằm bảo vệ quyền lợi cho những người lao động của chúng ta.

Mladá Boleslav, 7.1.91

• Thu và Xuân

Em hỏi vì sao lá thu vãng?
Chắc vì cây gọi nắng thu sang.
Như tình anh gọi tình em đó.
Cháy lửa yêu thường lá đỏ vãng!

Em hỏi vì sao lá xuân xanh.
Nụ hoa e ấp núp trên cành.
Gió xuân có đến - hôn lên lá?!
Cho mộng tình xuân mãi mãi xanh.

Lemwerder 1.1.1991
Nguyễn Công Thắng

• Khuyết vọng

Tặng L., chị M.
Qua Danube
ngõ dòng Hoàng
nước nở giữa hồn ta
Nghe trong gió
tiếng gọi dờ tha thiết
Cơn đau mắt ai
trong chiều biếc
Đa diết hồn ta
nổi nhớ một khung trời.

Qua Danube
nghe khúc hát thanh xuân
Khi ta không còn
tuổi xuân
Ta đi tìm hy vọng
neo hát giữa con người
Ta sống đời lưu vong...

Budapest 6.1989
Nguyễn Vĩ

Chiến tranh và suy nghĩ của tôi

Lan Anh

Chiến tranh đã kết thúc, người Cộng sản đã thực hiện được ước vọng của mình là áp đặt nền chuyên chính vô sản lên toàn cõi Việt nam. Người Mỹ đã thua cuộc và bỏ chạy, họ đã để mất miền Nam với chế độ Việt nam Cộng hòa mà họ đã cố công tạo dựng. Tâm bi kịch của những người lính Việt nam Cộng hòa và gia đình của họ sau cuộc chiến tranh hoàn toàn đẹp tối, hoặc họ phải tìm lấy cho mình một cuộc sống tự do nổi bật khách quê người với hy vọng mong manh là thoát khỏi cái chết trên những con thuyền nhỏ bé vượt khơi hoặc họ phải nộp mình trong những ngục tù Cộng sản.

Trước đây tôi cũng đã từng sống và hy vọng cho một nước Việt nam thống nhất, tôi chờ đợi ngày đó với một ước vọng giản đơn là chấm dứt sự khổ đau cho mọi người dân nước Việt, chấm dứt sự bên chiến tuyến mà những kẻ cầm quyền đã sử dụng họ với mục đích ngông cuồng. Tôi mơ ước một nước Việt nam có tự do, mà người dân được xây dựng đất nước "gấp năm, gấp mười" như Hồ Chí Minh đã từng thể thốt, hứa hẹn. Lý tưởng của ông thật đẹp để biết bao trước cuộc chiến những thực tế phũ phàng sau mười lăm năm cầm quyền, đất nước trở nên nghèo đói, điều kiện khiến những người dân bình thường nhất cũng phải đặt câu hỏi về lời phát biểu hào hùng kia của ông, Tôi không đồng ý với một số đánh giá về Hồ Chí Minh tại hải ngoại cũng như một số "mỹ tử" cục cằn, thô thiển được gán gáp cho ông, con người với con người cần đối xử với nhau có văn hóa. Dù sao những tiếm ân trong cuộc đời của ông sẽ dần dần được sáng tỏ, những huyền thoại về ông được giới lãnh đạo Cộng sản tô vẽ lên những "Viên gạch hồng sưởi ấm suốt mùa đông" rồi "đôi dép cao su đứt sau quai mà Bác vẫn đi" sự dụng tiếp để tiếp khách Tây" sẽ dần dần trở thành những chuyện cổ tích có giá trị mà thôi. Cuộc đời và sự nghiệp cũng như công lao và tội lỗi của ông đối với dân tộc Việt nam cũng sẽ được đánh giá công bằng và xứng đáng.

Chiến tranh đã qua đi, vết thương dân tộc tưởng chừng đã dịu bớt nhưng nó vẫn âm ỉ và lan rộng tới từng tế bào trên cơ thể vốn đã tan rã của dân tộc Việt nam sau mấy chục năm chiến tranh đau thương và sau mười lăm năm "sai lầm" của giới cầm quyền cộng sản. Chẳng phải mất thì giờ bàn cãi về sự sụp đổ tất yếu của CNCS ở Việt nam, xét những cơ nhân mà mau của họ sẽ mãi mãi ^{đến như}

cái cần thiết cho dân tộc VN lúc này là tìm cách đưa dân tộc đến hạnh phúc, ấm no, tự do dân chủ. Cay đắng làm rồi cái chủ nghĩa Mác-Lê đã kéo tụt nền văn minh nhân loại, bản cùng hóa dân tộc VN ta thành dân tộc nghèo đói và khổ đau nhất thế giới. Nhục nhã làm rồi nền tự do công hòa mà sự độc tài và tham nhũng đã dẫn đến thảm họa 1975 mà hàng triệu người dân vô tội đã phải gánh chịu chính sách trả thù của những người thắng trận. Hãy đến với người dân nước Việt bằng tâm lòng yêu thương, bằng sự rung động của chính trái tim mình, hãy dẹp bỏ loại chủ nghĩa sang bên lề lịch sử và đặt giá trị con người lên trên hết. Chiến tranh đau thường với hàng triệu người ngã xuống đã qua đi rồi thêm mãi nữa. Hãy nghĩ tới người dân nước Việt với ý thức xây dựng một tương lai tươi sáng hơn cho dân tộc. □

Cánh Cửa

"Có ai dám cùng ta đi ngàn dặm
Chỉ để tìm lấy một mảnh yêu thương?"

Đứng từ a mà nhìn lại
Thấy lòng mình trống trải
Tìm đâu ra
Dáng vóc một mùa xuân.
Đời sinh ra làm người của ái ân
Trong những vãn thơ không đầu không cuối
Có? Không? Vấn vụn lặn dầm đuối
Những nỗi tình chưa đến đã vội đi
Nằm dài dẫu cay ngàn cuộc chia ly
Trong đời, trong thơ và trong giấc mộng
Ngọn lửa trái tim chưa một lần kịp sống
Đã tắt gặp vùi trong vụng dại những bàn tay.
Muốn đi tìm lại buổi thơ ngày
Của những phút giây mịn màng rập bóng
Như giọt sương mai đầu mỗi lẳng đọng
Đến cùng nhau chỉ để yêu nhau.
Thời hoa sữa vô tình vương lại ở mái đầu
Vội ước mơ - khoảng trời con trong ánh mắt
Có hòn ngọc không tìm mà lại gặp
Có vãn thơ không lời mà sao mãi xốn xang
Có những chiều hoa phượng đốt nắng vàng
Tan học chân chủ chờ ai bên hè phố
Có nỗi nhớ lang thang hoài dưới ô cửa sổ
Không muốn về mà cũng chẳng muốn đi
Có những phút chung đường sao chẳng nói điều chi
Đôi mắt thoáng gặp nhau
Em bối rối lảng nhìn đi chỗ khác
Đường vắng thu về. Se lạnh, buồn man mác
Có một buổi chia tay không lời...

*
Đôi cánh cửa màu xanh cuối phố của tôi ội
Khép nép vẫn núp sau hàng phượng vĩ
Sao có thể có những điều vô lý
Đứng bản thân, không dám gỡ... rồi đi...

*
Từ bấy đã xa rồi cùng với những mùa thi
Có bao giờ một ngày trở lại
Sau cánh cửa - giấc mơ thâm, đợi mãi
Chỉ đứng thân thờ, không dám gỡ... rồi đi...

Iraha một ngày cuối đông
Củ Lân

Chạm sự cụng chị DẬU

Trời tối đen như mực
Giống như cái tiền đồ
Chỉ chạy không quay lại
Xem lãng què hôm nay...

- Vãn gió lạnh heo may
Vãn cái nheo, cái dới.
Đền kê ngày giáp hạt
Lãng ta đi ăn mây.

Còn riêng ông Nghị Quê
Trông họ đến tận giờ,
Lý trưởng và chánh tổng
Lại nhiều hơn chị đi!

Thiếu cả khoai cần hỏi
Lấy đầu mã nuôi chó.
Phải bán cả bản thơ
Cho bọn buồn đồ gờ.

Nghệ "lóc cóc" tiếng mở
Thu mua thóc vào kho,
Ngồi buồn nhìn hủ gạo
Mặt hần nét ầu lo...

Hai chữ "Sử" và "Thuê"
Ngày nay gọi khác rồi
Mang cái tên "đông gạo"
Nhưng vẫn giống nhau thôi.

Xin chị đừng quay lại
Cứ chạy vào hư vô.
Còn trái ngà, oan nghiệt
Lãm sao có tiền đồ?

Nếu chị gặp Chí phèo
Nhớ chuyển lời tôi nhắn
Hãy lai rai với rượu
Muôn men chửi đời chơi.

Đưa về lãng Vũ đại
Thì nó cũng ngốc rồi.
Muốn lãm người lương thiện
Phải kêu gào hề hởi.

"Tắt đèn" lâu quá lâu
Lãng què chưa ánh sáng
Vãn tối đen hơn mực
Đàn gào... "liền đồ ối!"

Kirkia

• Phong tục đón Tết Xuân

- Ở Cuba khi chuông đồng hồ điểm 12 giờ đêm, những người đứng chúc nhau, cứ mỗi tiếng chuông lại uống một ngụm rượu nho rồi lại "chuyển tiếp" cho người khác.

- Đến Ý, đêm giao thừa bạn phải hết sức cẩn thận vì ở xứ sở của "mafia" có tục lệ ném đồ đồ ra đường một cách vô tội vạ.

- Qua Ấn độ, quê hương của các đạo sĩ Yoga, khi Tết đến cấm không một ai được nói tục (mong là ngày thường cũng vậy) thì tục quán trên đáng yêu và lịch sự biết bao.

- Điều lạ kì ở Scotland (một dân tộc nổi tiếng là há tiện) có một phong tục "hào phóng" đến khó hiểu, Tết đến tất cả mọi nhà đều mở cửa ai muốn vào ăn uống xin cứ tự nhiên, chủ nhà không mời, mà khách ăn xong đi ra không cần hỏi ai "lư lư" thoải mái.

- Xứ Hà lan đến giờ giao thừa tất cả các con tàu đều đóng thành "hết còi".

- Ở Tiệp khắc phải có cả chếp cơ tên Tiệp là Kapr.

- Đất nước nơi tiếng nhiều ot xuất khẩu Hungaria một đội nhạc được cử hành dọc theo phố chính của thủ đô.

- Vùng sông Ranh, CHLB Đức trong vòng nửa giờ giao thừa hàng nghìn pháo hoa được phóng lên trời.

- Triều tiên nói cơ nhân sâm cực nhiều, phong tục đón Tết cũng khá độc đáo đây tinh thần thể dục thể thao trên đường phố thì nữ nhảy cao còn đám "mây râu" chỉ được làm quan sát viên.

- Nước Lào (đất nước triệu voi) Tết đến là thi nhau te nước không phân biệt người quen hay lạ, ướt cẳng nhiều cẳng "hên".

- Ngay ở Việt nam, ở mỗi vùng đều có phong tục đón Tết và vui chơi khác nhau.

Ở miền Bắc, hoa, nhất là hoa đào khó có thể thiếu được trong ba ngày Tết, mâm ngũ quả, câu đối, bánh chưng, thịt mỡ dưa hành cũng vậy nên có câu "Nhà có chưng giầu thì nghèo."

Ngày ba mươi Tết thịt treo trong nhà.

Mọi người, (nhất là trẻ con) đều mặc quần áo mới, được tiền mừng tuổi. Sáng mùng một, người già đi lễ chùa và chúc Tết lẫn nhau, khi dứt tiếng pháo giao thừa ai "xông nhà" đầu tiên nếu người đó hiền lành, làm ăn giỏi, thì nhà được "xông" quan niệm mình và gia đình sẽ gặp may mắn.

Ở miền Nam, xứ sở của hoa mai có khác đôi chút về tập quán đón Tết, các loại mứt phong phú hơn, không gói bánh chưng mà gói bánh tét, có dưa hấu, trẻ con được mừng tuổi theo cách gọi là "lì xì", tiền đựng trong những chiếc bao nhỏ màu đỏ thường in chữ "phúc, lộc, thọ".

Đồng bào ở Tây nguyên ngày Tết mở hội đâm trâu (gần giống như đầu bò tốt ở Tây ban nha), người để lại còn thêm trường trình đua voi.

Người Thái ở Tây bắc mở hội ném còn (con là một quả bóng nhỏ bằng vai, có dây, ném lọt qua một lỗ tròn đóng cao trên cọc), người Mèo thì thi bắn nỏ.

Năm cũ đã qua năm mới đã tới, BBT sưu tầm phong tục tập quán một số nơi trên thế giới đón Tết, để cúng là món quà nhỏ gửi đến "mừng tuổi" bạn đọc xa gần.

• NĂM DÊ ... nói chuyện DÊ

Con dê, theo quan niệm của người Á Đông, là một con vật linh thiêng. Trong "Sử Ký Tư Mã Thiên", Hàng Vô thừa hàn vi năm mở thấy một con dê trắng húc sừng xuống thành giếng, ra đảo tìm được gấc bầu, gấu nhỏ đỡ mà làm lên nghiệp lớn.

Chính vì dê là con vật linh thiêng nên người xưa trong các buổi Tế thần thường cúng dê làm lễ tế lễ, hoặc dùng máu dê xoa đuổi tà ma. Trong "Tam Quốc Diễn Nghĩa", khi Khổng Minh đi Bình Man về, lúc qua sông, sông nổi sóng, các oan hồn hiện lên quấy nhiễu, Khổng Minh phải đọc sổ và cúng hoa hương, dùng dê làm lễ vật mới qua sông yên ổn.

Đạt Ma Tỳ Sù, người sáng tạo, ông tổ của phái võ Thiếu lâm nổi tiếng, khi ngồi tu luyện nhìn dáng nhảy nhót nhanh lẹ của "Sơn Dương" (một loài dê núi) đã nghĩ ra chiêu thức Khinh công thuần luyện cho thân pháp nhanh nhẹn.

Tần Thủy Hoàng, được nghe dân gian tương truyền: nếu lấy được bao tử con dê đục trên núi cao, loài dê này ăn ngọn cây và lá có đặc biệt, trong đó có cơ linh chi, đem về ngâm rượu quý thì một tối có thể "ngủ" được với vài chục cung tần mỹ nữ. Có lẽ từ điển tích này mới có câu "dê dê cụ", để ám chỉ những người đam mê "tứ sắc".

Thần thoại Hy Lạp có đoạn kể: thần Đốt đá biến mình thành dê để được một nữ thần xinh đẹp ôm ấp và vuốt ve. Phải chăng các nữ thần dù thoát tục vẫn yêu thích chú dê hiền lành, những "mạnh mẽ"?

Ngoài những biểu tượng trên, thịt dê còn là một món ăn quý. Nào là tái dê, chả dê, xáo dê, huyết dê trộn rượu... và cả tiết canh dê nữa - nghi mà thường cho thân phần con dê. Thịt dê xáo phải làm như thế này mới đúng kiểu: lấy thịt đùi dê ướp gia vị, lột da dê căng ra làm nổi xáo luôn vào đó. Câu "nồi da xáo thịt" cũng từ đó mà ra.

Thịt dê chắc là phải ngon lắm, nên các quây "đặc sản" ở Việt nam, nói danh riêng cho những kẻ nhiều tiền, hoặc các cơ quan đặt tiệc liên hoan mừng "tháng lễ", bao giờ cũng có món "dê". Các vị hãy cẩn thận, vì các cửa hàng nhà nước thường "treo đầu dê, bán thịt chó". Những guy cho cũng thì cũng chẳng sao, có quan là nhà nước, dịch vụ nhà nước là có quan, chỉ có dân là khổ. Chúc các vị ăn ngon món "tái dê" khi dân đang đói nghèo "tê tái" trong cảnh chợ xuân, đón Tết năm dê... 0

Trần Ngọc Tuấn sưu tầm.

ÔNG TÁO VỀ TRỜI

● N. N.

VÀO BÀI:

Hàng năm nhằm ngày 23 tháng chạp âm lịch, thân Bếp bút danh Táo quân về châu Thượng đế để báo cáo tình hình trong nhà ngoài của nam qua. Bài số của Táo Sec-Sô-lô-va-ki-a đã gây được sự chú ý của Nhà Trời, được mở đầu bằng những lời sau đây:

"Báo cáo Thượng Hoàng, xứ Tiệp Khắc năm nay dân ta nhiều chuyện lạ..."

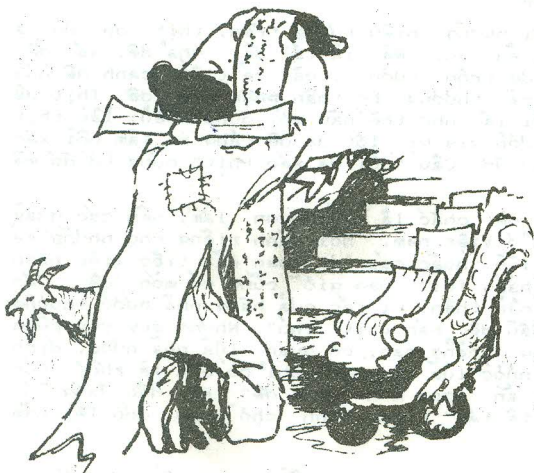
THÂN BÀI:

Chuyện lạ thứ nhất: Chuyện Phúi
"Báo cáo Thượng Hoàng, năm nay ở xứ của Thần xuất hiện một giống mới, khi có tóc lúc trọc đầu, tóc xanh tóc đỏ, áo da đen, đi giày bột-đỏ-sô mình mây dầy kim băng, dân ta gọi là Phúi. Đi một mình Phúi trông hiền lành. Đi đôi Phúi hơi ưỡng ưỡng. Nhưng từ ba Phúi trở lên, nghĩa là thành lập được chi bộ thì Phúi đáng sợ. Phúi trở thành nô kinh hoàng của dân ta. Đã có những trận đánh to như Pa-rô-ti-zan-sô-ke, Zô-lin. Có một lần Phúi lọt vào thiên la địa võng, bị ta bắt được một tên vào lưới ngoại giao, những nhĩn chung từ ngày có Phúi dân ta thêm phần khổ sợ, khắp nơi ca thán, Thần muốn đoàn trưởng. Thần Hoàng, ở Tiệp Khắc, bận "trám công nghìn việc" và cũng ngán... Phúi. Mong Bê hạ nghiên cứu cử Thiên lối xuống trừ Phúi cứu dân.

Chuyện lạ thứ hai: Chuyện đi Tây
"Báo cáo Thánh thượng, khi Thần đang đọc những đồng này thì dân ta ở xứ của Thần vẫn tiếp tục đi Tây. Đi đàng hoàng qua cửa Hữu nghị quan. Đến hoặc bằng rừng lồi suối như cái thời pác-pô đánh Tây. Trám bề khổ sợ, toát mồ hôi. Có kẻ đi qua đi về ba bốn bận. Nhiều dịch vụ nhằm phục vụ cho việc Tây du mọc lên như nấm sau mùa. Quan trọng nhất là dịch vụ "huống dân du lịch" và giấy thông hành. Ôi bao cánh chia lìa, những mong Thanh thượng rộng lòng thương xót, an ủi dân dân trên khắp nẻo đường.

Chuyện lạ thứ ba: Chuyện báo chí, hội thảo
"Báo cáo Thượng đế, chuyện xôm tụ nhất là báo chí. Bọn lũng đất tôn vai bắt đầu bằng tờ Đê-Tô-Bô-Cô(ĐTBC) ở Pô-lô-zen, rồi Đê-Đê, Tô-Mô, Tô-Đê ở khắp vùng Sec. Bọn nó làm Thanh Hoàng đau hết mình mày, bao lần dọa nạt vẫn không chịu chữa. Lại còn tờ chức hội thảo đôi ba, bốn, năm nguyên hay bán chuyện bắt Phúi ra trình tòa. Mong Thanh thượng ra lòng cứu xét mà tăng phần ủng hộ"

Chuyện lạ thứ tư: Chuyện tế thần
"Tàu bệ hạ, sau tai nạn Pa-rô-ti-zan-sô-ke Thanh Hoàng tổ chức liên hoan tế thần, để làm yên lòng vọng linh các tú sĩ. Tìm khắp Đông Tây Nam Bắc chẳng thấy thứ gì xối được cho xứng đáng với

ngày lễ vì Thành Hoàng toàn nuôi bò với trâu lâu năm da nhẵn, thịt dai khó gặm. Cuối cùng trưởng ban đỡ quyết định ngà một con Đê lớn. Chao ôi là tang thương! Tiếc thay thân phận con Đê phải chết thay lũ trâu bò vô tích sự. Thanh thượng ơi, hãy phán cho Thành Hoàng, có nuôi thì nuôi bê hay nghe để sau này để bê tẻ lè" (Đê tiếng hán: Dương)

Chuyện lạ thứ năm: Chuyện trồng đồng
"Muôn tâu bệ hạ, Thần lấy làm cảm động rằng công li đã soi sáng muôn dân. Xưa, nói công đồng bao giờ cũng treo một cái trống rỏ to để ai có điều gì oan ức thì nổi trống lên, Quan ra xét xử. Nay, nói trung tâm văn hiến người ta cũng đặt một cái trống đồng rỏ to, muôn dân ai có điều gì oan trái đều có thể đến (nhớ đem theo dùi), Bên trong khời thồm nghi ngút, ngao ngát hương nem, không khí rất ư là trang nghiêm. Thế mới hay lượng trời soi ánh sáng từ bi của kinh tế thị trường đến từng hang cùng ngõ hẻm

Phản báo cáo của Thần đến đây là hết. Mong Thượng hoàng suy xét. Giờ thần phải về ngay vì sắp hết hạn visa"

LỜI KẾT:

"Không phải những nu cười nào cũng tội. Có những nu cười xót xa đến vật. Tôi đã thấy một nu cười như vậy trên môi Thượng đế. Xin hãy tha thứ cho tôi. Táo quân nói với tội như vậy trong một lần gặp mặt cuối năm ở một kỳ túc xá sinh viên."

Praha, xuân Tân Mùi 1991

N. N.

Kết quả "Tri Kỳ..."

(Tiếp trang 14)

- * Cô gái vì tình yêu đã hi sinh giá trị cao quý nhất của mình - Cô biểu tượng cho tình yêu
- * Anh gác câu đánh giá mọi cái theo cô... số của đồng tiền và tính toán - Anh ta biểu tượng cho đầu óc thương mại.
- * Anh lái đò lợi dụng để thỏa mãn xác thịt - Anh biểu tượng cho Sex.
- * Người yêu cô đã đuổi cô đi mà không hiểu rằng cô hi sinh để đến với tình yêu của anh - Anh tượng trưng cho sự ích kỉ.
- * Người đàn ông cuối cùng không biết gì về cô, nhưng vì thông cảm, anh đã cứu mạng cô - Anh ta là khuôn mẫu của đạo đức.

Từ sự sắp xếp các nhân vật của mình bạn có thể suy diễn ra các thiên hướng của bạn trong cuộc sống.

- Do một số nơi có người thường lấy báo dẫu đi khi chúng tôi gửi báo đến, nên Diên Đán không đến được tay các bạn. Để tránh tình trạng đó sau khi nhận được số báo này các bạn gửi ngay phiếu đặt báo đến cho chúng tôi (Xin lưu ý là kể cả những người trước đây vẫn gửi).
Kể từ số sau chúng tôi chỉ gửi báo đến các địa chỉ có phiếu đặt báo. Nếu có điều kiện xin các bạn thông báo giúp cho tất cả những người khác, ngoài ra nếu bạn chưa có báo mà muốn nhận báo xin gửi thư cho chúng tôi về vì điều kiện cá nhân không thể đưa tên thật, các bạn có thể để bí danh. Bạn nào sắp về nước xin thông báo cho chúng tôi biết để báo khỏi bị trả lại.

- Vì điều kiện giá giấy tăng nên hiện tại chúng tôi đang rất gặp khó khăn. Mong các bạn hãy giúp đỡ chúng tôi, xin cảm ơn các bạn,

Chúc các bạn một năm mới tốt lành, vui vẻ.

Ban Biên Tập

những bài học nông thôn

ME TÔI LÀ NÔNG DÂN, CÒN TÔI SINH Ở NÔNG THÔN
NGƯỜI KỂ CHUYỆN

Năm 17 tuổi, sau khi học xong trung học, tôi về nghỉ hè ở nhà một người bạn học cùng lớp tên là Lâm ở xóm Nhài, thôn Thạch Đào, tỉnh N.

Xóm Nhài nằm bên sông Canh, con sông nhỏ, về mùa nước cạn, người lội qua sông cũng được, chỗ sâu nhất chỉ ngập đến ngực.

Nhà Lâm ở cuối xóm, sâu trong ngõ nhỏ có hàng rào trồng cây khế tần. Nhà lợp ra, tường đất, ba gian hai chái. Đồ đạc trong nhà chẳng có gì: giữa nhà kê một hòm gian đúng thóc, hai bên bốn cái giường tre, quần áo vắt trên sào buộc dọc tường. Trang trí duy nhất trong nhà là bức tranh lụa có vẽ hình ba ông Phúc, Lộc, Thọ với đám đứa trẻ đang dạo. Tranh lồng trong khung kính chẳng dây mang nhện. Lâu ngày, mắt kính mờ đi, trên mặt kính đầy vết cứt ruồi.

Nhà Lâm chẳng có nhiều người. Bà Lâm đã già. Bỏ mẹ Lâm làm ruộng. Anh trai Lâm đi bộ đội, có vợ là chị Hiền, chị Hiền về làm dâu nhà Lâm mới được nửa năm. Lâm có hai đứa em: cái Khanh mười ba tuổi, còn thằng Tiên bốn tuổi.

Nhà tôi ở thành phố. Tôi ít có dịp về ở nông thôn nên lần này về nhà Lâm tôi thích lắm. Cha tôi dạy học, mẹ tôi (xuất thân từ một gia đình quan lại phong kiến cũ) ở nhà nội trợ, "trợ giáo" cho cha tôi. Cha mẹ tôi muốn tôi được học lên nữa. "Có học thì mới đỡ khổ con ạ". Mẹ tôi bảo thế.

Đây là lần đầu tôi đi xa nhà. Mẹ tôi dặn Lâm: "Em nó còn ít tuổi, có gì cháu giúp nó nhé". Tôi nhìn Lâm cười. Lâm còn ít tuổi hơn tôi, Lâm để sau tôi bốn tháng, nhưng nhìn bề ngoài Lâm cao to hơn tôi.

Gia đình Lâm đón tôi chân tình. Chị Hiền dọn hai mâm cơm. Mâm bưng lên hề dành cho hai bố con Lâm và tôi. Mâm bày ở sân dành cho bà Lâm, mẹ Lâm, chị Hiền, cái Khanh với thằng Tiên. Canh của nấu rau dứa, cà pháo, tôm rang... Mâm của chúng tôi thêm vài củ lạc và hai quả ớt xanh cho bố Lâm uống rượu.

Chị Hiền mời: "Các cụ uống từ nhiên". Thằng Tiên đòi: "Cho em làm các cụ với!" Mẹ Lâm gạt đi: "Hồn nào! Chím bưng quả ở thì làm các cụ ra sao?" Cái Khanh bưng miêng cười. Tôi đỏ mặt. Bà Lâm thở dài: "Các cụ toàn chim to...". Mọi người cười lẫn, chỉ có bố Lâm không cười. Khuôn mặt ông sạm đen, vằn vằn, nhưng không buồn tí nào, bình thản, vô sự. Thằng Tiên khóc. Chị Hiền dỗ nó: "Nín đi! Chỉ cho Tiên cái càng của này". Thằng Tiên lắc đầu: "Ừ... càng của bé tí". Chị Hiền bảo: "Ngày mai chi đi chợ, chi mua cho Tiên bộ tam cúc nhé". Mẹ Lâm bảo: "Cơ bác là bác thẳng bản. Đứng mua tam cúc cho nó. Lớn lên nó ham chơi thì chết! Cứ mua cho nó cái roi!" Thằng Tiên lại khóc: "Mua tam cúc cơ". Chị Hiền đưa mắt sang mẹ Lâm, giấu cái nhìn đồng lõa: "Ừ mua tam cúc". Bà Lâm bảo: "Ngày xưa có ông Hai Chép lái đò nam đánh tam cúc ăn tiền, đầu tiên mất tiền, rồi mất ruộng, mất đến nhà, vợ nó cũng bỏ đi nốt. Thế là đến đêm ra thuyền rồi khóc. Giã dãi, lại muốn chèo tôi, ông Hai Chép lấy dao cắt phăng hai hòn đá của mình vứt xuống sông. Vợ nó cũng chẳng quay lại". Mẹ Lâm bảo: "Đàn bà thế là bac".

Bà Lâm bảo: "Bac gì? Có hai hòn đá là của quý thì mất rồi còn đâu?". Chị Hiền cười: "Gớm, chuyện của bà cứ rờn rợn là!".

Bữa cơm qua nhanh. Cái Khanh vệt nôi quên quet. Chị Hiền nói tôi: "Hiểu ăn có no không?" Tôi gật đầu: "Em ăn được bốn bát Ở Hà Nội em chỉ ăn ba bát". Mẹ Lâm bảo: "Trái trắng ăn bốn bát thì hèn. Ông nhà tôi phải chin bát lên chắt. Tôi cũng sáu bát mới đủ no". Chị Hiền bảo: "Con chiu ừ. Con chỉ ba bát là hết mức". Bà Lâm bảo: "Ăn đi con ạ. Đàn ông nó chẳng thương mình đâu. Rượu thì

nó ngồi mâm trên. Ngủ thì nó để lên mình". Bố Lâm gắt: "Bà lão hay nhí!". Bà Lâm làm bầm: "Hay con me may! Tao tám mươi tuổi đi nói sai à?".

Chiều. Bố Lâm bảo tôi: "Câu với thằng Lâm có thích xem diều không?". Mẹ Lâm bảo: "Tôi lấy ông. Xay cho tôi mấy thùng thóc". Chị Hiền bảo: "Kệ bố. Để con xay cho. Chẳng mấy khi nhà có khách". Bố Lâm lấy ở gác bếp xuống cái diều to bằng cái thuyền thúng bôi giấy dó, dây diều là cuộn song to bằng ngón tay chó của tôi. Lâm lấy cắt đánh bóng ba sáo diều bằng đồng cho nó sáng tinh lên. Bố Lâm ngâm cuộn dây song xuống ao. Chờ cho tắt nắng, chúng tôi ra đồng. Cảnh đồng đã gặt hết, còn trơ gốc ra. Phía chân trời, mây cuộn cuộn rục rục một màu lúa. Mắt ruộng nứt nẻ. Cả cánh đồng hực lên mùi hương đất nóng nần. Trẻ con trong xóm chạy la theo. Mấy ông già đang phơi rạ trên bờ ao cũng bỏ việc dây đứng nhìn. Có ai bảo: "Lão Ba Đình lại phơn". Người khác lại bảo: "Hôm nay được gió, diều lên phải biết".

Bố Lâm cởi trần, mặc quần đùi, bấp thột cuộn cuộn. Ông khoác cuộn dây song to tướng lên vai. Tôi với Lâm lẽ mẽ khênh diều. Bố Lâm bảo: "Lên go mỗi Đằm Tiên mà thả". Lâm bảo tôi: "Mày đứng mà xem". Lâm đứng trên gò mỗi cao, lúa hướng gió, tay dây diều lên cao, trông như người múa.

Tôi chạy theo bố Lâm. Ông ngã người ra đằng sau, giắt mạnh dây diều. Chiếc diều chao lượn xuống. Bố Lâm chạy vọt sang phải, nhay qua các bờ ruộng. Chiếc diều rạch chéo một đường thẳng trên không. Bố Lâm lại chạy sang trái. Chiếc diều lại rạch một đường chéo nữa. Rập rình dây lát, chiếc diều bỗng bành bóc lên thẳng đứng. Bố Lâm thả cuộn dây song. Mồ hôi từng giọt đọng lại trên tấm lưng trần. Ông thở hồng hộc. Chạy. Ngã. Lại chạy. Lại ngã.

Tôi chạy theo bố Lâm mệt muốn đứt hơi. Ông băng qua các thửa ruộng đang gặt, lội qua mương, lãng lã, hùng hục, vắt vát, chịu đựng, tựa như một người biết rõ công việc đang làm là gian khổ lắm, phải chuyên tâm lắm. Cuộn dây song thả dần ra, chiếc diều lên được độ cao tuyệt đích, ở đây không còn những thú giở quần khôn nan, hiểm nguy và dây bắt trặc nữa; ở đây là thú giở khác tử tế, cao thượng, đó lương, bao dung mà bình ổn. Nó nghiêng một cái như để khinh bỉ mặt đất, hay để chào mặt đất rồi đứng im thoi sào một mình.

Này là tiếng sào, tiếng sào

Có ai biết thế nào là hát ca không?

Chỉ một sợi dây mảnh ràng buộc với đất

Đứt lúc nào chẳng hay

Mà dăm lượn chao tu do

Bởi chỉ có diều thôi, diều ơi

Cảm được sự nhẹ tênh của cuộc đời

Mà không làm hai ai

Giữa chỗ chênh chênh trong xanh

Làm cái tiêu nhỏ nhoi

Để chúng nhìn trời

Những đón dàu, thăm chỉ cả vinh quang nữa

Chỉ làm tay mây nhay cảm hơn

Cứ hát ca đi

Cho thoả lòng

Bởi số phận đã định rồi!

Diều nào mà chẳng đứt dây một lần?

Chiếc diều đã có khoảng giao động ổn định. Sợi dây song chúng như cánh cung. Bố Lâm lên bờ để xuôi xuống dẫn diều về làng. Tay cầm sợi dây, ông làm lữ đi, giống như người vừa đi chân trâu về, thậm chí cũng chẳng ngoài nhìn lại đằng sau nữa. Cả bầu trời ngập trong tiếng sào. Tôi ngắm nhìn thân hình ướt đầm bê bết bùn đất của ông mà khâm phục, tôi ước tính khi đó ông có ông vừa vượt qua để đến chín mươi cây số.

Đền đầu làng, bố Lâm buộc ghi đầu sợi dây song vào cái cọc tre đóng sẵn. Bây giờ ông mới ngước mắt nhìn trời, ngắm nghía chiếc diều đứng im trên cao, về hai lòng. ít phút sau, ông bỏ mặc dây rế xuống sông. Ông cởi trần xuống, bước tùm chiếc quần lên cõ, một tay ôm lấy ha bỏ rồi lội xuống nước, lần thẳng một hơi đến giữa sông mới nhỏ đầu lên. Dùng dây lát, tôi chắc chắn khi đó ông có nhìn diều, ông kêu một tiếng gì đó, rồi lần này lần thẳng một hơi mắt hút Mặt sông nhòa đi, bóng tôi bắt đầu phủ trùm cảnh vật.

Tôi đi một mình trên con đường la vào thôn. Bóng tôi chấp choang. Không gian ngập tràn một thứ tình cảm dịu dàng mà bí ẩn. Cây lóa xóa bên đường. Tôi không xác định

được thời gian sống hiện tại của mình. Trong tôi không hề có nhìn ảnh nào của thành phố tôi hằng sống, thậm chí tôi quên mất cả khuôn mặt thân yêu của bố mẹ tôi. Cả đến chuyện tàu chở tôi về Lâm từ thành phố về buổi sáng nay nữa, tôi cũng quên biết... Quên cả chiếc diều...

Trong nhà Lâm, mẹ Lâm đang sàng gạo ngoài sân. Bà Lâm nằm võng ru thẳng Tiên. Cái Khanh ngủ trên chõng tre. Bố Lâm ngồi chề lat.

Mẹ Lâm bảo: "Thằng Lâm chờ cầu đi đánh vó tôm mồi. Nó đi rồi". Chị Hiền đang giặt gạo ở dưới nhà ngang. Chị bảo tôi: "Hiểu không bản thì xuống đỡ chi".

Tôi vào nhà ngang. Bóng tôi mờ mờ. Trong nhà chỉ thấp mỗi ngọn đèn dầu bé tí. Cối gạo làm bằng cây gỗ nặng dài hai mét rưỡi, đầu cối có mỏ bị sắt, ở giữa có chốt để người đứng giữ dùng sức nâng chân mình để lên. Chị Hiền hỏi: "Hiểu giặt gạo bao giờ chưa?" Tôi bảo: "Chưa". Chị Hiền bảo: "Đừng lên đây. Tay bím vào sợi dây thừng". Tôi bảo: "Giã gạo cũng để nhí?" Chị Hiền cười: "Hiểu bao nhiêu tuổi rồi?" Tôi bảo: "Em mười bảy, bằng tuổi Lâm". Chị Hiền thở dài: "Tôi hơn Hiểu ba tuổi. Thế là già rồi đấy. Đàn bà chỉ có một thì. Tôi sợ lắm... Hiểu đối chỗ cho tôi. Giã gạo, ai đàn ông đi đứng trước đàn bà bao giờ?" Chị Hiền cười. Tôi thốt mình bỗng mũi mồm rất gẫn và cảm giác mềm mại của ngực chị Hiền áp vào lưng tôi.

Chị Hiền thủ thủ: "Ở nhà quê buồn lắm. Tôi mới được ra Hà Nội có mỗi một lần, hồi ấy chưa lấy chồng, vui vui là, nhưng cứ sợ. Người Hà Nội ai trông cũng ác. Hôm ấy ở bên xe, có ông đeo kính, để râu con kiến, tuổi bằng bố tôi bảo: "Cô em đi, có em đi với anh đi".

"Tôi sợ quá, tôi bảo: "Ông này hay nhí?" Ông ấy cười: "Xin lỗi nhé, tôi tưởng em là bộ lạc". Tôi chẳng hiểu bộ lạc là gì. Sau anh Tân (tức là chồng tôi đấy) đi lại, ông này chuẩn mắt Tôi kể với anh Tân. Anh Tân sạm nét mặt bảo: "Bọn thành phố toàn quần mắt dạy". Tôi không biết thế nào, nhưng người thành phố ai nói cũng hay, hơi thì xin lỗi".

Chị Hiền lại thủ thủ: "Ở nhà quê sợ nhất là buồn chán. Công việc thì chẳng sợ. Nhiều khi buồn chán quá, người cứ bả ra. Hồi anh Tân đi bộ đội, tôi đã định từ từ về buồn chán quá. Tôi nằm một mình ở ruộng ngô, giữa tổ kiến vàng. Tôi tưởng kiến vàng đốt thì nhất định chết. Thế mà không chết. Nó thương mình hay sao chứ? Chẳng nó thấy tôi trẻ quá mà chết thì phí". Chị Hiền cười. Lòng tôi tê tái cảm giác đau xót. Tôi nhớ đến bố tôi, bố tôi để rau con kiến, cũng hay đeo kính. Còn mẹ tôi, nếu mẹ tôi nằm tổ kiến thì nhất định chết, mẹ tôi chưa hay của quây. Giống kiến vàng không thích người ta của quây...

Chị Hiền bảo: "Ở nhà quê cũng có khi vui. Khi có chèo hay tuồng thì vui ghê lắm. Tôi nhớ có lần đi đến Tân Hương Liên ừ ản, rồi rang một túi châu châu đi đi. Châu châu rang ngon lắm. Tôi này, cái Lược này, cái Thu này, ba đứa vừa đứng xem vừa ăn. Cái lão Trần Sĩ Mỹ bác tình, làm quan rồi chẳng coi vợ ra gì. May mà đời còn có Bao Công. Nếu không có Bao Công thì đời người ta cứ còn ngang trái mãi à?". Chị Hiền dừng một lát rồi bỗng bắt cười: "Có mấy tay thanh niên ở bên Dục Đông đứng sau chúng tôi. Một tay áp vào đít cái Lược. Cái Lược bảo: "Làm gì thế?". Tay này cũng dơ, nói thần nhiên: "Làm chủ nhiệm hợp tác". Cái Lược mắng: "Thôi đi chứ". Tay này bảo: "Nhân dân tin nhiệm thì tôi còn làm". Xung quanh cười ồ. Cái Lược chạy ra ngoài, đằng sau quần ướt đầm.

Á sợ quá, chỉ sợ chùa thì chết thế là về nhà vứt ngay cái quần xuống ao. Tân Hương Liên, với Trần Sĩ Mỹ!".

Chị Hiền bảo: "Hiểu đừng thờ thế. Hít thở sâu vào... Rồi thở từ từ. Thở giống như ông thiếu tá tập Cốc Đại Phong ở làng tôi ấy. Ông này tên là Bá, về hưu rồi, béo lắm. Sáng nào cũng mặc cái quần đùi chạy vòng quanh làng, hô to: "1, 2, 3, 4... Khỏe!". Có lần, tôi với cái Thu đi cây. Mấy

bốn giờ sáng đã thấy ông Bá chạy ở trên đường. Quần đùi giã dũ, bỏ ôm quần chạy. Cái Thu bảo: "Bố ơi, bố đi, bố sáu mươi tuổi còn khoẻ để làm gì?". Ông Bá bảo: "Khỏe để bảo vệ gia đình. Các cô không biết vợ tôi mới bốn mươi tuổi thôi à?". Ấy thế mà tốt. Tính hay giúp người. Nghe nói về hưu không phải vì già mà là vì ngọc. Nghe nói

nhà nước bây giờ chỉ nhân viên chế những người trẻ tuổi với có học thôi".

Chị Hiền lại bảo: "Sao đàn bà cứ phải lấy chồng? Như tôi đây, chồng đi xa, lấy chồng cũng như không. Hiểu bảo lấy chồng mà bỏ chồng thì có tốt không?". Tôi bảo: "Không?". Chị Hiền bảo: "Phải rồi. Nửa trời sống không

giáp cũng gãy. Giải chế không không chúng nó cũng tát kia. Tôi nói: "Thế là thế nào hở chi?" Chi Hiền bảo: "Thế là đàn bà không ra gì. Nhưng đàn ông cũng nhiều người không ra gì. Lấy chồng vợ phải ăn nghèo, bắt tài mà lại cao thượng thì hải lâm. Nó làm tan nát đời người đàn bà nưubốn". Tôi hỏi: "Sao chi nghĩ thế?" Chi Hiền bảo: "Không phải tôi đâu. Đây là thầy giáo Triệu. Thầy giáo Triệu dạy bổ túc văn hóa ban đêm, thầy giáo bảo đàn bà không cần lòng cao thượng. Đàn bà cần thông cảm với vuột ve, cần giúp đỡ bằng tiền mặt. Đây là tình yêu. Lòng cao thượng chỉ dành cho nhà chính trị. Chính trị mà không cao thượng thì hải lâm, chính trị là chỗ người ta nhìn vào để yên tâm sống".

Tôi buồn ngủ rã rời. Tôi chẳng nhớ tôi đã đi ngủ khi nào. Khi tôi tỉnh dậy tôi thấy bàng hoàng vì sự tĩnh lặng tuyệt vời của căn nhà vắng. Chẳng ai có nhà. Tôi đi rửa mặt rồi đi nghiêng ngó khắp cả mọi nơi. Dưới nhà ngang, mấy thùng gạo trắng xếp chồng lên nhau bên còi già gạo. Chiếc diều vút lẩn lóc, cánh rách tươm, chẳng thấy sao, cũng chẳng thấy cuộn dây song đâu cả. Trong bếp có đĩa khoai lang luộc với dấm quả cà chắc là để dành cho tôi. Tôi ăn khoai với cà rồi lên nhà ngồi. Bức tranh vẽ hình ba ông Phúc, Lộc, Thọ với dấm dưa trẻ đáng đạo là tranh thuộc nước, in hàng loạt, có ghi chú bằng chữ Trung Quốc. Tôi thích ông Lộc hơn cả, râu đen, má phính, thân hình cường tráng, mắt như biết nói. Nếu nói, ông Lộc nói rằng: "Thôi, tôi biết tổng ra rồi. Các vị phải bình tĩnh chứ, chúng ta cùng thỏa thuận, đừng có lừa tôi".

Khoảng chừng mười giờ thì bà Lâm, cái Khanh với thằng Tiên về. Bà Lâm bảo: "Ba bà cháu đi chùa, sự cho oản, cái Khanh mấy đứa cho cậu Hiếu một cái để cho cậu Hiếu nếm cho biết mùi". Tôi bảo: "Bà ăn đi chứ, cháu ăn khoai rồi". Bà Lâm bảo: "Tôi chẳng ăn. Ăn mãi rồi. Tám mươi tuổi mà cứ tham ăn thì khó chết lắm. Bốn năm nay tôi không dám ăn cái gì béo vào người mà không chết được". Bà cụ thở dài: "Già quá hóa già già. Sao mà tôi kinh tuổi già đến thế. Sáng nào tôi cũng đi chùa, lay Phật tử Như Lai cho chết mà Ngài lại cứ lắc đầu, Ngài chưa nhận. Chung quy vì tôi mãi làm mãi làm, đáng lẽ ngày xưa tôi phải chơi vung tàn tàn thì đầu đến nỗi. Ở làng, những đứa con gái cùng lứa với tôi, đứa nào hỏi trẻ thập thành thì Ngài lại cho lên tiên sớm, chẳng phải đợi đến tuổi thất thập, thế là sống cũng sướng mà chết cũng sướng. Còn tôi, cả đời, mang tiếng thủy chung đức hạnh, chẳng biết bấu cho ai, chỉ biết về già sống lâu khổ con khổ cháu". Tôi cười đau đớn: "Bà ơi, bà đừng nói thế". Bà Lâm lắc đầu: "Câu còn trẻ lắm, câu cứ sống đến tám mươi tuổi đi đã xem nào. Đức Phật tổ cho mỗi người một ít của cải, ai cùng như nhau, người tâm lang, kẻ nửa cân. Sức khỏe, đức hạnh cũng là của cải, có của thì phải biết tiêu. Chứa nhiều rồi nó hóa bình ra chứ. Ở bên Dục Đông, có ông nhà giàu chứa vàng trong nhà những mấy chục cân, thế là vợ hóa điên, con hóa dại, cháu chất chẳng ai sống được đến ba mươi tuổi".

Hai bò con Lâm đi cây về. Bò Lâm hỏi: "Trưa rồi, mấy bà cháu chưa nấu cơm à?" Cái Khanh trong bếp bảo: "Con đang nấu". Bò Lâm lên nhà, ông rót nước ra bát mời tôi. Ông bảo: "Không đi đâu à? Cứ nghe bà lão nhà tôi chuyện trò rồi câu phát điên cơ ngày".

Bà Lâm bảo: "Phải! Tôi ngu ngốc". Bò Lâm bảo: "Không ngu nhưng ác". Bà Lâm bảo: "Ác tâm mới sợ chứ ác khẩu có gì mà sợ". Bò Lâm bảo: "Trẻ nhỏ như giếng nước trong, bà cứ thả toàn những ba ba với thường luống vào, kinh cả người". Bà Lâm nói đổi: "Thôi con a, mẹ mười đốt thì tám đốt là quý, đốt rưỡi là ma, có nửa đốt là người. Nghe được tí nào thì nghe, không cứ bỏ ngoài tai".

Ăn cơm trưa xong có thầy giáo Triệu đến chơi. Anh còn trẻ chỉ khoảng trên ba mươi tuổi, người gầy gò, điện bộ như kẻ chán đời. Tôi thoáng thấy chi Hiền có người lại trước cái nhìn bình thần của anh. Anh Triệu hỏi tôi: "Về nhà quê ở, chú có thích không?" Tôi bảo: "Thích". Anh Triệu cười: "Tôi hỏi một câu ngu quá, chú là khách, nếu nói không thích thì bác Ba Đình mới chú cuốn xéo". Bò Lâm bảo: "Tôi không dám". Anh Triệu bảo: "Bác Ba Đình a, ông khách của bác then thò như con gái ấy. Tôi trông tướng thông minh nhưng nhiều bất hạnh. Nghe tôi nói nhè lớn lên chú đừng sa vào con đường văn chương chữ nghĩa. Thế nào chú cũng ăn đòn. Người ta sẽ nguyên rửa đầu. Chú không chống nổi sự ngu dốt của bạn có học đâu. Tôi đây này, tôi niếu sáu sắc sự ngu dốt của bạn có học tại hai thế nào, nó vừa phân đống, vừa nguy hiểm, lại vừa mất dạy. Sự ngu dốt của bạn có học tóm gọn van lẩn

so với người bình dân". Tôi hỏi: "Vì sao?". Anh Triệu bảo: "Vì chúng giả nhình. Chúng nhân danh lương tâm, đạo đức, mỹ học, trật tự xã hội, thâm chí nhân danh cả dân tộc nữa. Chính trị không cao siêu sẽ nhầm lẫn".

Anh Triệu bảo chi Hiền: "Bề giảng rồi. Cô được lên lớp Tâm. Bài toán có được tâm điểm, bài văn ba điểm, tôi cứ nâng bừa lên năm điểm". Chi Hiền đỏ mặt: "Em dốt vẫn lắm". Anh Triệu bảo: "Chẳng sao đâu. Dân mình giỏi võ là được. Tôi chưa bao giờ coi văn học ở nước ta có giá trị thật. Nó thiếu tin tưởng và tầm mỹ thức".

Anh Triệu về. Tôi nói: "Anh ấy hay nhỉ?". Bò Lâm bảo: "Tốt lắm đấy. Trẻ con làng này học anh ấy cả, chúng tôi thì học ông ngoại anh ấy là cụ giáo Đạt".

Trời bỗng sấm lại. Lát sau thì mưa. Mưa to quá, nước tràn ngập sân. Cái Khanh reo: "Cá rô kia! Cá rô!". Cái Khanh băng ra ngoài sân bắt cá. Tôi cũng đi mưa ra theo. Cái Khanh gọi: "Chi Hiền! Lấy nơm cho em". Chi Hiền đứng trên hè, ngò trông trời rồi bảo Tô Lâm: "Giờ giờ đây. Bỏ đi, mang chài ra sông đi". Cái Khanh reo to: "Ra sông! Ra sông!".

Bò Lâm vác chài, tôi cầm nơm. Chi Hiền cầm rô. Cái Khanh cầm giỏ cua. Tất cả đi ra sông. Mưa như trút. Cá nổi lên bên trên mặt nước. Chi Hiền bảo: "Bỏ xem kia, cá nhiều không?". Bò Lâm lôi xuống nước, ngập ngập đến lưng mới quăng chài. Rất nhiều tép. Có những con cá to bằng bàn tay. Chi Hiền, tôi với cái Khanh gỡ chài. Cá đồ cả lên bãi cát. Bò Lâm tiếp tục quăng chài, cứ thế đến cá chực lẩn, lẩn nào cũng được cá, có cả những con cá nheo to bằng bắp chân người, loại cá này trơn và nhớt vì không có vây.

Mưa vẫn to. Tôi bắt đầu thấy lạnh. Chi Hiền và cái Khanh cũng đành lập cập. Vừa mệt vừa rét nhưng cả ba chi em đều thích.

Bò Lâm quăng chài hai lần liền nhưng không được cá. Ông bèn rui chài rồi bảo chúng tôi: "Tao về trước, còn đi tháo nước ở chân ruộng mà. Chi em chúng mày về sau". Chi Hiền đón cá vào dĩa rồi bảo cái Khanh: "Xuống tắm đi". Hai chi em để nguyên quần áo lội xuống nước.

Cả hai đều bơi giỏi. Tôi lưỡng lự giẫy lạt rồi cũng xuống theo. Nước rất ấm. Tôi mới tập bơi nên không dám ra xa. Chi Hiền bảo: "Hiểu kém thế!".

Tắm đó mười phút thì lên bờ. Quần áo ướt dán chặt vào người chi Hiền với cái Khanh. Tôi sưng người vì thấy thân hình chi Hiền với cái Khanh đều tuyệt đẹp. Những đường cong cân đối gợi cảm là lũng. Máu rần rần dồn đầy ngực tôi. Chi Hiền gọi: "Hiểu lại giúp tôi". Ánh mắt chi Hiền gặp mắt tôi. Thoang nhanh, tôi thấy một nét nham nọc hơn hờ trên khoé mép ấy. Tôi đi khom khom, tôi định nâng rô cá lên thì chi Hiền nưubỏ vớ xấp lại để đùi chạm vào người tôi. Tôi bần rùn, hăm cứng lại. Một thoáng, tôi thấy chi Hiền nhìn sâu vào đáy mắt tôi rồi đổ bùng mắt. Tôi không thở được nữa, chân khuy xuống bãi cát, người run bắn lên. Chi Hiền dạt tay lên đầu tôi, mặt tãi đi, lũng bụng nói một câu gì không rõ rồi bỗng chạy tề lên đuổi kịp cái Khanh đang cầm nơm đi trước. Tôi nghe thấy tiếng hai chi em cười ròn rã.

Tôi thờ dốt, nằm lẩn lộn trên bãi cát ướt. Rồ cả đổ văng ra. Tôi nằm úp người giữa đám cỏ tằm, miệng ngoàm đầy cát. Tôi không biết tôi có nuốt cát vào bụng không. Một nỗi sợ hãi lẩn khoan khoái trào dâng trong lòng tôi. Tôi biết từ nay tôi đã trở thành người lớn...

Tôi về đến nhà. Mẹ Lâm bảo: "May kíp chợ chiều, để bác mang cá đi bán". Mẹ Lâm để vại con cá to nhất ở nhà, đàn cá cái Khanh vại cầu rừi bươn bả cấp rồ đi chợ. Cái Khanh mang dao thớt ra cầu ao làm cá. Lúc này không còn mùa nữa nhưng trời vẫn còn ấm u. Tôi buồn ngủ rã rời. Tôi lên giường ngủ.

Tôi chớp mắt được đó lúc lâu thì thoáng tỉnh dậy vì nghe ở ngoài sân có tiếng cười rúc rích. Cái Khanh với thằng Tiên ngồi ở bờ hè đang chơi thuyền thớt. Cái Khanh rai que xuống đất, vùa hát vùa tung sỏi. Thằng Tiên qui xuống bên chi nó lấp bắp nhai theo. Tiếng cái Khanh lảnh lớt:

"Chuyền chuyền một, Một đôi. Chuyền chuyền khoai, Hai đôi. Chuyền chuyền cá, Ba đôi. Chuyền chuyền từ, Từ đôi. Chuyền chuyền năm, Năm đôi. Sang bàn chông..."

Bà Lâm ngồi trên giường, những giọt nước mắt lẩn trên gò má rần reo. Tiếng cái Khanh vẫn lảnh lớt: "Vào làng, Xin thớt Ra làng, Xin xôi. Đì bên sông, Về bên sông. Tổng cây cái, Bơi đó ngang. Một đó ngang, Hai ngang đó..."

Tôi đi ra ngoài ngó. Bầu trời bỗng sáng lóa một sắc mỡ gà đẹp lạ lùng. Tất cả trời, đất, cây cối, đồ vật hiện rõ trên một dưới một sắc màu huyền ảo rúc rờ. Máu mới gá mồm lên tất cả, đến cả những bông hoa đậm bàu có màu đỏ tía cũng bạc cả đi thành thứ màu khác, hồng như môi người. Tôi thốt tim lại vì sợ hãi. Một thế giới khác có thể khủng khiếp, chriết đến kinh di niên ra ở trước mắt tôi.

ít phút sau, bầu trời sấm lại. Tất cả trở về như cảnh sắc cũ trước đây. Tôi rùng mình, đau đớn, nhả ra thế giới xung quanh tôi nhợt nhạt, tối nghiệp quá. Tôi phải đứng im một lúc lâu mới định thần được.

Trên trời cao, có mấy con cò bay qua, tiếng kêu khàn khàn nghe rất hãi hùng. Những giọt nước mưa đọng trên lá cây bỗng rơi rào rào xuống người tôi. Tôi đi dọc theo cái ngõ nhỏ rung đẫy lá tre, loanh quanh một lúc trong làng vì lạc đường. Mây đưa trẻ con chạy tảo tặc. Có nhà ai bị mất gà đang lớn tiếng chửi làng giềng, tiếng chửi nghe rất tục tằn ngoài. Tôi vòng lên chỗ bờ đê. Phía xa xa, một cánh buồm nâu chầm rãi đi ngược dòng sông hoàn toàn vô sự.

Anh Triệu ngồi ở bờ đê đọc sách. Tôi lại gần anh, thấy chỗ anh ngồi có những khóm hoa mau tím, cánh mở hé ra trông như môi người. Tôi ngắt một bông đưa lên mũi ngửi, mùi thơm ngọt. Anh Triệu cười: "Chú có biết hoa này không?". Tôi lắc đầu. Anh Triệu bảo: "Hoa này lạ lắm, trông y như cái miệng cười, vỡ vãn có chú muỗi nhỏ rơi vào là nó khép ngay cánh lại. Nó có cái lạ là cứ đến yên thì chẳng làm sao, nhưng hễ dung đến là thơm lừng lên. Người ta gọi tên là hoa có đi. Y hệt đàn bà, để yên thì hanh kiếm phi thường, dung vào tan nát như chơi, đầu tiên nát tiền, đến nát tâm hồn, rồi tan gia đình, tan cơ nghiệp". Tôi cười: "Anh có vợ chưa?". Anh Triệu bảo: "Vợ người thì đẹp, vợ mình lại tử tế. Khốn thế!".

Anh Triệu nằm ngả trên bãi cỏ xanh. Anh bảo: "Năm

xuống đây. Chú ở thành phố, thế chú có kính người nhà quê không?". Tôi bảo: "Không". Anh Triệu bảo: "Ừ, đừng kính họ. Với nông thôn, tất cả bọn dân thành phố và bọn có học chúng ta đều mang tội trong. Chúng ta phá tan phá nát họ ra bằng những lạc thú vật chất của mình, cả giáo dục lẫn khoa học giả dối, chúng ta để đi nông thôn bởi thương tăng kiến trúc với toàn bộ giấy tờ và những khái niệm của nền văn minh... Chú có hiểu không?".

Tim tôi ùa máu. Bao giờ tôi cũng nói rằng: "Mẹ tôi là nông dân, còn tôi sinh ở nông thôn...". Anh Triệu im lặng. Một lát, anh bỗng ngồi dậy, buồn bã bảo tôi: "Chú chẳng bao giờ hiểu nổi những điều anh nói có nghĩa gì đâu". Tôi bảo: "Anh không tin em phải không?". Anh Triệu bảo: "Không phải thế. Chỉ vì chú còn trẻ. Lỗi ở tư nhiên chứ không phải ở chữ".

Tôi bị kiến đốt nên phải ngồi đây. Dưới chân tôi những con kiến đen xúm xít rật động xung quanh xác một con chuột màu đỏ. Tôi bảo: "Kiến nhiều quá". Anh Triệu bảo: "Đây. Tất cả đàn chúng cũng đồng như thế, xằng xở, loanh quanh, kiếm ăn chẳng được là bao. Chú hãy để con chuột chuột ra chỗ khác xem". Tôi làm theo lời anh Triệu. Anh Triệu bảo: "Chú có thấy kiến bu ra chỗ đó không?". Tôi bảo: "Có". Anh Triệu bảo: "Đàn chúng câu lờ. Họ không biết rằng điều ấy chất chứa toàn bộ sự vô nghĩa trong đời sống của họ. Họ sinh ra, hoạt động, kiếm ăn, cứ dạt chỗ nọ rồi dạt chỗ kia mà chẳng tư dinh dưỡng cho mình gì cả. Chỉ đến khi nào đàn chúng hiểu rằng không được câu lờ, mà có câu lờ thì cũng chẳng ai

cho, người ta chỉ hứa hẹn suông, hoặc thảng có cho thì cho rất ít, lời bất cập hai. Lời phải do chính dân chúng tạo ra bằng sức lao động của mình. Họ cần hiểu rằng phải cầu một thứ cao hơn thế nữa, đây là giá trị chân chính cho toàn bộ cuộc sống của mình, quyền được từ mình định đoạt cuộc sống, tóm lại là từ do."

Chúng tôi lắng im. Anh Triệu bảo: "Hiểu vậy! Chứ đừng nghe tôi. Tôi nông cạn và sai lầm lắm. Mẹ tôi là nông dân. Còn tôi sinh ở nông thôn..." Tôi nhìn anh thương xót, từ từ nước mắt tôi ứa cả ra. Tôi úp mặt xuống bờ cỏ để anh khỏi thấy rằng tôi đang khóc.

Anh Triệu đứng lên đi xuống về để. Bỗng lúc ấy có những tiếng kêu ầm 1 trên đồng: Một con trâu bê bê bết bùn đất đang phi điên cuồng về phía chúng tôi. Ngay lúc ấy tôi nghe thấy có tiếng gọi: "Anh Hiếu về ăn cơm!". Trông ra tôi thấy thằng Tiến đang đứng ngơ ngác ở dưới chân đê gọi tôi. Con trâu lao thẳng đến chỗ thằng Tiến. Tôi hốt hoảng chưa kịp định thần đã thấy anh Triệu nhảy đến chắn ngay trước mặt thằng Tiến. Chỉ nghe tiếng rú thất thanh khủng khiếp. Con trâu lao thẳng vào người anh Triệu, với một sức mạnh kinh người. Tôi thấy anh Triệu như bị đối xứng của nó nhấc bổng lên cao.

Anh Triệu chết ngay trước mắt tôi. Đầu anh ngật sang một bên, máu óc ra đầy miệng, gan ruột lỏng thong. Con trâu điên thần nhiên gặm cỏ ở bên. Thằng Tiến tái xanh tái tử bị anh Triệu gạt xuống bờ ruộng đang lồm cồm bò dậy.

Nhiều người chạy đến, có cả vài người mang súng. Một anh dân quân xả súng bắn như điên cuồng vào đầu con vật.

Người trong xóm đổ ra rất đông. Bà Lâm dắt thằng Tiến vừa khóc vừa lay anh Triệu. Bà Lâm, mẹ Lâm cũng khóc, quý xuống bờ ruộng lay như thế sao. Máy ông già trong xóm bần bạc, cuối cùng bảo với mọi người đưa xác anh Triệu ra gốc cây chòi ở cuối làng. Đây là cây chòi có thu đã sống hơn chín trăm năm, trông xa tựa xèo như mâm xôi, vòng gốc phải bốn người ôm mới xuê.

Đêm xuống. Trên trời sao giăng chi chít. Tôi bỗng hoảng hốt về hết buổi chiều khi ráng mờ gà đột nhiên phản chiếu. Tôi nhàn ra thế giới bao la vô cùng vô tận, bản thân tôi, sự sống và ngay cái chết đều là bé nhỏ và không có ý nghĩa gì.

Người ta đóng quan tài cho anh Triệu ngay bên gốc chòi.

Lâm và mấy anh thanh niên trong xóm mang hương án lạy bàn thờ. Trên bàn thờ có ảnh, bát hương, ngũ quả, cau trầu... Cả làng đổ ra bên gốc cây chòi. Có ai lại mang chiếu hoa ra trải trên đất để cho các cụ bà ngồi tằm trâu. Dân quần đến gác, mang cả súng. Một bầu không khí vừa trang nghiêm, vừa thương xót, lại lo sợ nửa trum lên tất cả. Người ta nhắp quan anh Triệu vào lúc nửa đêm, đèn đuốc sáng rực một vùng. Mọi người đều chít khăn tang. Mẹ Lâm cũng đưa cho tôi một chiếc khăn tang. Tôi đoán chiếc khăn xé ra từ chiếc màn cũ ở nhà, trên khăn có vết khâu dũi chỉ đen. Kèn trống tưng bừng, các bà, các chi và các em nhỏ khóc rống. Tôi cũng đã khóc.

Nhập quan xong, bố Lâm và mấy anh thanh niên về nhà bắt lợn thổi xôi. Khi trời sáng bạch thì xong mọi việc.

Lễ tang anh Triệu tiến hành lúc tám giờ sáng. Lúc này mặt trời lên cao rạng rỡ, ánh nắng chan hòa khắp cả cánh đồng. Các cụ ông, cụ bà và người trong xóm đứng xúm xít xung quanh quan tài. Học sinh xếp hàng ở trước mặt họ. Ông Miêu hiệu trưởng đọc diếu văn, người cử rún bản lên. Tôi lắng nghe, hết sức ngạc nhiên khi biết anh Triệu không phải là người làng này. Bố mẹ anh ở Hà Nội, bố anh là bộ trưởng, mẹ anh sinh ra trong một gia đình trí thức tiếng tăm. Anh sống độc thân, đã ở làng này chín năm, anh chẳng bao giờ về thăm gia đình mình ở thành phố, nghe nói bố mẹ anh đã "từ" anh, bản thân anh chỉ là giáo viên cấp một bình thường.

Người ta chôn anh Triệu trong bãi tha ma của làng. Trên mộ chỉ có một vòng hoa trắng. Sau này, tôi đã du nhiều đám ma người khác nhưng tôi hiểu rằng đây là đám ma duy nhất để lại trong tôi ấn tượng không thể phai mờ.

Buổi chiều hôm ấy chỉ có Lâm mang trâu đi bừa, còn mọi người đều ở nhà. Mẹ Lâm làm cơm cúng anh Triệu. Chi Hiếu vừa vật lộn gà vừa khóc, trên đầu vẫn vẫn khăn xô. Mẹ Lâm bảo: "Hiểu này, mấy bố khăn ra đi. Minh lòng thành, để tang anh ấy trong lòng. Còn người thiên hạ trông vào, chổng mày ở xa, tao trông cái khăn hải lắm". Chi Hiếu bỏ khăn ra khóc: "Lay thầy giáo, thầy giáo sống khôn chết thiêng, phủ hộ phúc đức cho gia đình em". Bà Lâm bảo: "Thằng Tiến nhà này được ông giáo thế mang.

Tuy là người dùng nhưng hóa thân thánh trong nhà. Người dẫu mà quý hóa thế?". Ông Miêu đang ngồi uống nước với bố Lâm. Ông Miêu bảo: "Anh ấy là cháu cụ giáo Đạt có chân trong nhóm Văn thân ngày xưa, người bên Ninh Xá. Dòng họ ấy nhiều người hào kiệt lắm". Bà Lâm bảo: "Khôn nan con gái làng này, thế không đứa nào thương ông giáo à? Người thế mà chết không ai nói đối thì có phí không?". Chi Hiếu bảo: "Nghe nói trước có đề ý đến cái Thu nhưng bị nó chê là lạnh lùng, triết lý, không tình cảm". Bà Lâm bảo: "Cha bố con đi, đề tí nữa nó đến đây tao bảo. Các cô bây giờ chỉ thích nước sơn hào nhoáng, rồi rơi vào tay Sở Khanh mới biết thân". Ông Miêu bảo: "Dòng hào kiệt ở nước mình cứ cạn dần, vì mỹ nhân toàn rơi vào tay bọn Sở Khanh và Khuyển Ưng cả. Tiếc lắm thay!". Bà Lâm bảo: "Tôi cũng không thích triết lý". Ông Miêu bảo: "Người ta triết lý để chết thì cũng phải bỏ qua thôi. Ở nước mình, nhiều cái chết ngẫu nhiên đáng sợ lắm. Mọi người đều phải vội vàng cả. Với vàng như chẳng kịp... Đây là thân phận anh Triệu".

Cuối giờ chiều, cổ bàn vừa xong thì bà Hợp bên hàng xóm đến, kéo theo mấy bà cô bên đối cây. Bà Hợp giao thết từ ngoài ngõ. Bà Hợp bảo: "Ông Ba Đình đi, ông ra mà xem con trai ông cày bừa ngoài đồng. Cây thì cây lỏi, bừa thì bừa dỏi. Chúng tôi mang ma đến bắt đến ông đây".

Bà Lâm hỏi: "Không cày được à?". Bà Hợp bảo: "Cây được thì chi em chúng tôi chẳng phải đến bắt đến ông". Lâm bảo: "Cháu xin lỗi, cháu ham về ăn cỗ quá". Bà Lâm quát: "Năm xuống đây! Tao đánh ba roi để nhớ. Bà Hợp a, để tôi bảo cháu nó ra bừa lại cho bà". Bà Lâm rút cái dây mây trên nóc nhà xuống. Lâm năm phủ phục ở sân. Mọi người xúm lại ngăn. Bà Lâm bảo: "Các bà đi ra đi, để tôi dạy cháu. Lâm ăn không cần thần, đánh để nhớ!

Nó còn ra ngoài thiên hạ kiếm cơm, rồi quen thói lừa lọc thì ra làm sao?". Mẹ Lâm nủ tay bố Lâm: "Tôi xin ông, đánh con nó nhẹ tay thôi".

Bà Lâm cảm roi bố Lâm: "Tao đánh ba roi cho nhớ. Hai roi phải nhớ làm ăn cần thận. Một roi phải nhớ là con lão Ba Đình, đừng để bố mày bị thiên hạ chửi vào mắt".

Chiếc roi vút trong không trung. Lâm này người lên ba lần. Mẹ Lâm giáng roi trong tay bố Lâm mắng: "Rõ đồ vũ phu!". Lâm lồm cồm bò dậy, chấp tay: "Con lạy bố". Bà Lâm làm lúi xuống bập thào trâu, xác bừa đi ra ngoài ngõ. Chấp tay, cái Khanh chạy về bảo: "Anh Lâm đi, anh Hiếu có thứ đây này". Tôi ngạc nhiên, hóa ra thứ của bố tôi. Bố tôi viết:

"Con thân yêu,

Bố rất bức mình vì bố đi vắng thì mẹ tu tiên thả con về nông thôn. Tao xin báo cho mày biết, đó chó, rằng đất dung võ của lũ chúng ta là ở thành phố, tưởng lại của mày ở đây. Người trí thức đi với nhân dân là một đại họa. Con đi, con nghe bố, con phải về ngay. Bố mẹ sẽ mở rộng cửa đón mày như đón đứa con nhe da, nhe da quá mức...

Bố của con"

Tôi sững người. Tôi đưa cho Lâm đọc thư. Lâm bảo: "Hiểu đi, thôi mày về đi. Bỏ mày không đánh ba roi như bố tao đâu, với lời lẽ thế này thì ông ấy giết. Sáng mai có tào năm giờ sáng đây".

Sớm hôm sau, chi Hiếu dây nầu cơm nếp rồi gói lá chuối cho vào túi tôi. Lâm hỏi: "Mày đi một mình được không?"

Tôi gật đầu. Mọi người trong nhà đều như bàn việc, có vẻ không một ai để ý đến tôi. Tôi biết, tôi có quyền gì đòi hỏi mấy may lưu luyến ở họ, ở bà Lâm, mẹ Lâm, chi Hiếu, cái Khanh, thằng Tiến...

Tôi rời thôn xóm ra đi. Trời còn tối lắm. Cảnh đồng mờ mờ hơi sương. Tôi tự hỏi vì sao bố tôi lại đi coi tôi là người nhe da?

Sự nhe da của lòng người!

Tôi nhe da, anh nhe da, chi nhe da!

Và em nữa, em thân yêu

Em nhe da quá chừng

Chúng ta đều nhe da ở cõi đời này

Tôi đã nhe da tin theo bố tôi

Tôi nhe da tin anh, tin chi

Và em nữa, em thân yêu

Em nhe da quá chừng

Trái tim em trong trắng thế

Và đôi môi em tình khiết thế

Đôi mắt em buồn tài lệ

Niềm tin kia, niềm tin chẳng có cơ sở gì

Chẳng giả thiết gì, chẳng điều kiện gì

Còn nếu tôi là quỷ dữ? Chi là quỷ dữ?

Bố mẹ tôi là quỷ dữ?

Sự nhe da của lòng người!

Có chấp cánh cho chúng ta bay lên Thiên đường không?

Tôi cứ đi, đi mãi. Tôi băng qua cánh đồng, qua dòng sông. Mặt trời bao giờ cũng ở phía trước mặt tôi.

Tôi còn nhớ mãi... Năm ấy tôi mười bảy tuổi. Xóm Nhài,

thôn Thạch Đạo, tỉnh N.

HÀ NỘI - TRUNG THU 1988

(THANH NIÊN 7-11-88)

Chúc
Tốt

Tặng
đưa
Cù Lương

Trân Cùn

Lẳng lẳng mà nghe nó chúc nhau
Chúc nhau ồm nghề bạc đầu râu
Phen này ông quyết đi đập tương
Đầu Mác mộng Lê khối đũa chầu

Nó lại chúc nhau cái sự giàu
Trăm nghìn vạn mở lấy ở đâu?
Phen này ông quyết đi mò quán
Hèm tôi Đường Sơn lắm kẻ bầu

Nó lại chúc nhau cái sự sang
Tiểu học lên ngai cói nam vàng
Phen này ông quyết buôn huy hiệu
Mao già - môi hồ - bạn lân bang

Nó lại chúc nhau cói lắm con
Sinh năm đẻ bảy được vương trôn
Nhét con, luôn châu đây có chế
"Quá đồ" hết thời nó ở non

Cù Lân - Trân Cùn

VIỆT NAM xứ sở của nghịch lý

Huỳnh Ngọc Chênh (Đã nãg)
Tuổi trẻ chủ nhật 11.12.88
(trích lại từ Đoàn kết 410)

Ở hội nghị bàn tròn các nhà báo châu Á-Thái bình dương, trả lời phỏng vấn báo Utusan (Malaisia), đồng chí nguyên Cố Thạch nói rằng ở nước chúng tôi có thói kỳ giá trứng vịt 30 đồng, trong khi đó một ký thép giá 5 đồng. Phải có 6 ký thép mới mua được một trứng vịt. Trên thế giới không có ai làm như thế cả. Chuyện ấy khó tin, nhưng lại là sự thật. Và đó chỉ là một trò trong muôn vàn nghịch lý đã và đang xảy ra ở nước ta.

Một giáo viên, sau mười ba năm giảng dạy, thấy đời sống quá khó khăn, không còn đủ sức theo đuổi ngành giáo dục, bèn xin nghỉ dạy. Nhà nước cấp cho chỉ mười ba tháng lương và mười sáu tháng gạo, qui ra tiền tổng cộng là ba trăm nghìn đồng. Mang số tiền đó gửi tiết kiệm lấy lãi 8 0/0 mỗi tháng, như vậy không phải làm việc, mỗi tháng có giáo ấy lãnh được 24 nghìn đồng... Hơn xa tiền lương lúc còn đi dạy !!!

Một em bé bán nước tại chợ Cồn, Đà nẵng, mỗi ngày mua nắng đã được ba mươi năm, mỗi năm kiếm được 100 đồng, vì chỉ mỗi tháng em thu được 90 nghìn đồng. Lương một vị giáo sư đại học phải thua xa.

Có một đạo tình này thừa gạo đem nuôi heo, trong khi thành phố bên cạnh đang thiếu gạo phải cho dân ăn bọ và sản lát thay cơm. Và hàng hóa sản xuất ra tại nhà máy ở Thủ Đức mà người tiêu dùng ở Chợ Lớn muốn mua phải ra tận Hà Nội mang về! Cung cách làm ăn của ta dựa trên cơ sở những nghịch lý: người ta pha máy móc tốt để xuất khẩu sắt vụn thu ngoại tệ, rồi dùng ngoại tệ đó để mua máy móc về để chế...han ri.

Nghịch lý cơ bản và nguy hiểm nhất là quyền lợi cá nhân và quyền lợi đất nước mâu thuẫn nhau. Một người lao động chân chính, làm hết sức mình một cách thành thật và có năng suất, dĩ nhiên sẽ mang lợi đến cho xí nghiệp, cho đất nước, nhưng, khôn thay, bản thân lại đối khổ vì tiền lương quá thấp. Còn ngược lại, nếu chỉ lo cho bản thân mình đầy đủ và sung sướng, thì dứt khoát anh ta phải làm hại đất nước: ăn cắp, buôn lậu, móc ngoặc, tham ô, gian dối, v.v. Do vậy mà có định lý đảo: ở nhà nội một công dân phải ở tù vì tội làm ra những cây bút và những lớp xe re hơn, tốt hơn của nhà nước!

Trong nghiên cứu khoa học, xảy ra những nghịch lý: sản phẩm đẹp hơn thịt bò, và một mặt thì ăn ngon và bổ hơn trứng vịt lộn. Đồng thời

một giáo sư triết học trước đây tốt nghiệp đại học Sorbonne nhưng khi làm bài thi triết tại VN chỉ được điểm bốn.

Trong quản lý cũng lắm nghịch lý. Người ta in ra tờ giấy bạc ba chục đồng để nâng cao năng suất lao động của nhân viên ngân hàng... vì họ phải dành nhiều thời giờ để đếm, nhân chia. Sản xuất hàng hóa phần lớn còn ở trình độ thủ công, nhưng công việc hành chính của ta lại tiến lên giai đoạn tự động hoàn toàn. Thí dụ, ở Bộ giáo dục, các sắc lệnh và sửa đổi quan trọng như cải cách giáo dục, cải cách chữ viết v.v. từ nọ sinh ra và thực hiện không cần sự điều khiển của con người (?)

Lại có chuyện nghịch lý như sau. Hai anh em nhà kia cùng rủ nhau vượt biên, một người đi lọt và một người bị bắt. Thế là một kẻ bị kết tội phản quốc phải đi tù, kẻ còn lại sau một thời gian trở về thành người yêu nước, được đón tiếp nồng hậu.

Giai cấp tư sản trong nước bóc lột công nhân quá tệ nên được triết hạ, và sau đó người ta trải thảm đỏ mời tư sản nước ngoài vào.

Rồi đến nghịch lý dân chủ: Quốc hội là cơ quan đại diện cao nhất của người dân, nhưng trong thực tế được xem như là nói để... thành một cách gọi tờ caudé và kỷ luật khi thông qua hay hợp thức hóa mọi chuyện cần hợp thức. Còn tại một huyện nọ, hội đồng nhân dân huyện phiên đầu tiên bầu chủ tịch huyện, ứng cử viên chỉ có một người duy nhất và điều lệ bầu: ai cũng bỏ phiếu và không được quyền bỏ phiếu trắng. Cách làm như vậy được gọi là "dân chủ".

Trong thông tin có một nghịch lý rất đáng buồn, là muốn biết chuyện xảy ra trong nước phải nghe đài báo nước ngoài, và báo chí ở thành phố Hồ Chí Minh thì được tự do bênh vực và ủng hộ nhân dân Nam phi bị áp bức và công nhân Mỹ bị bóc lột, nhưng không được quyền bênh vực cho người dân ở Thuận Hải hay ở các tỉnh khác!

Những chuyện nghịch lý như vậy kể ra còn nhiều, nhưng tất cả đều không đáng kể so với điều nghịch lý lớn nhất sau đây: Đến nay vẫn còn có nhiều người không cho những chuyện kể trên là nghịch lý. □

✿ KHÔNG ĐỀ SỐ 1

Một mai em về

Mai nhà xưa

Bên cảng xưa

những con tàu xưa không còn nữa

Mưa nắng bên đời em

Bao năm con tàu đã đi xa

Em đã qua Praha, München, Paris, New York

Chẳng bao giờ em tìm thấy

con tàu xưa với chàng thủy thủ

Cho em giấc mộng hải hành

ở tuổi mười lăm

Một mai em về

chỉ có sóng và bọt bả

Em chỉ muốn đổi

hàng chục kinh thành hoa lệ

minh đã đi qua

để thay con tàu xưa

trở lại bên xa xưa....

Nguyễn VI

hộp thư bạn đọc

* Frantisek Marek

"Vợ tôi cũng là người Việt nam (một cô gái tuyệt diệu - tôi thật hạnh phúc). Cả hai chúng tôi đều muốn sau này về thăm Việt nam, tôi rất thích Việt nam và người Việt nam, tôi cũng rất muốn tìm hiểu về mảnh đất tươi đẹp ấy. Và tôi sẽ còn sung sướng hơn nữa khi Việt nam cũng được tự do, mọi người đều hạnh phúc và thoải mái. Bởi vậy tôi muốn danh sự giúp đỡ của tôi cho các bạn. Ít nhất tôi có thể làm được một cái gì đó. Các bạn hãy viết cho tôi, các bạn cần gì? Hoặc tôi cũng sẽ rất vui mừng được đón tiếp các bạn tại nhà riêng."

Frantisek Marek
Horní Brusnice 111
54474

Rất cảm ơn lòng nhiệt tình và lời mời của anh. Mong rằng sẽ có thêm nhiều người Tiệp như anh, đến với chúng tôi để chúng ta có dịp tìm hiểu nhau nhiều hơn.

* Bạn đọc Luž n. Vlt., Mělník.

Xin cảm ơn về những địa chỉ bạn đã cho biết. Và ý kiến đóng góp của bạn, BBT sẽ cố gắng thực hiện qua năm mới. Thân!

* Lăng Du

Đúng như anh nghĩ, người ta đã có tiền thân thành hóa thân người cũng như tổ chức mình để để lừa bịp nhân dân. Nếu đang có nghĩ rất thật thì chắc họ ta không đến nỗi như ngày nay. Vấn đề ở đây là làm sao để cho một vài con mắt sáng còn lại nhìn rõ ra sự thật.

* Bà Đỗ Giao Cẩm, Sofia, Bungari.

Xin thành thật chia buồn cũng bà và gia đình. Nạn phân biệt chủng tộc hiện nay đang dấy lên trên toàn Đông Âu cũ và người Việt nam ta phải gánh chịu những hậu quả không nhỏ. Chúng tôi sẽ làm hết sức mình để đấu tranh cho quyền lợi người Việt nam. Theo lời đề nghị của bà, chúng tôi sẽ cố gắng bằng mọi cách để giúp đỡ bà trong khả năng của mình. Bà cũng có thể liên lạc với báo Tiếng nói do thanh niên Sofia phát hành. Sẽ có thư riêng tới bà và gia đình.

* Hoàng Thanh Nhân, Hotel Košik, Praha.

BBT sẽ xem xét lại những ý kiến đóng góp của anh. Xin cảm ơn anh nhiều. Sẽ có thư riêng tới anh.

* Nguyễn Minh Phương, Đức.

Rất vui khi TTLKVN tại Tiệp Khắc lại có thể thêm một người bạn đồng hành mới. Về hoạt động cũng như chính kiến các bạn nên liên lạc thẳng với TTLKTU theo địa chỉ tại Plzen.

* Hà Bá, Zvolen.

"Kính chào những người họ không làm gì không một sức lao động mà họ vẫn hưởng lương đáng hoàng mà hoàn toàn bằng đồ là thì ông nghĩ sao? (Tôi nói ví dụ như những tin "Sở" đánh trên các tờ giấy kìa các ông thế thì ai trả lương cho các ông (CIA) hay tay trên kìa (Havel). những điều mà các ông làm bọn tôi hoàn toàn biết cả xong nói làm gì. Tư tưởng kìa tôi và bạn bè hầu như ai cũng vậy đều hướng về tổ quốc kìa. Nói thế tôi sẽ biết ông kìa ai chẳng phải không. Xong ông lại nhớ rằng Tổ quốc kìa chúng ta là Việt nam. Tuy khó nghèo và lạc hậu xong nó vẫn tinh dân tộc và sự đùm bọc tình cảm quê hương. Chúng

ta quyết sao được quân này chiến tranh với đế quốc thì khác nhau nhưng sau tháng 4 ông và tôi chúng ta không quên sự không. Trong những trận 11/70 ngay đến giờ kìa chiến Hả rồi chúng ta quên bỏ quên cho họ nói mà nói, đánh cho họ nói kìa. Chúng ta là anh em cùng máu thịt và cùng tâm. Thế thì ông nghĩ sao. Các ông không tin tin đi lên các tờ giấy kìa các ông. Trong bệnh viện Việt Tiệp bị bom có những bác sĩ Tiệp khác bị vụ xuống đất đi sao các ông không nói tôi bọn Mi" tạp ác cho tôi nay chúng ta cũng không sao quên đi ai là kẻ thù kìa mình. Là kẻ thù kìa mình thì làm sao mình lại cho nó tốt được không được đâu ông Nhân a. đối với bọn Mi" lính Mi" là kẻ thù kìa tôi và nhân dân tôi. Xong nhân dân Mi" họ rất tốt họ rất khâm phục VN. Tôi viết thế ông cho tôi là khách mạng là tư tưởng (Macxit) xong đối với tôi không phải là BCS. Chỉ là đoàn viên công đoàn. Tôi công tác ở Tổng cục kĩ thuật năm 80 tôi làm ở Gò Vấp Sài Gòn xong tôi chuyển ra Hà nội 83. Tôi lớn lên những tôi biết ai là kẻ thù kìa tôi chứ vì tôi đã phải học ở dưới hầm, trên núi đi sơ tán vì máy bay kìa kẻ thù. Kín trong những bài ông viết cũng có nhiều bài đúng (như bài kiện nghị với sự quán) hoặc là bài kìa những người lao động ở (Bartizanske), xong các ông lại nói kìa hải địa đầu hải riêng ở địa VN mà địa Tiệp nữa chứ. Tôi nghĩ các ông kéo đến đại sự quán để làm gì. Các ông lại tôn trọng, lại biết giữ danh dự chứ dù sao đại sự quán thay mặt cho một dân tộc kìa mà..."

(Diễn Đàn sao y bản chính)

Như anh viết trong thư thì anh mới đọc Diễn đàn số 7 về những số còn lại anh chỉ được nghe nói qua. Chúng tôi mong rằng lần sau để kết luận về con người xin anh tìm hiểu kỹ càng hơn.

* Hoàng Nguyễn, Mladá Boleslav.

Hiện nay chúng tôi đang giữ một lá thư do một bạn đọc Diễn đàn muốn tranh luận với anh một số vấn đề, tuy nhiên chúng tôi không biết được địa chỉ của anh. Vậy xin anh cho biết làm cách nào để BBT có thể liên lạc được với anh?

* Xuân Hồng, Praha.

BBT có trách nhiệm chuyển lời thân phục của anh Đỗ Quyên tới anh về bài báo "về một bài báo vô trách nhiệm". Mong anh liên lạc sớm với BBT.

* Hà Hoa, Třebenice.

Xin cảm ơn vì món quà "không ăn thì thương, ăn thì nhớ" của bạn. Trong thư bạn có viết: "Tôi mong thư ĐĐ hơn cả mong thư người yêu". Nếu bạn gái nào mà cũng như bạn thì chắc chả có còn ai để làm báo.

* Hữu Hoàng, Mladá Boleslav

"Đạo diễn Trần Văn Thủy nhìn dân tộc Việt bằng con mắt của những người dân Việt trong lúc họ thất vọng (...). Hơn ai hết tôi thấy rõ thực trạng đau đớn của đất nước mình. Song càng thấy rõ, thực trạng trên, tôi nghĩ mình càng phải thúc dục nhanh sức mạnh của chính mình và mọi người để cùng nhau thoát khỏi tình trạng đó chứ không phải để chứng minh cho thực trạng đó là không thể thoát khỏi. Các dân tộc giàu mạnh, phát triển trên thế giới ngày nay đều đã trải qua những thời kỳ khủng hoảng, bị tàn phá những họ đều vượt qua được. Chúng ta cũng là những con người vậy tôi thiết nghĩ không vì lẽ gì mà chúng ta lại không vượt qua được."

Chúng tôi cũng đồng suy nghĩ với anh và chúng tôi cũng rất sẵn lòng ủng hộ anh về điều đó.

* Nguyễn Hùng, Praha.

Trong thư của anh có đề cập đến những cá nhân cụ thể, lúc đó những điều đó có phần xác thực, nhưng tôn chỉ của mục ĐBBB không cho phép chúng tôi đăng. Mong anh thông cảm.

DÂY MÀ ĐI

MinhViết, Chathiet NguyễnQuânBản
DÂY MÀ ĐI DÂY MÀ ĐI Ai chiến

kháng không hề chết bại thì nên khôn không
khôn một lần Dây mả đi dây mả đi
dây mả đi hồi đồng bào đi Dũng liệt
nữa can chi thối mãi Dây mả đi như
sống đang chờ Dây mả đi dây mả
đi Dây mả đi hồi đồng bào đi
Bao nhiêu năm qua dân ta sống không nhà Bao nhiêu năm
qua dân ta chết xa nhà Dây mả đi dây mả
đi Dây mả đi hồi đồng bào đi.

Tạp chí Diễn đàn do tập thể sinh viên
và nghiên cứu sinh Praha thực hiện

From:

To:

~~Lê Thanh Nhân
(Samizdat Diễn Đàn)
PEN CLUB
Narodní 11 - 110 00 Praha 1~~

~~Č S F R~~